

AMERİKAN SİYASİ TARİHİNDE BAŞKANLARIN IMPEACHMENT USULÜ İLE SUÇLANDIRILMASI: JOHNSON, NIXON, CLINTON VE TRUMP ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN ANAYASAL BİR İNCELEME^(*)

Arş. Gör. Dr. Türker ERTAŞ^(**)

Öz

Impeachment, esas olarak yetkilerini kötüye kullanan federal görevlilerin Kongre bünyesinde suçlandırılıp mahkûm olmaları suretiyle görevden alınmalarını sağlayan siyasi ve anayasal bir denge ve denetleme mekanizması olarak tasarlanmıştır. Bununla birlikte impeachment usulü, bölünmüş ve yarı-bölünmüş yönetim dönemlerinde Kongre'nin Başkana karşı kullandığı siyasi bir silah hüviyetine bürünmüştür. Impeachment mekanizması ile Kurucuların esas niyeti olan siyasal düzenin başkanın keyfi işlemlerine karşı korunması ve anayasal düzenin muhafaza edilmesi işlevi, zaman içerisinde yerini başkanların sadece Kongre'nin kendisine muhalif parti tarafından kontrol edildiği dönemlerde suçlandırıldığı partizan merkezli uygulamaya bırakmıştır. Nitekim Anayasa'daki ağır suçlar ve kabahatler ifadesinin belirsizliğini koruyarak partizan çekişmenin merkezinde olması karşısında Johnson, Nixon, Clinton ve Trump'a ilişkin suçlandırma süreçlerinin her birinde az ya da çok politik saik göze çarpmaktadır. Söz konusu politik saik sadece suçlandırmayı yapan Kongre üyeleri değil, suçlandırılan Başkanın partisine mensup Kongre üyelerinde de görünmektedir.

Anahtar Kelimeler

Suçlandırma İbaresini, Ağır Suçlar ve Kabahatler, Birleşik Devletler Temsilciler Meclisi, Birleşik Devletler Senatosu, Birleşik Devletler Başkanları.

^(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 18.03.2022 - Kabul Edildiği Tarih: 12.04.2022.

Atıf Şekli: Türker Ertaş, "Amerikan Siyasi Tarihinde Başkanların Impeachment Usulü ile Suçlandırılması: Johnson, Nixon, Clinton ve Trump Örnekleri Üzerinden Anayasal Bir İnceleme", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 1, 2022, s. 3-89.

Bu makalenin yazımı sırasında yararlanılan kaynakların bir kısmına ulaşmamda desteğini ve yardımını esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Monica Claes'e teşekkürü bir borç bilirim.

^(**) Dokuz Eylül Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku Ana Bilim Dalı, İzmir, Türkiye.

E-posta: turker.ertas@deu.edu.tr.

Orcid: <http://orcid.org/0000-0002-9594-4877>.

IMPEACHMENTS OF THE U.S. PRESIDENTS IN THE AMERICAN POLITICAL HISTORY: A CONSTITUTIONAL STUDY BASED ON THE EXAMPLES OF JOHNSON, NIXON, CLINTON AND TRUMP

Abstract

Impeachment has originally been designed as a political and constitutional checks and balances mechanism providing for the removal of federal officers who abuse powers vested in their office upon accusation and conviction by the U.S. Congress. However, impeachment has evolved into a political tool of Congress against the presidents in periods of divided or quasi-divided governments. Framers' original intent of protecting the Republic from the arbitrariness of a president and preserving the constitutional order was overwhelmed by the party-political logic under which Presidents could be impeached only when the opposing party controlled Congress in practice. The political motive can be seen more or less in all impeachments of Johnson, Nixon, Clinton and Trump as the meaning of high crimes and misdemeanors has proved to be elusive and has been in the center of partisan controversy. Both, the Congresswomen/Congressmen impeaching the president as well as the Congresswomen/Congressmen belonging to the political party of the impeached president have such a political motive.

Keywords

Impeachment Clause, High Crimes and Misdemeanors, United States House of Representatives, United States Senate, Presidents of the United States.

GİRİŞ

Impeachment; Amerikan siyasi düzeninde sadece Başkan değil tüm federal görevliler için öngörülen, ceza muhakemesine ait unsurlar barındıran ve politik niteliği haiz anayasal bir görevden alma mekanizmasıdır. Bir kere Amerikan Anayasası Başkan, Başkan Yardımcısı ve federal yargıçlar da dâhil olmak üzere tüm federal görevliler için aynı suçlandırma usulü öngörmektedir. Başka bir deyişle Amerikan Anayasası uyarınca Başkanın tabi olduğu ayrı bir suçlandırma usulü yoktur. İkinci olarak her ne kadar terim olarak suçlandırma anlamına gelse ve bunun yanında yargılama, tanık dinleme, delil toplama, mahkûmiyet, beraat, hüküm gibi ceza muhakemesi terim ve aşamalarını ihtiva etse de impeachment esasen cezai niteliği haiz bir soruşturma usulü değildir. Nitekim impeachment usulünün tetiklenmesi ve sürdürülmesi için ceza hukuku bağlamında suç teşkil eden bir eylemin varlığına gerek yoktur. Suçlandırılma sonucunda yargılanarak suçlu bulunan bir federal görevli ise görevinden alınmış olur, yoksa söz konusu federal görevlinin cezai sorumluluğu doğmaz. Amerikan Anayasası'nda Başkan, Başkan Yardımcısı ve federal görevlilerin cezai sorumluluğunun usul ve esasları düzenlenmemektedir. Kaldı ki Amerikan siyasi düzeninde federal görevlileri suçlandırma ve yargılama yetkisi sırasıyla Temsilciler Meclisi ve Senato'ya aittir. Başka bir ifadeyle impeachment süreci, politik niteliği haiz yasama organı olan Kongre'nin bünyesinde ve inisiyatifinde yürütülmektedir.

Konuyu Amerikan Başkanları açısından ele alacak olursak başkanlık hükümet sisteminin tipik örneği olan A.B.D.'de kuvvetlerin sert ayrılığının benimsenmesinin bir yansıması olarak gerek Başkanın Kongre tarafından görevden alınması, gerekse Başkan tarafından Kongre seçimlerinin yenilenmesi söz konusu değildir. Bununla birlikte yukarıda da belirttiğimiz üzere impeachment usulü Başkan dâhil federal görevlilerin Kongre bünyesinde görevden alınmalarına cevaz vermektedir. Bu hususta impeachment mekanizması, parlamenter hükümet sistemindeki siyasi sorumluluk ve güvensizlik oyu mekanizmasından farklıdır. Nitekim Amerikan anayasal düzeninde bir federal görevli ancak temsilcilerin suçlandırması ve akabinde yapılan yargılama sonunda senatörlerin üçte ikisinin suçlu oyu vermesi üzerine görevden alınabilir. Bu açıdan parlamenter hükümet sisteminin aksine Amerikan başkanlık sisteminde hükümet üyelerinin yasama organı tarafından görevden alınabilmesi sistemin aslî değil istisnai bir unsurudur. Yine federal görevlilerin vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır suçlar ile kabahatler temelinde Kongre bünyesinde soruşturulup gerekli görülürse görevden alınmalarını sağlayan impeachment mekanizması; Amerikan kuvvetler ayrılığı sisteminin bir unsuru olan denetler ve dengeler (checks and balances) sisteminin araçlarından birisidir.

Impeachment usulünün düzenlenme şekline ve istisnai niteliğinden dolayı Amerikan siyasi tarihinde sadece üç Başkan suçlandırılmış olup bunlardan hiçbirisi Senato tarafından mahkûm edilerek görevden alınmamıştır. Tarihsel süreçte suçlandırılan Amerikan Başkanları Andrew Johnson, Bill Clinton ve Donald Trump'tır.

Bunlar arasında iki kez suçlandırılan tek Başkan, Donald Trump olarak karşımıza çıkmaktadır. Richard Nixon ise hakkındaki suçlandırma maddeleri Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi'nde iken istifa etmiştir. Söz konusu dört başkana ilişkin suçlandırma süreçleri kendine özgü unsurlar içermektedir. Johnson ve Trump'ın ilk suçlandırılma ve yargılanma süreçlerinde Kongre ile Başkan arasındaki siyasi gerilim belirleyici faktörlerden birisi olurken Clinton'ın suçlandırılma sürecinde ise Cumhuriyetçi Kongre üyelerinin siyasi saikleri önemli bir etmen olmuştur. Nixon ise Watergate Skandalı'nın gölgesinde belki de suçlandırılıp mahkûm edilecek ilk başkan olma ihtimalini öngördüğü için hakkındaki suçlandırma sürecinin başında istifa etmiştir. Trump'ın ikinci suçlandırılma sürecini ise Amerikan tarihinde daha önce görülmemiş Capitol Baskını tetiklemiştir. Yine Johnson'ın suçlandırılması Amerikan İç Savaşı sonrasının kasvetli politik ikliminde, Clinton'ın suçlandırılması Lewinsky Skandalı'nın gölgesinde, Trump'ın ilk suçlandırılması ise Ukrayna Skandalı'nın gölgesinde vuku bulmuştur. Söz konusu dört başkana ilişkin suçlandırma süreçleri ise isnat edilen (siyasi) suç ne olursa olsun suçlandırma ve mahkûm etme yetkisinin tamamen Kongre'de olması karşısında, temsilcilerin ve senatörlerin inisiyatifini ve impeachment mekanizmasının politik niteliğini gözler önüne sermektedir.

Çalışma Andrew Johnson, Richard Nixon, Bill Clinton ve Donald Trump'a ilişkin suçlandırma süreçlerini inceleyerek başkanlar açısından impeachment uygulamasını anayasal düzlemde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu başkanlara ilişkin impeachment uygulamasının anlaşılır bir şekilde ortaya konması için çalışmanın başında impeachment mekanizmasının anayasal niteliği ve usulü hakkında kısaca bilgi verilecektir. Akabinde ise çalışmanın merkezi olan Amerikan siyasi tarihinde başkanlar açısından impeachment uygulaması incelenecektir. Bu kapsamda söz konusu başkanlara ilişkin suçlandırılma süreçlerinin arka planları; Johnson, Clinton ve Trump'ın suçlandırılma ve yargılanma süreci ile Nixon'ın suçlandırılma hazırlığı süreci ve suçlandırılma süreçlerinin politik yansımaları çalışmada ele alınacaktır.

I. AMERİKAN SİYASİ DÜZENİNDE IMPEACHMENT: ANAYASAL ÇERÇEVE

A. Amerikan Anayasası'ndaki Suçlandırma İbaresini ve Anayasal Niteliği

Amerikan Anayasası'nın II. maddesinin 4. bölümü "*Başkan, Başkan Yardımcısı ve Birleşik Devletler'in tüm kamu görevlileri vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır suçlar ve kabahatlerinden dolayı suçlandırılarak mahkûm olmaları sonucunda görevden alınır*¹." ifadesine yer vermektedir. Suçlandırma ibaresi

¹ Amerikan Anayasası'nın tam metni için bkz. "U.S. Constitution", Cornell Law School Legal Information Institute, <https://www.law.cornell.edu/constitution/index.html>, (22.07.2021).

(*impeachment clause*) olarak anılan söz konusu ibare uyarınca Amerikan Başkanı ve Başkan Yardımcısı da dâhil olmak üzere Birleşik Devletler bünyesinde çalışan federal kamu görevlileri suçlandırma usulü ile görevlerinden alınabilmektedir. Anayasa uyarınca federal görevlilerin görevden alınmaları vatana ihanet, rüşvet ve diğer ağır suçlar ve kabahatlerinden dolayı suçlandırılarak mahkûm olmalarına bağlıdır. Bu hususlar ışığında impeachment ibaresinin cezai bir muhakeme usulü öngördüğü izlenimine kapılabiliriz. Bununla birlikte impeachment usulünü *cezai benzeri-yarı cezai (quasi criminal)* bir anayasal soruşturma usulü olarak belirtmek doğrusu olacaktır². Pek tabii ki impeachment usulü; suçlandırma, yargılama, beraat, mahkûmiyet, beraat, tanık dinleme gibi ceza muhakemesi terimleri ve aşamaları barındıran bir soruşturma usulüdür. Bununla birlikte söz konusu soruşturma yetkisinin sahibi federal bir yargı organı değil Amerikan Kongresi'dir³. Amerikan Kongresi ise Amerikan siyasi düzenindeki politik nitelikteki federal yasama organıdır. Kaldı ki impeachment usulünün amacı bir kişiyi işlediği bir suçtan ötürü cezalandırmak değil, görevden almaktır⁴. Başka bir ifadeyle impeachment, başkanlık hükümet sisteminde federal görevlilerinin görevden alınmasına hizmet eden bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır⁵. Nitekim impeachment soruşturması, cezai bir usul olmadığı gibi cezai sorumluluğa da yol açmamaktadır. Bunun yanında impeachment usulü, parlamenter sistemdeki güvensizlik oyu aracılığıyla hükümet üyelerini görevden alma usulünden de tamamen farklıdır. Nitekim Amerikan Başkanı, Amerikan Kongresi'nin üye tamsayısının salt çoğunluğu tarafından görevinden alınmaz⁶. Amerikan Anayasası'nı kaleme alanlar (*The Framers*), Başkanın yürütme yetkisini icra ederken Senato'nun tahakkümünde kalmasına sebep olacağı endişesiyle suçlandırma için *kötü yönetim (maladministration)*

² Aalt Willem Heringa, *Constitutions Compared: An Introduction to Comparative Constitutional Law*, 6th Edition, Eleven, Den Haag, 2021, s. 247.

³ Louis Fisher - Katy J. Harriger, *American Constitutional Law*, 11th Edition, Carolina Academic Press, Durham/North Carolina, 2016, 222.

⁴ Fisher-Harriger, *American Constitutional Law*, 223.

⁵ J. Tyler Dickovick - Jonathan Eastwood, *Comparative Politics: Integrating Theories, Methods and Cases*, 2nd Edition, Oxford University Press, Oxford, 2016, s. 232.

⁶ Heringa, *Constitutions Compared*, s. 247; Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi: Cilt I*, 2. Bası, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2020, s. 648; Yüksel Metin, *Başkanlık Sistemi: Amerika Birleşik Devletleri ile Latin Amerika Ülkelerinin Mukayesesi*, Hukuk Yayınları, Ankara, 2017, s. 40; Abdurrahman Eren, *Anayasa Hukuku Dersleri: Genel Esaslar - Türk Anayasa Hukuku*, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 856.

gibi muğlak ifadeleri dayanak olarak göstermekten imtina etmişlerdir⁷. Nitekim yürütme organının veya hükümetin herhangi bir gerekçe gösterilmeden veya ithamda bulunulmadan yasama organı tarafından görevden alınması parlamenter hükümet sisteminde söz konusudur⁸.

Impeachment usulünün tam olarak cezai bir usul olarak nitelendirilemesinin başlıca sebeplerinden birisi de suçlandırma ibaresinde bulunan ve mahkûm olarak görevden alınmaya dayanak olan *ağır suçlar ve kabahatlerin (high crimes and misdemeanors)* söz konusu federal görevli tarafından işlenip işlenmediğinin takdir yetkisinin Kongre bünyesinde olmasıdır. Impeachment ibaresinde suçlandırılıp mahkûm olmaya dayanak olabilecek iki eylem daha olup bunlar *vatana ihanet (treason)* ve *rüşvet (bribery)* olarak karşımıza çıkmaktadır. Vatana ihanet Amerikan Anayasası'nın III. maddesinin 3. bölümünde tanımlanmış olup söz konusu hüküm uyarınca "*Birleşik Devletler'e karşı ihanet ancak, Birleşik Devletler'e karşı savaş açma veya Birleşik Devletler'in düşmanlarına bağlı olma durumlarını kapsamaktadır.*" Rüşvetin ise gerek yargı kararlarında gerekse de mevzuatta tanımlandığı belirtilmektedir⁹. Bununla birlikte suçlandırma ibaresinde yer alan ağır suç ve kabahatlerin ne anlama geldiği veya hangi eylemleri kapsamına aldığı hususunda herhangi bir hukuki açıklık bulunmamaktadır. Bu husus esasen Amerikan Anayasası'nı kaleme alan *kurucuların (framers)* gözünden kaçan bir husus olmayıp, aksine bilinçli tercihlerinin bir sonucudur. Şöyle ki Kurucular, impeachment müessesesini salt yargısal bir usulden ziyade siyasi niteliği haiz bir usul olacak şekilde tasarlamışlardır¹⁰. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri'nin *Kurucu Babaları (Founding Fathers)* arasında olan Alexander Hamilton, Birleşik Devletler Anayasası'nın onaylanmasını ve yürürlüğe girmesini desteklemek amacıyla yayımlanan Federalist Yazılar arasından kaleme aldığı 65 numaralı makalede bu hususu vurgulamaktadır. Şöyle ki Hamilton impeachment yargılamalarına maruz kalanların kamusal görevlerini kötüye kullanan, başka bir deyişle kamu güvenini ihlal veya suiistimal eden görevliler olduğunun altını çizmiş; doğrudan toplumsal veya topluma yönelik zararları işaret eden bu kavramların tabiatları gereği siyasi mahiyette olduğunu

⁷ Max Farrand, *The Records of the Federal Convention*, Vol. II, Yale University Press, New Heaven, 1911, s. 442.

⁸ Heringa, *Constitutions Compared*, s. 247.

⁹ H. Lowell Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, Palgrave MacMillan, New York, 2010, s. 2; Fisher-Harriger, 2016, s. 223.

¹⁰ Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 2.

belirmiştir¹¹. *Hamiltoncı görüş (Hamiltonian vision)* olarak belirtilen söz konusu ibareler impeachment mekanizmasının *siyasi suç (political crime)* bünyesi altında harekete geçirilebileceğinin ve işletilmesi için herhangi bir ceza kanununa veya hukuka aykırılığın şart olmadığına altını çizmektedir¹². Nitekim suçlandırma ibaresine ağır suç ve kabahatler ifadesinin eklenmesindeki amaç yetkilerini kötüye kullanması durumunda Amerikan Başkanının görevden alınmasının sağlanarak deyim yerindeyse seçilmiş monarkın keyfi eylemlerini önlemek ve anayasal düzeni muhafaza etmektir¹³. Kaldı ki aşağıda da belirteceğimiz ve başkanlar özelinde detaylı bir şekilde inceleyeceğimiz gibi impeachment usulünde suçlandırma ve mahkûmiyet için Anayasa’da belirtilen kavramların kapsamına giren bir eylemin söz konusu olup olmadığı hususunda sırasıyla Temsilciler Meclisi ve Senato’nun mutlak bir takdir yetkisi bulunmaktadır¹⁴.

B. Federal Görevlileri Suçlandırma ve Yargılama Usûlü

Amerikan Anayasası vatana ihanet, rüşvet veya ağır suç ya da kabahat kapsamına girebilecek bir eylem gerekçesiyle; federal bir görevliyi suçlandırma yetkisini Temsilciler Meclisi’ne, yargılama yetkisini ise Senato’ya vermiştir. Nitekim bu husus bile başlı başına impeachment mekanizmasını siyasi bir niteliğe büründürmeye yetmektedir. Çünkü Kongre siyasi niteliği haiz yasama organıdır. Yine Kongre’nin kanatları Temsilciler Meclisi ve Senato’nun sırasıyla suçlandırma ve yargılama aşamalarında suçlandırma konusu eylemleri nitelendirirken riayet etmekle yükümlü oldukları hukuksal bir metin de yoktur. Başka bir ifadeyle bir eylemin ağır suç veya kabahat kavramlarının içinde değerlendirilerek haksızlık içeriğinin suçlandırma veya mahkûmiyet için yeterli olup olmadığı hususunda Temsilciler Meclisi ile Senato’nun tam bir takdir yetkisi vardır.

Impeachment esas olarak Kongre’nin kanatları olan Temsilciler Meclisi ile Senato’nun yürüttüğü iki aşamalı bir soruşturma usulüdür. İlk aşama federal kamu

¹¹ Bkz. Alexander Hamilton, “The Federalist Papers: No. 65 (The Powers of the Senate Continued)”, *The New York Packet*, 1788, https://avalon.law.yale.edu/18th_century/fed65.asp, (27.03.2021).

¹² Stephen M. Griffin, “Presidential Impeachment in Tribal Times: The Historical Logic of Informal Constitutional Change”, *Connecticut Law Review*, Vol. 51, No. 2, April 2019, s. 419, <https://core.ac.uk/download/pdf/327018419.pdf>, (25.03.2021).

¹³ Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 2.

¹⁴ Impeachment usulünün tarihsel kökenleri, anayasal-kuramsal temelleri, anayasal niteliği, usulü ve yargısal denetimi hakkında bilgi için bkz. Türker Ertaş, “Amerikan Siyasi Düzeninde Federal Görevlilerin Impeachment Usulü ile Suçlandırılması: Kavramsal ve Anayasal Bir İnceleme”, *Ceza Hukuku Dergisi*, S. 47, Aralık 2021, s. 625-649.

görevlisinin Temsilciler Meclisi tarafından suçlandırılmasıdır. Burada suçlandırmaya konu her bir eylem birer *suçlandırma maddesi (article of impeachment)* başlığı altında kabul edilir¹⁵. Hemen belirtelim Anayasa hükümleri karşısında Temsilciler Meclisi bir federal görevli hakkında suçlandırma prosedürünün başlatılması açısından tam bir takdir yetkisine sahiptir¹⁶. Genelde suçlandırma soruşturmaları Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi (House Judiciary Committee) bünyesinde yapılmakta ve akabinde suçlandırma maddeleri Meclis Genel Kurulu'na havale edilmektedir¹⁷. Federal görevlinin yargılanması, Temsilciler Meclisi'nin toplantıya katılan üyelerinin salt çoğunluğu ile en az bir suçlandırma maddesini kabul ederek söz konusu kişiyi suçlandırmasına bağlıdır. Nitekim suçlandırma maddesinin ya da maddelerinin Temsilciler Meclisi tarafından kabulü durumunda mesele yargılamayı yapacak olan Senato'ya havale edilir¹⁸. *Senato yargılaması (impeachment trial)* impeachment usulünün ikinci aşamasıdır. Yargılama sonunda söz konusu federal görevli hakkında kabul edilen suçlamaların/suçlandırma maddelerinin en az birisi için toplantıya katılan senatörlerin üçte ikisi tarafından *suçlu (guilty)* oyu verilirse ilgili federal kamu görevlisi görevinden alınmış olur¹⁹.

Amerikan Başkanı ve Başkan Yardımcısı da dâhil olmak üzere federal bir makamda görevini ifa eden kişiyi suçlandırma yetkisi Temsilciler Meclisi'ndedir. Amerikan Anayasası'nın I. maddesinin 2. bölümünün beşinci fıkrası "*Temsilciler Meclisi ... suçlandırma yetkisinin yegâne sahibidir.*" hükmünü ihtiva etmektedir. Bu hükmü suçlandırma ibaresi ile birlikte ele aldığımızda Temsilciler Meclisi'nin suçlandırmayı vatana ihanet, rüşvet veya ağır suçlar ya da kabahatler kapsamında değerlendirdiği bir işlem veya eylemi gerekçe göstererek gerçekleştirdiğini belirtebiliriz. Temsilciler Meclisi'nin federal kamu görevlisini suçlandırma ve hangi suçlandırılma maddelerinin kabul edilerek Senato'ya havale edileceği hususunda bir takdir yetkisi bulunmaktadır²⁰. Suçlandırma herhangi bir anayasal çoğunluk öngörülmemiş olması karşısında toplantıya katılan temsilcilerin salt çoğunluğu (*simple majority*) yeterlidir. Amerikan Anayasası'nın I. maddesi-

¹⁵ Jared P. Cole - Todd Garvey, "Impeachment and Removal", *Congressional Research Service*, CRS Report, 29 October 2015, <https://sgp.fas.org/crs/misc/R44260.pdf>, (01.03.2022), s. 1.

¹⁶ Jared P. Cole - Todd Garvey, "Impeachment and the Constitution", *Congressional Research Service*, CRS Report, 20 November 2019, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46013>, (01.03.2022), s. 10.

¹⁷ Cole -Todd, "Impeachment and the Constitution", s. 10-11.

¹⁸ Cole-Todd, "Impeachment and Removal", s. 1.

¹⁹ Cole-Todd, "Impeachment and Removal", s. 1.

²⁰ Cole-Todd, "Impeachment and Removal", s. 2.

nin 5. bölümünün birinci fıkrası “Her bir Meclis (in) ... çoğunluğu, işlerini yürütmek için gerekli olan toplantı yeter sayıdır.” ifadesini içermektedir. Söz konusu hükme göre Temsilciler Meclisi kural olarak en az 218 üye ile toplanır²¹. Buna göre Temsilciler Meclisi teknik olarak 110 temsilcinin bu yönde müspet oyu ile bir federal görevliyi suçlandırabilir.

Impeachment usulünün ikinci aşaması Senato yargılamasıdır. Bu hususta Amerikan Anayasası'nın I. maddesinin 3. bölümünün altıncı fıkrası şu şekildedir:

“Senato tüm suçlandırmaları yargılama yetkisinin yegâne sahibidir. Senato bu amaçla toplandığında (senatörler) yemin ederler (oath) veya yemin yerine geçecek bir beyanda (affirmation) bulunurlar. Birleşik Devletler Başkanı yargılanırken Amerikan Yüksek Mahkemesi Başkanı oturuma başkanlık eder ve mevcut üyelerin üçte ikisinin mutabakatı olmadan hiçbir kimse mahkûm edilemez.”

Senato yargılaması, içerdiği aşamalar veya unsurlar bakımından bir ceza yargılamasından farklıdır. Şöyle ki Senato yargılamasında tanık dinlenebileceği gibi delil de toplanabilir²². Bu işlemler bizzat senatörlerin nezdinde veya Senato Genel Kurulu bünyesinde yapılabileceği gibi Senato oturumuna başkanlık eden kişi tarafından yargılama işlemlerini yürütmek için özel bir komite de görevlendirilebilir²³. Yine yargılanan federal görevli avukatlar veya yasal danışmanlar tarafından temsil de edilebilir²⁴. Yargılanan kişinin Amerikan Başkanı olması durumunda Senato oturumlarına Amerikan Yüksek Mahkemesi Başkanı başkanlık eder. Eğer yargılanan kişi diğer federal görevlilerden birisi ise Senato oturumlarına aynı zamanda Başkan Yardımcısı olan Senato Başkanı ya da Senato Başkan vekili (*president pro tempore*)²⁵ başkanlık eder. Amerikan Anayasası gereğince suçlandırılan bir federal görevlinin mahkûm olması için oturuma

²¹ Bu konu için bkz. Elizabeth Rybicki, “Voting and Quorum Procedures in the House of Representatives”, *Congressional Research Service*, CRS Report, 26 March 2020, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/98-988>, (02.03.2022), s. 1 vd.

²² Cole-Todd, “Impeachment and Removal”, s. 20.

²³ Cole-Todd, “Impeachment and Removal”, s. 20.

²⁴ Cole-Todd, “Impeachment and Removal”, s. 20.

²⁵ Senato Başkan Vekili olarak Türkçe'ye çevirebileceğimiz *President Pro Tempore* Senato üyeleri arasından seçilen ve teamüli olarak Senato'daki çoğunluk partisine mensup en uzun süre senatörlük yapmış kişidir. Çoğunluk partisine mensup en kıdemli senatörün Senato Başkan Vekili olarak seçilmesi geleneği Amerikan siyasetine 20. Yüzyılın ortalarından itibaren yerleşmiştir. Bkz. “About the President Pro Tempore”, United States Senate, <https://www.senate.gov/about/officers-staff/president-pro-tempore.htm>, (02.03.2022).

katılan senatörlerin üçte ikisinin suçlu oyu vermesi gereklidir. Nitekim Anayasa'nın ilgili hükmü “*oturuma katılan mevcut senatörlerin üçte ikisi (concurrence of two thirds of the members present)*” ifadesine yer vermektedir. Yukarıda bahsettiğimiz üzere Amerikan Anayasası'nın I. maddesinin 5. bölümünün birinci fıkrası uyarınca Kongre'nin iki kanadının da toplantı yeter sayısı üyelerinin salt çoğunluğudur. Bu bağlamda Senato toplantı yeter sayısı 51 olarak karşımıza çıkmaktadır²⁶. Buna göre Senato teknik olarak 51 üyesinin katıldığı bir oturumda 34 üyesinin müspet oyu ile suçlandırılan bir federal görevliyi mahkûm edebilir²⁷.

Impeachment yargılaması sonunda oturuma katılan senatörlerin üçte ikisi tarafından suçlu bulunarak mahkûm olan bir kamu görevlisi federal görevinden alınmış olur. Mevcut senatörlerin üçte ikisi tarafından suçlu oyu verilerek mahkûm edilen ve görevden alınan söz konusu kişi gelecekteki ulusal resmî görev veya makamlardan men de edilebilir²⁸. Lakin bunun için Senato'nun ayrı bir oylama yapması gereklidir. Söz konusu gelecekteki federal resmî görevlerden men kararı için oturuma katılan senatörlerin salt çoğunluğunun müspet oyu yeterlidir. Nitekim Anayasa bu hususta farklı bir karar yeter sayısı öngörmemiştir. Amerikan Anayasası'nın I. maddesinin 3. bölümünün yedinci fıkrası gereğince,

“Suçlandırma yargılanmalarındaki hüküm görevden alınmanın ve Birleşik Devletler bünyesinde gelecekteki herhangi bir fahri, devredilemez/kişiye mahsus ve maaşlı görevlerden/makamlardan men edilmenin ötesine geçemez. Bununla birlikte bu husus hüküm giyen tarafın kanun gereğince sorumluluğunun var olmasına ve iddianame, dava, yargılama ve cezaya maruz kalmasına engel değildir.”

Senato yargılaması sonunda yapılan oylamada hiçbir suçlandırma maddesi için oturuma katılan senatörlerin üçte ikisinin suçlu oyunu haiz olmayan federal

²⁶ Bu konu için bkz. Elizabeth Rybicki, “Voting and Quorum Procedures in the Senate”, **Congressional Research Service**, CRS Report, 19 August 2013, <https://www.senate.gov/CRSPubs/577d2a5e-2b47-4045-95fa-a76398e41461.pdf>, (03.03.2022), 1 vd.

²⁷ Benjamin Wofford, “The Impeachment Loophole No One’s Talking About: Trump’s impeachment doesn’t require 20 Republicans, says Laurence Tribe. It could happen with zero”, **Washingtonian**, 10 October 2019, <https://www.washingtonian.com/2019/10/10/the-impeachment-loophole-no-ones-talking-about/>, (12.05.2021).

²⁸ John R. Vile, **A Companion to the United States Constitution and Its Amendments**, 5th Edition, Praeger, Santa Barbara/California, 2010, s. 31; Cole - Todd, “Impeachment and Removal”, s. 1.

görevli beraat ederek (*acquittal*) görevine devam eder. Impeachment usulünün cezai sorumluluğa yol açmadığını; siyasi suç kavramı kapsamında, Amerikan Kongresi'nin inisiyatifinde federal bir görevliyi görevden alma mekanizması olduğunun altını bir kez daha çizmekte fayda vardır. Nitekim söz konusu suçlandırılan federal görevli, Senato yargılaması sonucunda beraat da etse mahkûm olarak görevinden de alınsa bu kişi hakkında ceza soruşturması ve kovuşturulması yapılması tamamen yargı organı bünyesindeki hukuki bir meseledir. Nitekim suçlandırma yargılaması sonunda beraat eden federal görevlinin dahi ceza kovuşturmasına maruz kalmasına herhangi bir anayasal veya hukuki engel yoktur²⁹.

II. AMERİKAN SİYASİ TARİHİNDE IMPEACHMENT UYGULAMASI: BAŞKANLAR AÇISINDAN SUÇLANDIRMALAR VE YARGILAMALAR

A. Genel Olarak

Anayasal bir soruşturma ve yargılama usulü olan impeachment, Alexander Hamilton'ın da Federalist No. 65'te belirttiği üzere siyasi suç kavramı etrafından federal görevlilerin görevlerini suiistimal etmeleri durumunda onların görevden alınmasını sağlayan bir mekanizma olarak tasarlanmıştır. Nitekim impeachment usulünün işletilmesi ve suçlandırma ibaresinin ne anlama geldiği hususunda Amerikan öğretisinin ağırlıklı olarak ağır suç ve kabahatler kavramını Kurucular'ın anayasal tasarımı ve Hamiltoncu görüş etrafında tanımlayan *özgüncü (originalist)* karakterde ele aldığını belirtebiliriz³⁰. Bununla birlikte tarihte Amerikan başkanları hakkında işletilen impeachment mekanizmalarına baktığımızda ise ağır suç ve kabahatler kavramının yorumlanmasının ve uygulamasının çok da özgüncü ve Hamiltoncu karakterde olmadığı belirtilmektedir. Öncelikle şunu belirtelim impeachment kavramının dar yorumu tabi tutularak sadece hukuken veya kanunen isnat edilebilen suç veya kabahatler açısından uygulama alanı bulacak şekilde işletilmesi de mümkündür. Bununla birlikte böylesine bir durum, Kurucular'ın çizdiği çerçeve ve siyasi suç odaklı Hamiltoncu görüş ile çelişecektir. Bununla birlikte tarihsel süreçte Amerikan Başkanlarının suçlandırmalarına bakıldığında, impeachment mekanizmasının görevi suiistimal durumunda işletilen anayasal bir denge ve denetleme mekanizmasından öte

²⁹ Daniel P. Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, State of New York University, Albany, 2020, s. 4.

³⁰ Griffin, "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 418-419.

Başkan ile Kongre ekseriyetinin farklı partilere mensup olmaları durumunda Kongre'nin Başkana yönelik kullandığı siyasi bir silah niteliğinde işletildiğini söyleyebiliriz. Bilhassa Johnson, Nixon ve Clinton örnekleri açısından impeachment usulünün tarihsel süreç içerisinde Hamiltoncu anlayıştan farklı bir şekilde ancak Başkan ile Kongre ekseriyetinin farklı siyasi partilere mensup olduğu zamanlarda önemli bir hukuka aykırılık olması durumunda işletilen bir mekanizmaya evrildiği belirtilmektedir³¹. Belirttiğimiz bu impeachment uygulaması suçlandırmanın; kamu güvenini suiistimal eden federal görevlinin görevden alınmasını sağlayan bir güvence olarak işletilmesinin ötesinde politik rakibin yıpratılması, rahatsız edilmesi, hatta mahvedilmesi işlevi gören anayasal bir silah olarak kullanılması riskini de beraberinde getirmektedir³². Nihayetinde hangi eylem veya işlemlerin ağır suç ve kabahat kapsamına girdiğini belirleme yetkisinin genel oyla seçilmiş meclisler olan Temsilciler Meclisi ile Senato'da olması, impeachment sürecini de kaçınılmaz olarak politik bir hüviyete büründürebilecek niteliktedir³³.

Impeachment usulü bugüne dek üç başkan³⁴, on beş federal yargıç, bir kabine sekreteri (bakanı)³⁵, bir senatör olmak üzere toplam yirmi federal görevli için yirmi bir kez işletilmiştir³⁶. Impeachment mekanizmasının politik yasama organı Kongre'nin kontrolünde olması, yukarıda da belirttiğimiz gibi gerek suçlandırma gerekse yargılama aşamalarına politik bir mahiyet kazandırmaktadır. Bu husus bilhassa Amerikan Başkanlarının suçlandırma ve yargılanma süreçleri açısından söz konusudur. Nitekim Başkan ve Kongre Amerikan siyasi karar alma mekanizmasının iki başlıca aktörüdür. Bu hususta Amerikan Başkanları açısından impeachment uygulaması ile Capitol ve Beyaz Saray nezdindeki politik dengeler ve siyasi dağılım arasında bağlantı olduğunu söylersek yanlış yapmış

³¹ Griffin, "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 419.

³² Franklin et al., The Politics of Presidential Impeachment, s. 4.

³³ Franklin et al., The Politics of Presidential Impeachment, s. 6.

³⁴ Söz konusu başkanlar Andrew Johnson, Bill Clinton ve Donald Trump'tır. İleride inceleyeceğimiz üzere Tarihte Amerikan Temsilciler Meclisi tarafından birden fazla suçlandırılan tek federal görevli 2017-2021 yılları arasında Amerikan Başkanlığı yapmış olan Donald Trump'tır. 1969-1974 yılları arasında Başkanlık yapmış olan Richard Nixon ise hakkındaki suçlandırma maddeleri Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi'nde iken istifa etmiştir.

³⁵ Amerikan anayasal düzeninde Senato'nun onayıyla Başkan tarafından atanan ve siyasi sorumlulukları Kongre'ye değil Başkana karşı olan kabine üyeleri bakan olarak değil sekreter olarak anılmaktadır.

³⁶ Bkz. "List of Individuals Impeached by the House of Representatives", United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Institution/Impeachment/Impeachment-List/>, (03.03.2022).

olmayız. Şöyle ki Başkanlık makamı ile Kongre'deki ekseriyetin farklı siyasi partilere mensup olması durumunda ortaya çıkan *bölünmüş yönetim (divided government)*, Başkan ile Kongre'nin aynı siyasi partiye mensup olmasının sonucu olan *birleşik yönetim (unified government)*, Başkan ile Kongre'nin bir kanadının ekseriyetinin siyasi olarak farklı görüşten olmasını ifade eden *yarı-bölünmüş yönetim (quasi-divided government)* dönemlerinden her birinin suçlandırma ve yargılamanın sonucuna etkisi farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir³⁷. Nitekim aşağıda başkanlar açısından söz konusu olan suçlandırma ve yargılamalar incelenirken dönemin yönetiminin bölünmüş, birleşik, yarı-bölünmüş niteliği üzerinden de bir inceleme yapılacaktır.

B. Andrew Johnson'ın Suçlandırılması ve Yargılanması

1. Arka Plan

Amerikan siyasi tarihinde bir başkanın suçlandırılmasına ilk defa Andrew Johnson döneminde tanık olunmuştur. Aslında bir Güneyli olan Johnson, Kuzey Carolina Eyaleti'nin başkenti Raleigh'de doğmuştur. Nitekim aslen Demokrat Partili olan Johnson 1853-1857 yılları arasında Tennessee Valiliği yapmıştır. Andrew Johnson 1857 yılında Tennessee Eyaleti Yasama Organı (State Legislature) tarafından Birleşik Devletler Senatosu'na seçilmiştir³⁸. 1860 yılında Cumhuriyetçi Abraham Lincoln'ın Amerikan Başkanlığına seçilmesi üzerine köleliğin kaldırılmasına karşı olan Güney Eyaletleri tek tek Birleşik Devletler'den ayrılma kararı alırken Johnson, Güney eyaletlerinin Birleşik Devletler'de kalması yö-

³⁷ Franklin, et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, 30. Amerikan anayasal düzeninde bölünmüş yönetim, hem yürütme hem de yasama organının kontrolünün hiçbir siyasi partide olmadığı; başka bir deyişle, başkanın mensup olduğu siyasi partinin Kongre'nin iki kanadının en azından birisinde çoğunlukta olmadığı dönemleri belirtmek için kullanılmaktadır. Bu hususun aksine Başkanın siyasi partisinin Kongre'nin her iki kanadında çoğunlukta olduğu dönemler birleşik yönetim dönemleridir. Robert Elgie, "What is Divided Government?", *Divided Government in Comparative Perspective*, Ed. Robert Elgie, Oxford University Press, New York, 2001, s. 3.

³⁸ Hemen belirtelim 1787 Amerikan Anayasası'nın ilk halinde senatörlerin eyaletlerin yasama organları tarafından seçileceği öngörülmekteydi. 8 Aralık 1913 tarihinde eyalet yasama organlarının dörtte üçünün onaylaması ile resmî olarak Anayasa'nın bir parçası olan XVII. Değişiklik Maddesi ile senatörlerin halk tarafından seçilmesi usulü benimsenmiştir. Nitekim Amerikan Anayasası'nın I. maddesinin 3. bölümünün birinci fıkrasında yer alan "(eyaletin) yasama organı tarafından seçilir" ibaresi karşısında XVII. Değişiklik Maddesi ise "halk tarafından seçilir" ibaresine yer vermektedir. Bkz. "Landmark Legislation: The Seventeenth Amendment to the Constitution" (United States Senate), https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/generic/Seventeenth_Amendment.htm, Erişim Tarihi: 14.07.2021.

nünde bir tavır almıştır. Nitekim Birlik'ten çekilmek için Charleston, Güney Carolina'da toplanan Konvansiyon sırasında kendisi Birleşik Devletler Senatosu'na hitap etmiş ve Birlik'ten yana olduğunu belirtmiştir. Tennessee Birleşik Devletler'den ayrılma kararı aldığı anda Johnson, Başkent Washington D.C.'de kalmaya devam etmiştir. Dönemin Başkanı Abraham Lincoln Mart 1862'de Johnson'ın sadakatini onu Tennessee Askeri Valisi olarak atayarak ödüllendirmiştir. Sene 1864'e geldiğinde ise Güneyli Birlik yanlısı Demokratların desteğine ihtiyaç duyan Lincoln, Başkanlık Seçimleri'nde Johnson'ı Başkan Yardımcısı adayı olarak belirlemiştir. Başkanlık Seçimleri'ni bir kez daha Lincoln'ın kazanması üzerine 4 Mart 1865 yılında Başkan Yardımcısı olarak görevine başlayan Andrew Johnson, bununla birlikte Lincoln'a yapılan suikast akabinde sadece kırk iki gün sonra kendisini bir anda Amerika Birleşik Devletleri Başkanı olarak bulmuştur³⁹.

Andrew Johnson'ın başkanlık yaptığı 4 yıllık dönem, Amerikan siyasi tarihinde bölünmüş yönetime sahne olmuştur. Abraham Lincoln'ın beklenmedik ölümü ile kendisini başkanlık makamında bulan Johnson, Lincoln'ın dağılan Birleşik Devletleri birleştirme görevini de üzerine almış oldu. Bununla birlikte Andrew Johnson'ın bu restorasyon döneminde Kongre'nin müdahil olmasına sıcak bakmaması ve Güney Eyaletlerine özgü kurumlara olabildiğince halel getirmeyecek ve onları en hızlı bir şekilde Birleşik Devletler'in yeniden parçası yapacak şekilde tutum sergilemesi Kongre ile arasının açılmasına sebep olmuştur⁴⁰. İç Savaş sonrası Güney'in Birleşik Devletler'e katılımı iki temel politika etrafında şekillenmiş olup bunlar özgürleşen kölelerin kişisel ve siyasal haklara sahip olması ve toprak reformuydu⁴¹. Andrew Johnson, özgürleştirilen kölelerin

³⁹ Bkz. Robert G. Russell, "Prelude to the Presidency: The Election of Andrew Johnson to the Senate", *Tennessee Historical Quarterly*, Vol. 26, No. 2, Summer 1967, s. 148 vd., <https://www.jstor.org/stable/pdf/42622935.pdf?refreqid=excelsior%3Af09cb1732ecc0ced08b87db9808b6f2d>, (14.07.2021).

⁴⁰ Michael Les Benedict, "A New Look at the Impeachment of Andrew Johnson", *Political Science Quarterly* Vol. 88, No. 3, September 1973 s. 350, <https://www.jstor.org/stable/pdf/2148988.pdf>, (21.07.2021). Hemen belirtelim Abraham Lincoln'ın başkanlık döneminde de Birleşik Devletler'den ayrılan eyaletlerin yeniden katılımını hangi organın yöneteceği hususunda Lincoln ile Kongre'deki radikal cumhuriyetçiler arasında bir ihtilaf vardı. Abraham Lincoln yeniden yapılanma sürecinin yürütme organı ekseninde yönetilmesi taraftarı iken Kongre'deki radikal cumhuriyetçiler ise restorasyonun teşrii bir niteliği haiz olduğu ve bu sebeple Kongre tarafından yürütülmesi gerektiğini düşünmekteydiler. H. H. Walker Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson: A Political Tragedy", *American Bar Association Journal*, Vol. 40, No. 1, January 1954, s. 15-16, <https://www.jstor.org/stable/pdf/25718666.pdf?refreqid=excelsior%3A5105abb01262664f7be05864c4764efe>, (21.07.2021).

⁴¹ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 50.

siyasi haklara sahip olmasına karşı olduğu gibi⁴² Konfedere devletlere karşı, Cumhuriyetçiler tarafından gereğinden fazla merhametli bulunan bir yeniden yapılanma politikası benimsemişti⁴³. Nitekim Johnson Konfedere devletlerin üst düzey komutanlarına af çıkarmak istiyordu. Yine Johnson'ın Kongre'deki radikal Cumhuriyetçilerin tüm hareketlerini bloke etmeye çalışması ve uzlaşmadan uzak bir tavır sergilemesi de gözlerden kaçmıyordu⁴⁴. Andrew Johnson eski Konfederasyon destekçilerinin tekrar oy haklarına kavuşmasına sıcak bakarken aynı hususu tüm eski köleler için düşünmüyordu. Kongre'den geçen Freedmen's Bureau Bill⁴⁵ ve Civil Rights Bill⁴⁶ isimli kanun tekliflerini veto etmesi ile

⁴² Andrew Johnson özgürleştirilen kölelerden okuma-yazma bilenler ile mülk sahibi olanların oy hakkına sahip olmasını istiyordu. Benimsemiş olduğu eski kölelere kademeli bir şekilde siyasi hakların tanınması planının Kongre'deki ılımlı Cumhuriyetçiler tarafından da benimseneceğini düşünüyordu. Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 55.

⁴³ Aslında bu toleranslı yeniden yapılanma politikasının fikir babası Lincoln'dı. Çünkü İç Savaş sonrası Birlik'in tüm Güney'i kontrolü altında tutacak sayıda askeri gücü yoktu. Lincoln de tabiri caizse cömert şartlar içeren yeniden yapılanma planının Güney'i Birlik'in yeniden parçası yapacağını düşünüyordu. Söz gelimi Lincoln bir Güney eyaletinde ikamet edenlerin yüzde onunun Birleşik Devletler'e bağlılık yemini etmesi halinde ilgili Konfederasyon devletinin Birlik'e yeniden dâhil edilmesine ilişkin bir kanun teklifine ön ayak olmak istedi lakin bu plan Kongre'deki radikal Cumhuriyetçiler tarafından benimsenmedi. Birleşik Devletler'e yeniden katılım konusunda Konfederasyon devletlerine daha ağır şartlar getiren Kongre'nin kabul ettiği kanun teklifi ise Lincoln tarafından veto edildi. Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 50.

⁴⁴ Söz gelimi 1862 yılında çıkan bir kanun gereğince çoğunluğunu Birlik ordusundan kaçan Konfederasyon askerlerinin arazilerinin oluşturduğu Güney'deki topraklar özgürleştirilen kölelere verilecekti. Ancak arazinin ilk sahibi öldüğünde söz konusu toprak onun mirasçılarına kalacaktı. Kongre bu prensibi değiştirmek için 1865 yılında girişimlerde bulunmasına rağmen Kongre'nin kanatları arasında bir uzlaşma sağlanamadı. Johnson başkan olduğunda ise bünyesindeki idareciler aracılığıyla aslında ilgili arazilerin hiçbir zaman terkedilmediği yönünde kararlar alarak hükmün uygulanmasını tamamen engelledi. Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 51. Görüldüğü üzere Kongre eskiden Konfederasyon askerine ait olan arazinin mülkiyetinin söz konusu kişinin mirasçılarına geçmesine sıcak bakmazken Johnson ise toprağın eski köle tarafından sahiplenilmesini dahi istememekteydi.

⁴⁵ Özgürleştirilenler Dairesi kanun teklifi olarak çevirebileceğimiz söz konusu teklif ile Afro-Amerikanları da içerisinde alan eski kölelere ve İç Savaş'ta yurdundan göç etmek zorunda kalanlara yapılacak sağlık, barınma, yiyecek, kıyafet yardımı hizmetlerini yürütmek amacıyla resmî bir daire kurulması öngörülmüyordu. Bkz. "Freedmen's Bureau Acts of 1865 and 1866", United States Senate, <https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/generic/FreedmensBureau.htm>, (14.07.2021).

⁴⁶ XIV. Değişiklik Maddesi'nin yürürlüğe girmesinden önce Kongre Civil Rights Act of 1866 isimli bir kanuna ilişkin teklifi kabul etmişti. Kişi Hakları Kanunu olarak çevirebileceğimiz bu teklif vergi ödemeyen Kızılderililer haricinde Birleşik Devletler'de doğan herkese renk ve ırk farkı gözetmeksizin Birleşik Devletler vatandaşlığı tanımaktaydı. Yine ilgili kanun teklifi metni gereğince Amerikan vatandaşı olan söz konusu kişiler aynı zamanda her eyalet ve bölgede de

Johnson ile Kongre arasındaki bağlar tamamen kopmuş oldu. Nitekim Johnson'ın vetoları Kongre'deki ılımlı Cumhuriyetçilerin de Johnson'dan uzaklaşmasına sebep olurken radikal Cumhuriyetçilerin Johnson'a karşı daha da öfkelenmesine yol açtı⁴⁷. Kongre ise Başkan Johnson'ın bu hamlesine Afro-Amerikalılara vatandaşlık ve siyasi haklar tanıyan Anayasa'nın XIV. ve XV. Değişiklik Maddeleri ile karşılık verdi⁴⁸.

1867 yılı Johnson ile Kongre'nin arasının iyice açılmasına sebep olacak gelişmelere sahne oldu. Johnson, Nebreska ve Colorado'nun eyalet statüsünü kazanmasını öngören kanun teklifini veto etti. Nitekim bu iki bölgenin eyalet olması Senato'ya dört yeni Cumhuriyetçi üye gelmesi anlamına gelecekti⁴⁹. Yine Güney'de askeri yönetim öngören ve eski Konfederasyon devletlerine Birleşik Devletler'e yeniden katılmak için XIV. Değişiklik Maddesi'ni onaylamayı şart koşan ilk Yeniden Yapılanma Kanun Teklifi de Johnson tarafından veto edildi⁵⁰. 2 Mart 1867'de Kongre, Başkan Johnson'ın vetosuna rağmen Tenure of Office Act⁵¹'i geçirmeyi ve kanunlaştırmayı başarmıştır. İlgili kanun, kabine üyelerinin ve federal görevlilerin atanması için gerekli olan Senato onayını bunların görevden alınması için de öngörmekteydi⁵². Ağustos 1867'de Kongre tatilde iken

aynı haklara sahip olacaklardı. Andrew Johnson söz konusu kanun teklifini eyalet vatandaşlığı bahşetmenin eyaletlerin yetkisi dâhilinde olduğu ve özgürleştirilen siyahilerin Birleşik Devletler vatandaşlarının faydalanabildiği haklara sahip olma açısından gerekli şartları taşıdığı hususunun şüpheli olduğu gerekçeleriyle veto etmiştir. Kongre iki kanadının üçte iki çoğunluğu ile vetoyu aşarak söz konusu teklifi 9 Nisan 1866 tarihinde kanunlaştırmayı başarmıştır. Nitekim yaklaşık iki ay sonra 13 Haziran 1866 tarihinde de benzer hükümlerin bulunduğu XIV. Değişiklik Maddesi Kongre'de kabul edilecek, 20 Temmuz 1868 tarihinde de eyaletler tarafından onaylanıp Anayasa'nın bir parçası olacaktır. Fisher - Harriger, American Constitutional Law, s. 795.

⁴⁷ Franklin et al., The Politics of Presidential Impeachment, s. 57.

⁴⁸ Bkz. Franklin et al., The Politics of Presidential Impeachment, s. 57-59; Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 50-51. Amerikan Anayasası'nın XIV. Değişiklik Maddesi Birleşik Devletler toprağında doğan herkese Birleşik Devletler'in ve ikamet ettikleri eyaletin vatandaşı olma hakkı tanımaktadır. Bu husus köleliğin kaldırılmasını öngören XIII. Değişiklik Maddesi akabinde özgürlüklerine kavuşan Afro-Amerikanların Amerikan vatandaşı olmaları açısından hayati derecede önemliydi. XV. Değişiklik Maddesi ise ırk, renk, önceki dönemde köle olma gibi sebeplerle hiçbir Amerikan vatandaşının oy hakkından gerek federal düzeyde gerek eyalet düzeyinde mahrum bırakılmayacağını güvence altına almaktadır.

⁴⁹ Franklin et al., The Politics of Presidential Impeachment, s. 59.

⁵⁰ Franklin et al., The Politics of Presidential Impeachment, s. 59.

⁵¹ Tenure of Office Act'i *Makamda Bulunma Esasları Kanunu* olarak Türkçe'ye çevirebiliriz.

⁵² Hemen belirtelim ilgili kanun 3 Mart 1887 tarihinde ilga edilerek yürürlükten kaldırılmıştır.

Johnson, Lincoln tarafından atanan ve Kongre'deki radikal Cumhuriyetçiler ile ittifak halinde olan Savaş Sekreteri Edwin M. Stanton'ı açığa alarak yerine geçici olarak Ulysses S. Grant'i atadı. Amerikan İç Savaşı'nda komutanlık yapan ve Birlik içerisinde çok sevilen Grant'in desteği Johnson için önemliydi. Tatilden dönen Senato ise Stanton'ın görevden uzaklaştırılmasını onaylamayarak savaş bakanlığını tescil etti. Bu gelişmenin üzerine Grant istifa etti. Akabinde Johnson Stanton'ı görevden aldı ve yerine Stanton'ın uzun dönem rakibi ve arasının kötü olduğu Lorenzo Thomas'ı atadı. Stanton ise makamını hukuka aykırı işgal ettiği gerekçesiyle Thomas'ı tutuklattı⁵³.

1867 yılı Şubat ayı sonunda Temsilciler Meclisi'ndeki radikal Cumhuriyetçiler Johnson'un suçlandırılması gerektiğini her geçen gün daha yoğun dile getirmeye başladılar. Nitekim Temsilciler Meclisi bünyesindeki Yargı Komitesi de Johnson'un eylemlerinin bir suçlandırma için yeterli olup olmadığını araştırmaya başlamıştı⁵⁴. Nihayetinde Kasım ayının son haftası raporunu tamamlayan Komite, Johnson'un eylemlerinin suçlandırma için yeterli olduğu sonucuna vardı. Bununla birlikte Yargı Komitesi'ndeki yedi Cumhuriyetçi temsilciden beşi bu beyanı imzaladı⁵⁵.

1865-1869 yılları arasında Başkanlık yapan Demokrat Andrew Johnson, ekseriyeti Cumhuriyetçilerden oluşan Kongre dönemlerinde çalışmıştır. Johnson'un suçlandırılıp yargılandığı döneme takabil eden 40. Dönem Amerikan Kongresi'nin (1867-1869) alt kanadı Temsilciler Meclisi'nde o dönem 226 temsilci ve 8 delege bulunmaktaydı. Temsilcilerin parti bazındaki dağılımı ise 173 Cumhuriyetçi, 47 Demokrat, 2 Muhafazakâr, 1 Muhafazakâr Cumhuriyetçi, 1 Bağımsız Cumhuriyetçi şeklindeydi⁵⁶. 40. Dönem Amerikan Kongresi'nde Senato'da da Cumhuriyetçiler ağırlıktaydı. Bu hususta 39. Dönem Amerikan Kongresi'nde (1865-1867) Senato'daki dağılım 39 Cumhuriyetçi, 11 Demokrat, 3 Koşulsuz Birlikçi, 1 Birlikçi şeklindeydi. 40. Dönem Amerikan Kongresi'nde (1867-1869) Senato'daki parti dağılımı ise 57 Cumhuriyetçi, 9 Demokrat, 2 de boş

⁵³ Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 80-81, 84; Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 52-55; "Brief History of the Case, The Impeachment of Andrew Johnson (1868) President of the United States", United States Senate, https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Impeachment_Johnson.htm#3, (14.07.2021).

⁵⁴ Benedict, "A New Look at the Impeachment of Andrew Johnson", s. 352.

⁵⁵ Benedict, "A New Look at the Impeachment of Andrew Johnson", s. 360.

⁵⁶ "40th Congress (1867-1869)", Congress Profiles - United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Congressional-Overview/Profiles/40th/>, (14.07.2021).

koltuk şeklidir⁵⁷. Bununla birlikte şu hususu vurgulamak gerekir ki Başkan Johnson'ın suçlandırılması ve yargılanması her ne kadar 40. Dönem Amerikan Kongresi nezdinde olmuş ise de 10 Konfedere Devlet veya Güney Eyaleti o dönem henüz Senato'ya yeniden kabul edilmiş değillerdi. Nitekim Amerikan İç Savaşı'nda (1861-1865) Birleşik Devletler'e karşı savaşıyan Güney Eyaletleri 1868 yılının Haziran ayından itibaren Birleşik Devletler'e katılmaya ve fiilen Senato'da yeniden temsil edilmeye başladılar⁵⁸. Bu açıdan Andrew Johnson'ın Senato'da yargılandığı ve hakkındaki suçlandırma maddelerinin oylandığı dönem Senato'da 45 Cumhuriyetçi (42 Cumhuriyetçi ve 3 ılımlı Cumhuriyetçi/Birlikçi) ve 9 Demokrat senatör bulunmaktaydı⁵⁹. 1866 Temsilciler Meclisi ve Senato

⁵⁷ Bkz. "Party Division", United States Senate, <https://www.senate.gov/history/partydiv.htm>, (14.07.2021). Hemen belirtelim söz konusu sayılar seçimler akabinde oluşan dağılımı yansıtmakta olup Kongre dönemi sırasında senatörlerin dağılımında istifa, ölüm, parti değişikliği gibi sebeplerle değişimler meydana gelmiştir. Bkz. aynı yer.

⁵⁸ "Reuniting the Union: A Chronology", Digital History, https://www.digitalhistory.uh.edu/disp_textbook.cfm?smtID=2&psid=3096, (14.07.2021).

⁵⁹ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 64. Hemen belirtelim bazı kaynaklarda bu dağılım 42 Johnson karşıtı Cumhuriyetçi, 3 Johnson karşıtı olmayan Cumhuriyetçilere yakın Birlikçi/Johnson yanlısı Cumhuriyetçi ve 9 Demokrat olarak belirtilmektedir. Yine dönemin Tennessee Senatörü ve Andrew Johnson'ın damadı David Trotter Patterson kimi kaynaklarda Demokrat olarak belirtilirken kimi kaynaklarda Cumhuriyetçilere yakın Birlikçi/Johnson yanlısı Cumhuriyetçi olarak belirtilmektedir. Bkz. Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 82. Bununla birlikte Patterson 1866 yılında Demokrat olarak senatör seçilmiş ancak bir Birlik Partisi olarak Birlik Partisi bünyesinde faaliyet göstermiştir. Bkz. "Patterson, David Trotter", *Biographical Directory of the United States Congress*, <https://bioguide.congress.gov/search/bio/P000110>, (21.07.2021). Amerikan Senatosu'nun resmî listesinde ise Patterson Birlikçi/Demokrat olarak belirtilmektedir. Bkz. Henry Cabot Lodge, "Senators of the United States: A chronological list of senators since the First Congress in 1789", United State Senate, <https://www.senate.gov/artandhistory/history/resources/pdf/chronlist.pdf>, (21.07.2021). Bunun yanında kimi kaynaklarda yukarıda belirtilen Johnson karşıtı olmayan üç Birlikçi/Cumhuriyetçi, Demokrat Partili olarak geçmektedir. Bu senatörler James Dixon, James Rood Doolittle ve Daniel Sheldon Norton'dır. Bunlardan Dixon, Johnson'ın yargılanması sırasında Cumhuriyetçi Parti'den seçilen bir senatör idi. Kendisi daha sonra 1868'de Demokrat Parti'den Temsilciler Meclisi adayı olmuş ancak seçilememiştir. Bkz. "Dixon, James", *Senators of the United States: A chronological list of senators since the First Congress in 1789*, <https://bioguide.congress.gov/search/bio/D000369>, (21.07.2021). James Rood Doolittle da Johnson'ın yargılandığı dönem Cumhuriyetçi Parti senatörü idi. Kendisi daha sonra geçtiği Demokrat Parti'den 1871 yılında vali adayı olmuş ancak seçilememiştir. Bkz. "Doolittle, James Rood", *Senators of the United States: A chronological list of senators since the First Congress in 1789*, <https://bioguide.congress.gov/search/bio/D000428>, (21.07.2021). Daniel Sheldon Norton ise Birlik Partisi'nde senatör seçilmiş, senatörlüğü dönemi hem Birlik Partisi hem de Cumhuriyetçi Parti bünyesinde siyaset yapmıştır. Bkz. "Norton, Daniel Sheldon", *Senators of the United States: A chronological list of senators since the First Congress in 1789*, <https://bioguide.congress.gov/search/bio/N000145>, (21.07.2021).

Seçimleri'nde Cumhuriyetçilerin zaferle ayrılması, Kongre'nin her iki kanadının üçte ikisine hâkim olan Cumhuriyetçi Kongre üyelerini Johnson'ın suçlandırılması ve mahkûm edilerek görevden alınması konusunda cesaretlendirmişti. Nitekim Kongre'deki radikal Cumhuriyetçilere göre Güney, birtakım yaptırımlarla Birleşik Devletler'e yeniden entegre edilmeliydi ve Johnson da bunun önündeki en büyük engeldi⁶⁰.

2. Andrew Johnson'ın Suçlandırılma ve Yargılanma Süreci

Tarihsel kayıtlara bakıldığında Andrew Johnson'ın radikal Cumhuriyetçiler tarafından Tenure of Office Act'i ihlal ettiği gerekçesiyle suçlandırıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Johnson'ın suçlandırılması ve yargılanmasının, impeachment mekanizmasının siyasi amaçlar için kullanıldığının bir yansıması olduğu belirtilmektedir. Bu analizin genellikle Johnson'ın suçlandırılmasını inceleyen tarihçiler değil, hukukçular ve akademisyenler tarafından yapıldığı söylenmekte olup, Tenure of Office Act'in muhtemel anayasaya aykırılığı meselesi karşısında Johnson'ın suçlandırılması ve yargılanmasının niteliğinin ihtilafli mahiyetini koruduğunu söyleyebiliriz⁶¹. Nitekim Johnson seçilmiş bir başkan olmadığı gibi popülaritesi de yüksek değildi. Başka bir ifadeyle, Johnson'ın başkanlık makamı için yeterliliği sorgulanmaktaydı⁶². Siyasi kariyerinin tamamında Demokrat Parti bünyesinde faaliyet gösteren Andrew Johnson'ın partisiyle ters düşmesinin sebebi kölelik değil, Güney Eyaletler'in Birlik'ten ayrılıp ayrılmaması meselesi üzerinden yaşadığı fikir ayrılığı olmuştur⁶³. Nihayetinde Lincoln'ın yeniden yapılanma süreci ve Güney eyaletlerinin Birleşik Devletler'e yeniden entegrasyonu için stratejik bir başkan yardımcısı hamlesi olan Demokrat Johnson, ezici çoğunluğu Cumhuriyetçi olan Kongre tarafından hiçbir zaman benimsenmedi. Peki, bu husus suçlandırma için yeterli miydi? Nitekim Johnson'ın suçlandırılmasında benimsediği politikalara ilişkin Kongre ile yaşadığı ihtilaf, makamında iken bulunduğu davranışlardan daha önemli bir tetikleyici etken olmuştur⁶⁴.

Andrew Johnson 24 Şubat 1868 tarihinde Temsilciler Meclisi tarafından Savaş Sekreteri Edwin Stanton'ı görevden alarak kasıtlı olarak Tenure of Office Act'i

⁶⁰ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 58-59.

⁶¹ Griffin, "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 426.

⁶² Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 49.

⁶³ Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 50.

⁶⁴ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 50.

ihlal ettiği gerekçesiyle suçlandırılmıştır⁶⁵. Johnson 47 temsilcinin oyuna karşılık 126 temsilcinin oyuyla suçlandırılmıştır. Meclis bünyesindeki Komite, Johnson hakkında ağır suç ve kabahat kapsamına giren on bir suçlandırma maddesi hazırlamıştır. Bununla birlikte suçlandırma maddeleri ağırlıklı olarak Johnson'ın Tenure of Office Act'i ihlal etmesine odaklanmaktadır⁶⁶. Johnson ve savunucuları ise Amerikan Başkanı'nın sadece ceza hukuku bağlamında suç teşkil eden eylemleri sebebiyle suçlandırılıp yargılanabileceğini belirtmişlerdir⁶⁷. Yukarıda da belirttiğimiz üzere Andrew Johnson'ın suçlandırılması ve yargılanması döneminde Amerikan Kongresi'nin üst kanadı 54 senatör ile temsil edilmekteydi. Buna göre tüm senatörlerin hazır bulunduğu bir yargılamada Johnson'ın mahkûm edilerek görevden alınması için gerekli olan yeter sayı üçte iki oranına tekabül eden 36 idi.

Dönemin Amerikan Yüksek Mahkemesi Başkanı Salmon P. Chase tüm aşamalarında suçlandırma yargılamasına başkanlık etmiştir. Andrew Johnson'ın yargılanması neticesinde Senato üç suçlandırma maddesini oylamıştır. Johnson'ın Senato'daki en ateşli karşıtları söz konusu üç suçlandırma maddesinin mahkûmiyete sebebiyet verecek ağırlıkta olduğunu düşünmekteydiler. Nitekim birinci suçlandırma maddesi ile dörtten ona kadar olan suçlandırma maddeleri için yeteri sayıda Cumhuriyetçi senatör suçlu yönünde oy kullanmayacaklarını

⁶⁵ Hemen belirtelim ilgili kanunun mevcut başkan döneminde atanan kabine üyelerini koruduğu, hâlbuki Stanton'ın Lincoln tarafından ve Lincoln'ın ilk döneminde atandığı yargılama esnasında üzerine durulan savlardan birisi olmuştur. Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 83.

⁶⁶ Birinci suçlandırma maddesi Johnson'ın Stanton'ı Office of Tenure Act'e aykırı olarak görevden almasının altını çizerek kanuna aykırı işlem tesis etmeyi gerekçe göstermektedir. İkinci, üçüncü ve sekizinci suçlandırma maddeleri ise Stanton'ın yerine Senato'nun tavsiye ve onayı olmaksızın Thomas'ın atanması suretiyle Anayasa'nın ihlal edildiğini belirtmektedir. Dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci suçlandırma maddeleri ise Johnson'ın Thomas ile birlikte Stanton aleyhine işbirliği yaptığına ve Stanton'ın hukuka aykırı bir şekilde görevden alınması için kurulan komplonun suçlandırma ibaresi bağlamında bir ağır suç teşkil ettiğini vurgulamaktadır. Sekizinci suçlandırma maddesi Johnson'ı Stanton'ı meşru makamından alıkoymaktan ötürü itham etmektedir. Dokuzuncu suçlandırma maddesi Johnson'ın ordu komutanı aracılığıyla askeri operasyonlar ile ilgili emir ve talimatları saptırarak Stanton'ın bypass edilmesi ile ilgilidir. Onuncu suçlandırma maddesi Johnson'ı Kongre'yi küçük düşürme kastıyla saygısızca ve kışkırtıcı konuşma yapmaktan suçlamaktadır. Onbirinci suçlandırma maddesi ise Johnson'ı eyaletlerin tamamının temsil edilmemesinden ötürü 39. Amerikan Kongresi'ni anayasaya aykırı nitelendirerek bu suretle kanun yapma veya anayasayı değiştirme yetkilerinin olmadığını belirterek Anayasa'yı ihlal ettiğini vurgulamaktadır. Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 81; "Articles of Impeachment, The Impeachment of Andrew Johnson (1868) President of the United States", United States Senate, https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Impeachment_Johnson.htm#7, (20.07.2021).

⁶⁷ Griffin, "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 428.

deklare etmişlerdi⁶⁸. Başkan Johnson yargılamaya bizzat katılmayıp avukatları aracılığıyla temsil edildi⁶⁹. Hükme esas olacak ve üzerinde oylamanın yapıldığı maddeler sırasıyla on birinci, ikinci ve üçüncü suçlandırma maddeleriydi. On birinci suçlandırma maddesi için oylama 16 Mayıs 1868 tarihinde yapılırken on gün sonra ikinci ve üçüncü suçlandırma maddeleri için oylama yapıldı. Andrew Johnson bu üç oylamada da sadece bir oy farkla beraat etmeyi başardı. Nitekim tüm oylamalar 19'a karşı 35 mahkûmiyet yönünde oy ile sonuçlandı⁷⁰. Oylamalarda 35 Cumhuriyetçi senatör mahkûmiyet, 7 Cumhuriyetçi senatör ve 3 ılıman Cumhuriyetçi/Birlikçi senatör⁷¹ ise beraat yönünde oy kullanırken Demokratların tamamına karşılık gelen 9 senatör⁷² de beraat yönünde oy kullandı⁷³.

Mayıs ayı sonunda Senato'da yapılan yargılaması sona erdiğinde Johnson'ın beraat etmesini sağlayacak yeteri kadar Cumhuriyetçi senatör olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte Johnson'ın mahkûm edilerek görevden alınmasına karşı olan Cumhuriyetçi senatörler bunun sadece bir oy farkla olması hususunda anlaşarak bu suretle Johnson'a mesaj vermektense de çekinmemişlerdir. Nitekim Cumhuriyetçiler Johnson'ın sadece bir oy farkla görevde kalması ile daha büyük bir oy farkı ile görevde kalmasının siyasi etkilerinin farklı olacağını hesaplamışlardır⁷⁴. Yine Johnson'ın beraati yönünde oy kullanan senatörler, ağır suç ve kabahat kavramını Anayasa'nın veya federal bir kanunun ihlali şeklinde dar yorumlayan görüşte yer alırken; Johnson'ın suçlu olduğu yönünde oy kullanan senatörler ise ağır suç ve kavramını geniş yorumlayan teoriyi doğrultusunda hareket etmişlerdir⁷⁵.

⁶⁸ Söz gelimi on birinci, ikinci ve üçüncü suçlandırma maddeleri açısından Johnson'ın suçlu olduğu yönünde oy kullanan Johnson karşıtı Senatör John Sherman, Senato yargılaması sırasındaki konuşmasında birinci suçlandırma maddesi için suçlu oyu vermeyeceğini belirtmiştir. Bu şekilde aslında tüm suçlandırma süreci açısından anahtar niteliği olan Tenure of Office Act'in ihlaline ilişkin birinci suçlandırma maddesi oylanmamıştır. Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 85, 87.

⁶⁹ Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 56; Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 82.

⁷⁰ Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 58.

⁷¹ James Dixon, James Rood Doolittle ve Daniel Sheldon Norton.

⁷² Demokrat/Birlikçi David Trotter Patterson dâhil olmak üzere.

⁷³ Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 86-87; "Impeached but Not Removed, March to May 1868", History, Art & Archives - United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/Johnson-Impeachment/Impeached-but-Not-Removed/>, (21.07.2021); "Votes: The Impeachment of Andrew Johnson (1868) President of the United States", United States Senate, https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Impeachment_Johnson.htm#3, (14.07.2021).

⁷⁴ Franklin et al., s. 65.

⁷⁵ Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 60.

3. Andrew Johnson'ın Suçlandırılıp Yargılanmasının Politik Yansımaları ile Yargılama Sonrası Yaşanan Gelişmeler

Andrew Johnson'ın sadece bir oy farkla Senato tarafından mahkûm edilip görevden alınmaktan tabiri caizse kurtulmasının etkileri ve yankıları büyük olmuştur. Bir kere her ne kadar senatörlerin üçte ikisi tarafından suçlu bulunarak mahkûm edilmese de Andrew Johnson Kongre karşısında önemli bir siyasi darbe almış oldu. Takip eden yılın Mart ayında görevi son bulan Johnson için başkanlık defteri de bu şekilde kapandı. Johnson'ın yakın çevresi dâhil herkes onun siyasi kariyerinin sona erdiği hususunda hemfikirdi⁷⁶. Bununla birlikte impeachment serüveni Johnson'ı siyasetten uzaklaştırmadı ve kendisi yeniden senatör olmak için büyük bir kararlılıkla mücadele etti. Her ne kadar hem Cumhuriyetçilerin hem de Demokratların gözünden düştüğü için ilk denemeleri başarısız olsa da nihayetinde Andrew Johnson Tennessee Yasama Organı tarafından Ocak 1875'te yeniden Birleşik Devletler Senatörü seçildi⁷⁷. Bununla birlikte olağan süresinin sonuna kadar senatörlük yapmaya Johnson'ın ömrü yetmedi ve 31 Temmuz 1875 tarihinde hayata gözlerini yumdu.

Andrew Johnson'ın Senato yargılaması, beraat yönünde oy kullanan Cumhuriyetçi Parti senatörleri için de birtakım sonuçları beraberinde getirdi. Sonuçta hem Temsilciler Meclisi hem de Senato'da üçte iki çoğunluğu elinde bulunduran Cumhuriyetçi Parti'nin önde gelen Kongre üyeleri, Johnson'ı mahkûm ettirip görevden alınmasını sağlamakta başarısız oldular. Senato yargılaması sonucunda beraat yönünde oy kullanarak Johnson'ın mahkûm edilmesini önleyen 7 Cumhuriyetçi senatör William P. Fessenden, Joseph S. Fowler, James W. Grimes, John B. Henderson, Lyman Trumbull, Peter G. Van Winkle ve Edmund G. Ross bir daha yeniden seçilemediler. Bu senatörler deyim yerindeyse Cumhuriyetçi Parti tarafından aforoz edildiler⁷⁸. Bunlardan sadece John B. Henderson'ın bir daha Cumhuriyetçi Parti bünyesinde siyaset yapmasına izin verilmiş olup bunun gerçekleşmesi ise 1884 yılını bulmuş, Handerson Chicago'da gerçekleşen Cumhuriyetçi Parti Kurultayı'nda başkanlık yapmıştır. Kansas Senatörü Edmund G. Ross'un ise akıbeti daha da bir dramatik olmuştur. Senato'daki oylama akabinde Kansas Yüksek Mahkemesi üyesi bir yargıç Ross'a telgraf göndererek "*Judas Iscariot'nun kendisini astığı ip kayıp, ancak Jim Lane'in tabancası*

⁷⁶ Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 87.

⁷⁷ Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 60; Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 87.

⁷⁸ Lewis, "The Impeachment of Andrew Johnson", s. 87.

hizmetinizde” ifadelerine yer vermek suretiyle kendisini açıkça aşağılamış ve intihara davet etmiştir. Senatörlük süresinin dolması akabinde Coffeyville Kansas’a dönen Ross, orada bir basımevi işletmeye başlamıştır. Bir gün basımevinde darp edilen Ross, eski sağlığına bir daha kavuşmamıştır. Bir süre yoksul bir şekilde arkadaşlarının desteği ile yaşamına devam eden Ross, New Mexico’ya taşınmış; 1885 yılında ise dönemin Demokrat Başkanı Grover Cleveland tarafından New Mexico Bölgesi (New Mexico Territory)⁷⁹ valisi olarak atanmıştır⁸⁰. Belirttiğimiz bu hususlar İç Savaş’ın atmosferinde vuku bulan ve Johnson’ın suçlandırılmasında tetikleyici etmen olan Amerikan siyasetindeki gerilimin, Johnson’ın yargılanması sonrası dahi devam ettiğini gözler önüne sermektedir.

Andrew Johnson’ın suçlandırılmasının anayasal ve hukuki merkezini Johnson’ın kasıtlı olarak Tenure of Office Act’e aykırı davranması oluşturmaktaydı. Bununla birlikte bu kanunun anayasaya uygunluğu hususu da şüphe barındırmaktaydı. Nitekim Amerikan Anayasası federal görevlilerin atanması için şart koştuğu Senato tavsiye ve onayını, yürütme organı görevlilerinin hiyerarşik amiri olan Başkan tarafından bunların görevden alınmasında öngörmemektedir. Tenure of Office Act, Grover Cleveland’ın başkanlığı sırasında Kongre tarafından 1887 yılında anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle ilga edilmişti⁸¹.

Myers v. United States Davası⁸²’nda Amerikan Yüksek Mahkemesi 25 Ekim 1926 tarihinde posta hizmetinde çalışan birinci, ikinci ve üçüncü sınıf federal görevlilerinin atanması yanında görevden alınmasında da Senato’nun tavsiyesi ve onayını şart koşan 1876 tarihli Tenure of Office Act isimli kanunu anayasaya aykırı bularak hükümsüz kılmıştır. Davanın arka planında Portland’da birinci sınıf posta yöneticisi olarak görev yapan Frank S. Myers’in dönemin Amerikan Başkanı Woodrow Wilson tarafından Senato’nun onayı olmaksızın dört yıllık görev süresi dolmadan görevden alınmasının kanuna ve anayasaya aykırı olup olmadığı meselesi vardır. Baş Yargıç William Howard Taft tarafından kaleme alınan çoğunluk görüşü gereğince Amerikan Anayasası federal görevlilerin atanması aksine görevden alınması hususunda sessiz kalmakta olup bu tutum bilinçli bir tercihtir. Amerikan Anayasası’nı hazırlayan Konvansiyon kayıtlarına bakıldığında hiyerarşisi

⁷⁹ New Mexico 1912 yılında eyalet (state) statüsünü kazanmıştır.

⁸⁰ Lewis, “The Impeachment of Andrew Johnson”, s. 87.

⁸¹ “Congress Overrides Johnson’s Veto and Passes the Tenure of Office Act”, Richmond University History Engine, <https://historyengine.richmond.edu/episodes/view/6604>, (23.07.2021).

⁸² Myers v. United States, 272 U.S. 52 (1926), JUSTIA, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/272/52/#tab-opinion-1931571>, (22.07.2021).

altındaki federal görevlilerin görevine son vermenin başkanın münhasır yetki alanında olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre söz konusu kanun yürütme ve yasa-
ma organları arasındaki kuvvetler ayrılığı ilkesini ihlal etmekte olup Anayasa'ya aykırıdır. Anayasa ile Kongre'ye verilmeyen ve yürütme salâhiyeti dâhilindeki bir yetki kanun ile verilemez⁸³. Yüksek Mahkeme Andrew Johnson'ın suçlandırılmasının hukuki dayanağı olan Tenure of Office Act'e de değinmiş olup genel olarak Başkanın anayasal nitelikteki federal görevlileri görevden alma yetkisine Senato onayı getiren kanunların anayasaya aykırı olduğunun altını çizmiştir⁸⁴.

4. Değerlendirme

Andrew Johnson'ın suçlandırılması ve yargılanması, Başkan ile Kongre'nin kanatlarının farklı siyasi partilere mensup olduğu bölünmüş yönetim döneminde ve İç Savaş sonrası yeniden yapılanmanın sancısı ve gerilimini yaşayan Amerikan siyasetinin gölgesinde gerçekleşmiştir. Gerçekten de Johnson'ın suçlandırılma maddelerine bakıldığında Tenure of Office Act'e kasıtlı olarak aykırı işlem yapmak dışında - ki söz konusu kanunun anayasaya aykırılığı hususunda şüpheler vardı ve bu husus çok sonraları Amerikan Yüksek Mahkemesi tarafından teyit edildi - ceza hukuku anlamında suç kapsamına girebilecek bir eylemi olmadığını görmekteyiz. Johnson'ın Birleşik Devletler'e bağlı olduğu ve İç Savaş Dönemi Birlik taraftarı olarak Konfederasyon'un karşısında yer aldığını da göz önüne alırsak onun ne suçlu ne de hain olduğu sonucuna kolaylıkla varırız⁸⁵. Bununla birlikte kendisi de bir köle sahibi olan Johnson, özgürleştirilmiş eski kölelere birtakım imkânlar sunulmasına karşı çıkması ve eski kölelere eşit haklar tanınmasalar dahi Konfederasyon bünyesindeki eyaletlerin Birlik'e katılımını desteklemesi ile dikkatleri üzerine çekmiştir⁸⁶. Konuya federal görevlilerinin suçlandırılıp yargılanarak mahkûm edilmesi için yeterli olan siyasi suç kavramı penceresinden bakacak olursak, Johnson'ın aslında siyasi suç kavramına girebilecek bir işlem veya eyleminin de olmadığı sonucuna varabiliriz. Şöyle ki Johnson'ın suçlandırılmasına bakıldığında onun uygun/etik olmayan işlem veya eylemlerden ya da kamu güvenine ihanet, gerçek dışı beyan, dürüstlüğe aykırı eylemlerden suçlandırılmadığı gözlemlenmektedir⁸⁷.

⁸³ Bkz. Myers v. United States, 272 US 167, 172-176 (1926).

⁸⁴ Bkz. Myers v. United States, 272 US 172 (1926).

⁸⁵ Franklin et al., The Politics of Presidential Impeachment, s. 75-76.

⁸⁶ Marjorie Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment and the Death of the Independent Counsel Statute: Toward Depoliticization", Vol. 102, Iss. 1, September 1999, West Virginia Law Review, s. 60 <https://core.ac.uk/download/pdf/230402184.pdf>, (26.08.2021).

⁸⁷ Franklin et al., The Politics of Presidential Impeachment, s. 77.

Ceza hukuku anlamında suç veya Hamilton'ın altını çizdiği siyasi suç işlemekten ziyade Johnson'ın suçlandırılıp yargılanmasında temel motivasyonun Kongre ile politikaya ilişkin yaşadığı derin ihtilaflar olduğu belirtilmektedir⁸⁸. Nitekim Amerikan İç Savaşı sonrası yeniden yapılanma sürecinin yöntem ve kapsamı ile ilgili ezici çoğunluğu Cumhuriyetçilerden oluşan Kongre ile ters düşmesi ve bu hususta da uzlaşmaması veya geri adım atmaması, Johnson'ın impeachment sürecine zemin hazırlamış oldu. Andrew Johnson her ne kadar Birlik yanlısı olsa da kendisinin Güney Eyaletlere çok müsamahakâr olması, Kongre'nin husumetine maruz kalmasına sebep oldu⁸⁹. Planladıkları yeniden yapılanma sürecinin hayata geçirilmesinin Johnson ile imkânsız olduğunu düşünen Cumhuriyetçilerin, Johnson'ı görevden almalarının yegâne yolu onu suçlandırıp yargılamalarıydı. Bununla birlikte şu hususun da altını çizmek gerekir ki Andrew Johnson, özgürleştirilen kölelerin siyasi haklara hemen ve koşulsuz bir şekilde sahip olmasına karşı olduğu gibi yeniden yapılanma konusunda kendi vetosuna rağmen Kongre'nin çıkardığı kanunları uygulamakta da isteksizdi⁹⁰. Söz gelimi Johnson Kongre tarafından öngörülen, federal görevlilerin atama öncesi Birleşik Devletler'e karşı herhangi bir eylem veya isyanda bulunmadıklarına ve gelecekte de bulunmayacaklarına ilişkin sadakat yemini etme şartını birtakım bölge valilerini atarken uygulamamıştır⁹¹. Yemin geçmişe yönelik bir beyan da içerdiği için sadakat yemini şartını uygulaması Konfederasyon bünyesinde faaliyet gösteren askeri ve sivil personelin bir daha federal makamlara atanamamaları anlamına gelecekti⁹². Bu bağlamda asli anayasal görevi kanunların sadakatle uygulamasını sağlamak olan Amerikan Başkanı'nın yeniden yapılanma dönemine ilişkin olan kanunları uygulamaktan imtina etmesi, Kurucular'ın çerçevesini belirlediği ağır suç ve kabahat kavramının içerisinde değerlendirilebilir⁹³. Mevzu nihayetinde dönüp dolaşıp Kongre'de çoğunluğu elinde bulunduran Cumhuriyetçilerle Demokrat Andrew Johnson'ın Amerikan İç Savaşı sonrası yeniden yapılanma politikalarında ve Güney Eyaletleri'nin statüsü ve Birleşik Devletler'e katılım şartları konusunda yaşadıkları ihtilaflarda düğümlenmiştir.

⁸⁸ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 77; Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 49-50.

⁸⁹ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 60.

⁹⁰ Bkz. Benedict, "A New Look at the Impeachment of Andrew Johnson", s. 358; Griffin, "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 429-430.

⁹¹ Benedict, "A New Look at the Impeachment of Andrew Johnson", s. 358.

⁹² Benedict, "A New Look at the Impeachment of Andrew Johnson", s. 358.

⁹³ Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 61.

C. Richard Nixon'ın Suçlandırılma Girişimi ve İstifası

1. Arka Plan

1969-1974 yılları arasında Amerikan Başkanlığı yapan Richard Nixon'ın suçlandırılma hikâyesi nevi şahsına münhasır unsurlar içermektedir. Bir kere Andrew Johnson'ın aksine Nixon bizzat seçilmiş bir Amerikan Başkanı idi. Yine Richard Nixon Temsilciler Meclisi'nde henüz suçlandırılıp yargılanmadan önce suçlandırılma ve yargılanma baskısı altında istifa etmiştir. Andrew Johnson'ın aksine Richard Nixon'ın başkanlığının meşruiyeti veya yeterliliği konusunda herhangi bir ihtilaf yoktu. Başkanlığı döneminde Nixon, Sovyetler Birliği ile ilişkileri geliştirmeye çalıştığı gibi Çin Halk Cumhuriyeti ile de resmî ilişki ve diyalog kurdu. Bu suretle Soğuk Savaş'ın tansiyonunu düşürmeye çalışan Nixon, Sovyetler ve Çin ile geliştirdiği bu ilişkiler yoluyla Kuzey Vietnam'a baskı yaparak Vietnam Savaşı'nı bitirmeye çalıştı. Yine Nixon Amerikan askerlerinin Vietnam'dan çekilmesi için Güney Vietnam askerlerinin eğitilerek kendi savunmalarını üstlenmeleri yönünde bir strateji benimsemiştir. Nitekim başkanlığının ilk döneminde Nixon, Amerikan askeri birliklerini Vietnam'dan parça parça çekmeye başlamıştır⁹⁴.

1953-1961 yılları arasında İkinci Dünya Savaşı'nın önemli komutanlarından olan Dwight D. Eisenhower'ın başkanlığı döneminde başkan yardımcılığı yapan Nixon'ın Cumhuriyetçi Parti içerisindeki ağırlığı ve konumu güçlüydü. 1960 Başkanlık Seçimleri'ni Demokrat John F. Kennedy'e kaybeden Nixon, Kennedy ve Johnson'ın başkanlıkları akabinde girdiği 1968 Başkanlık Seçimleri'ni Demokrat Hubert Humphrey karşısında kazanarak Başkan oldu. Nixon, 1972 Başkanlık Seçimleri'ni ise Demokrat George McGovern karşısında ezici çoğunlukla kazandı. Nitekim bu seçimde McGovern sadece 17 delege/ikinci seçmen kazanabilirken Nixon 538 delege/ikinci seçmenin 520'sinin oyunu almayı başardı⁹⁵. Politikaları halk nezdinde görece benimsenen ve Birleşik Devletler başkanlık seçimleri tarihindeki en büyük delege oyu farklarından birisi ile ikinci dönem başkanlığa seçilen Nixon'ın siyasi kariyerini Watergate Skandalı sona erdirmiştir.

⁹⁴ Ken Hughes, "Richard Nixon: Foreign Affairs", University of Virginia Miller Center, <https://millercenter.org/president/nixon/foreign-affairs>, (27.07.2021).

⁹⁵ Bkz. "President Nixon, Richard Nixon Presidential Library and Museum - National Archives, <https://www.nixonlibrary.gov/president-nixon>, (27.07.2021); "Richard M. Nixon", The White House, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/richard-m-nixon/>, (27.07.2021). Geriye kalan bir delege sadakatsiz delege (faithless elector). Virginia'daki seçimi Nixon kazanmasına rağmen söz konusu sadakatsiz delege, oyunu Liberteryen John Hospers'a vermiştir. Bkz. "1972 Electoral College Results", National Archives, <https://www.archives.gov/electoral-college/1972>, (27.07.2021).

Andrew Johnson'ın aksine bizzat seçilmiş ve ikinci kez seçildiğinde delegelerin ezici çoğunluğunu kazanmış bir başkan olarak görev yapmasına rağmen Nixon dönemi ile Johnson dönemi birtakım benzerlikler göstermekteydi. Bir kere Richard Nixon da Andrew Johnson'ın başkan olduğu sürenin tamamında olduğu gibi ekseriyeti Demokrat olan bir Temsilciler Meclisi ve Senato ile karşı karşıya kalmışlardır⁹⁶. Nitekim Nixon'ın başkanlık yaptığı döneme denk gelen 91. Kongre'de (1969-1971) 57 Demokrat - 43 Cumhuriyetçi senatör, 243 Demokrat - 192 Cumhuriyetçi temsilci; 92. Kongre'de (1971-1973) 54 Demokrat - 44 Cumhuriyetçi - 1 Muhafazakâr⁹⁷ - 1 Bağımsız⁹⁸ senatör, 255 Demokrat - 180 Cumhuriyetçi temsilci; 93. Kongre'de (1973-1975) 56 Demokrat - 42 Cumhuriyetçi - 1 Muhafazakâr⁹⁹ - 1 Bağımsız¹⁰⁰ senatör, 243 Demokrat - 142 Cumhuriyetçi temsilci şeklinde bir dağılım vardı¹⁰¹. Başka bir ifadeyle Richard Nixon Amerikan yürütme ve yasama organlarının kompozisyonu bağlamında bölünmüş yönetim sırasında başkanlık yapmıştır. Yine Richard Nixon da Andrew Johnson gibi duygusal açıdan yoğun bir dönemde başkanlık yapmıştır. Nasıl Johnson'ın başkanlık döneminde ülke Abraham Lincoln suikastının şokunu ve üzüntüsünü atlamadıysa, Nixon'ın başkanlık döneminde de Başkan John Kennedy, Senatör Robert Kennedy ve Martin Luther King suikastlarının sarsıntıları devam etmekteydi¹⁰².

Richard Nixon'ın istifasına götüren olaylar silsilesi 17 Haziran 1972 yılında beş kişinin Washington D.C.'deki Watergate Kompleksi'nde bulunan Demokrat Parti Ulusal Komite Merkezi'ne girmeye çalışırken yakalanmasıyla başladı. Söz konusu kişilerin üzerinde dinleme cihazları bulunduğu için olayın politik yönünün olup olmadığı sorusu da beraberinde geldi. Demokrat Parti'nin, olayın

⁹⁶ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 82.

⁹⁷ Cumhuriyetçilerle birlikte hareket eden/grup toplantılarına katılan.

⁹⁸ Demokratlarla birlikte hareket eden/grup toplantılarına katılan.

⁹⁹ Cumhuriyetçilerle birlikte hareket eden/parti grup toplantılarına katılan.

¹⁰⁰ Demokratlarla birlikte hareket eden/parti grup toplantılarına katılan.

¹⁰¹ "Party Division", United States Senate, <https://www.senate.gov/history/partydiv.htm>, (28.07.2021); "91st Congress (1969-1971)", Congress Profiles - United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Congressional-Overview/Profiles/91st/>, (28.07.2021); "92nd Congress (1971-1973)", Congress Profiles - United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Congressional-Overview/Profiles/92nd/> (28.07.2021); "Congress Profiles, 93rd Congress (1973-1975)", Congress Profiles - United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Congressional-Overview/Profiles/93rd/>, (28.07.2021).

¹⁰² Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 81-82.

Cumhuriyetçi Parti ile ilişkisi olabileceği yönündeki girişimlerine rağmen söz konusu eylem haneye tecavüz olarak olağan bir suç gibi D.C. Federal Bölge Mahkemesi'nde kovuşturuldu. Olayın 1972 Başkanlık Seçimleri'ne kayda değer bir etkisi olmadığı gibi 1973 Başkanlık Yemin Töreni'nden önce de iç yüzü aydınlatılmadı¹⁰³. Nitekim daha sonra yapılacak soruşturmada yakalanan kişilerin Richard Nixon'ın 1972 Seçimleri'nde kampanyasına destek olmak ve yeniden seçilmesini sağlamak için kurulan *Başkan'ın Yeniden Seçimi Komitesi (The Committee to Re-Elect the President - CRP)* isimli organizasyon ile bağlantısı olduğu ortaya çıkacaktı. Yine binaya zorla girenlerin amacının Demokrat Parti'nin telefonlarını dinlemek için Demokrat Parti ofisine dinleme cihazı yerleştirmek olduğu anlaşıldı. 1973 yılı Mayıs ayında Adalet Sekreteri Elliot Richardson, Watergate Kompleksi'ne girmeye çalışan kişiler ile CRP arasındaki bağı araştırmak üzere savcı Archibald Cox'ı görevlendirdi. Cox'ın sadece Demokrat Parti Ulusal Komite Merkezi'ne zorla girilmesi olayını değil 1972 Başkanlık Seçimi kampanyası ve Nixon ile ekibi hakkındaki iddiaları soruşturma yetkisi de bulunmaktaydı¹⁰⁴. Bu dönem Senato da bünyesindeki Başkanlık Seçim Kampanya Faaliyetleri Komitesi (the Senate Select Committee on Presidential Campaign Activities) aracılığıyla kendi soruşturmasını yapmaktaydı. Savcı Cox'ın soruşturmanın akıbeti için zaruri gördüğü Oval Ofis'teki ses dinleme cihazlarının kayıtlarına erişim talebi akabinde ise Nixon'ın suçlandırma ve istifa süreci tetiklenmiş oldu¹⁰⁵.

Archibald Cox'ın Oval Ofis'teki ses kayıtlarına erişim talebi üzerine 20 Ekim 1973 tarihinde Richard Nixon Amerikan kamuoyunda *Cumartesi Gecesi Kiyımı (Saturday Night Massacre)* olarak bilinen gelişmelere imza attı. Nixon, Adalet Sekreteri Richardson'a Savcı Cox'ı kovması emrini verdi. Richardson ise Cox'ı görevden almayı reddederek istifa etti. Bunun üzerine Adalet Sekreter Yardımcısı William Ruckelshaus'a, Cox'ı kovması için Nixon tarafından emir verildi. Ruckelshaus da bu emre uymayı reddederek istifa etti. Bunun üzerine federal hükümeti, Amerikan Yüksek Mahkemesi'ndeki davalarda temsil eden Adalet Sekreterliği bünyesindeki hukukçu (*Birleşik Devletler Hukuk Müşaviri - Solicitor*

¹⁰³ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 99.

¹⁰⁴ Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 79.

¹⁰⁵ Howard Leib, "Archibald Cox", *The First Amendment Encyclopedia*, <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1393/archibald-cox>, (28.07.2021); "Impeachable Offenses: Effort to Impeach Richard Nixon" *Constitution Annotated - United States Congress*, https://constitution.congress.gov/browse/essay/artII-S4-2-3-5/ALDE_00000695/#essay-4, (28.07.2021).

General)¹⁰⁶ Robert Bork, Adalet Sekreteri vekili sıfatıyla Archibald Cox'ın görevine son verdi¹⁰⁷. Bu gelişme halkta tepkileri de beraberinde getirdi. Nitekim Nixon'ın suçlandırılması gerektiğini düşünen insanların sayısı her geçen gün artıyordu¹⁰⁸.

Richard Nixon, Archibald Cox'ın Oval Ofis ses kayıtlarına erişim talebini yerine getirmedi ve gerekçe olarak *yürütme imtiyazını (executive privilege)*¹⁰⁹ gösterdi. Bunun üzerine mevzu Savcı Cox tarafından federal yargıya taşındı. Nitekim Savcı Cox, D.C. Federal Bölge Mahkemesi Yargıcı John Sirica'ya Beyaz Saray'daki ses kayıtlarına erişim kararı çıkarması için talepte bulundu ve Sirica bu talebi kabul etti¹¹⁰. Amerikan Yüksek Mahkemesi ise 24 Temmuz 1974 tarihli *United States v. Nixon* kararında Nixon'ın geniş yürütme imtiyazı iddiasını reddetti. Bunun üzerine Nixon somut delil niteliğindeki kayıtları 5 Ağustos'ta paylaşmak zorunda kalarak 8 Ağustos'ta da istifasını açıklamak zorunda kalacaktı¹¹¹. *United States v. Nixon* kararında Amerikan Yüksek Mahkemesi ne kuvvetler ayrılığı ilke-

¹⁰⁶ Aslında Solicitor General Türkçe'ye Başsavcı olarak da çevrilebilir. Bununla birlikte *Birleşik Devletler Başsavcısı (U.S. Attorney General)* unvanı Adalet Sekreteri'ne aittir.

¹⁰⁷ Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 80.

¹⁰⁸ "Saturday Night Massacre", *Political Dictionary*, <https://politicaldictionary.com/words/saturday-night-massacre/> (28.07.2021); Leib, aynı yer. Archibald Cox'dan boşalan Watergate soruşturması savcısı görevine Leon Jaworski atandı. Her ne kadar artık ortada Watergate'i soruşturmaya yetkili Cox yoksa da Jaworski de söz konusu ses kayıtlarını elde etmek için girişimlere devam etti. Franklin et al., s. 104.

¹⁰⁹ Amerikan siyasi tarihinde aktivist başkanlar bilhassa dış ilişkiler konusunda Anayasa'da açıkça yer almayan veya yorum yoluyla çıkartılamayan ancak yürütme yetkisinin tezahürü olmaktan kaynaklanan birtakım ayrıcalıklara sahip olmaları gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Yürütme imtiyazı olarak belirtilen bu ayrıcalıklar başkanlık makamının ve yürütme organı olmanın doğal bir sonucu olarak görülmektedir. Hatta katı bir şekilde anayasa çerçevesinde yapılanma taraftarı olan başkanlar dahi bu bağlamda birtakım Amerikan başkanları geniş yetkileri kullanmaktan çekinmemişlerdir. Söz gelimi Başkan Thomas Jefferson bu hususta herhangi bir anayasal yetkilendirme olmamasına rağmen Büyük Britanya'ya ambargo uygularken ya da Fransa'ya ait Louisiana Bölgesi'nin satın alımı sırasında yetkilerini geniş bir şekilde yorumlamıştır. Diğer başkanlar ise yürütme imtiyazını Kongre'nin veya başka bir merciin yapmış olduğu soruşturma sırasında Başkandan talep edilen hassas nitelikte gördükleri bilgi ve belgelerin verilmesinden imtina etmek için ileri sürmüşlerdir. Yürütme imtiyazının kaynağı olarak Anayasa'nın başkana verdiği "*Kanunların sadakatle uygulanmasını gözetmek*" yetkisi gerekçe gösterilmektedir. Buna göre Başkan kanunların uygulanmasını yerine getirirken bu kapsamda takdir yetkisi de kullanabilir. Vile, *A Companion to the United States Constitution and Its Amendments*, s. 71.

¹¹⁰ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 103; Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 80.

¹¹¹ Vile, *A Companion to the United States Constitution and Its Amendments*, s. 30-31.

sinin ne de üst düzey gizlilik içeren resmî kayıtların Amerikan Başkanı'na sınırsız bir yürütme imtiyazı vermediğinin altını çizmiştir. Yüksek Mahkeme askeri ve diplomatik alanlarda sınırlı da olsa bir yürütme imtiyazının varlığını kabul etmekle birlikte adil yargılanma ilkesinin tecelli etmesine öncelik verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yüksek Mahkeme kararı uyarınca belirtilen bu sebeple Başkan Nixon, Savcı'nın talebine uymalı ve ses kayıtlarını paylaşmalıdır¹¹². Yüksek Mahkeme uyarınca gizliliği korumak amacıyla üstün menfaat gereği Başkanın bilgi ve kayıtları paylaşmaktan imtina etme imtiyazı, başkanlığı etkili bir şekilde yerine getirmesi için zaruri olduğu durumlarda Anayasa ile örtüşebilir¹¹³. Hemen belirtelim Yüksek Mahkeme ilgili içtihadında Nixon'ın yürütüme imtiyazı iddiasını reddetse de prensip olarak yürütme imtiyazını kabul etmiştir¹¹⁴.

2. Richard Nixon'ın Suçlandırılma Hazırlığı Süreci ve İstifası

Andrew Johnson'ın suçlandırılma sürecindeki gibi Richard Nixon'ın suçlandırılması da Amerikan Başkanının sadece ceza hukuku anlamında bir suç sebebiyle mi suçlandırılıp suçlandırılmayacağı sorunsalını beraberinde getirmişti. Nitekim Nixon ve avukatları Başkan'ın sadece cezai nitelikli bir suç sebebiyle suçlandırılabilceği görüşündeydiler¹¹⁵. Bunun yanında 1973 yılında yaşanan gelişmeler, Nixon'ın Watergate olayının iç yüzünü örtbas etmek için çaba gösterdiği şüphelerini de güçlendirdi¹¹⁶. Watergate Kompleksi'ne zorla girilmesi bir suç teşkil ettiği için olayın aydınlatılmasının önlenmesi de adaletin yerine getirilmesinin önlenmesi/adil yargılamayı engellemeye teşebbüs suçunun işlenmesi anlamına gelecekti. Şubat 1974'te ise Temsilciler Meclisi, bünyesindeki Yargı Komitesi'ni suçlandırma ihtimalini araştırmak üzere oturumlar yapması için yetkilendirmişti. Bununla birlikte daha Savcı Cox'un görevden alınmasının akabinde Yargı Komitesi suçlandırma ile ilgili iddia ve ihtimalleri ele almaya başlamıştı¹¹⁷.

¹¹² Bkz. United States v. Nixon, 418 US 706-716 (1974), JUSTIA, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/418/683/#tab-opinion-1950929>, (27.07.2021).

¹¹³ United States v. Nixon, 418 US 711 (1974).

¹¹⁴ Louis Henkin, "Executive Privilege: Mr. Nixon Loses but the Presidency Largely Prevails", *UCLA Law Review* Vol. 22, No. 1, October 1974, s. 41 https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/uclalr22&id=55&men_tab=srchresults, (05.08.2021).

¹¹⁵ Bkz. Griffin, "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 432.

¹¹⁶ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 105.

¹¹⁷ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 106.

Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin 24 Temmuz 1974 tarihli *United States v. Nixon* içtihadı ile Oval Ofis ses kayıtlarını savcı ile paylaşmak zorunda kalan Nixon için suçlandırma sürecinin pimi de çekilmiş oldu. Yüksek Mahkeme'nin kararının hemen akabinde 27 Temmuz 1974 tarihinde Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi Nixon hakkında üç suçlandırma maddesini kabul etti. Suçlandırma maddeleri Nixon'ın görevini suiistimal etmesine dayanmaktaydı¹¹⁸. Birinci suçlandırma maddesi Richard Nixon'ın Watergate soruşturmasına müdahale etmek suretiyle adaleti/soruşturmayı engellediğinin altını çizmektedir. Söz konusu suçlandırma maddesi uyarınca Nixon, meşru soruşturma makamlarına eksik ve yanıltıcı bilgi vermiş ve elinde bulundurduğu kanıtları meşru soruşturma makamları ile paylaşmaktan imtina etmiştir. İkinci suçlandırma maddesi Nixon'ın başkanlık makamının yetkilerini kötüye kullanmasına ilişkindir. İlgili suçlandırma maddesi gereğince Nixon FBI, Gizli Servis gibi federal kurumlar aracılığıyla ulusal güvenlikle ilgisi olmayan hususlarda elektronik izleme ve istihbarat faaliyetleri yürüterek başkanlık sıfatını anayasaya aykırı bir şekilde siyasi rakiplerine baskı yapmak ve onları dezavantajlı hale düşürmek için kullanmıştır. Yine ikinci suçlandırma maddesi Nixon'ın, emrinde çalışan federal görevlilerin Watergate olayı ile münasebetini bilmesine veya bilecek durumda olmasına rağmen yürütme yetkilerini olayın iç yüzünün açığa çıkarılması yerine örtbas edilmesi doğrultusunda kullanıldığını da vurgulamaktadır. Söz konusu suçlandırma maddesinde Nixon'ın vatandaşların haklarını ve hukuk devleti ilkesini ihlal ettiğine ilişkin ibareler dikkat çekicidir. Üçüncü suçlandırma maddesi ise Nixon'ın Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi ile işbirliğinden kaçınması suretiyle Kongre faaliyetlerini ve soruşturmasını engellemesi üzerinedir¹¹⁹. Söz konusu birinci ve ikinci suçlandırma maddelerine Komite'deki yirmi bir Demokrat temsilcinin tamamı kabul oyu verirken üçüncü suçlandırma maddesinde Demokrat temsilcilerden ikisi¹²⁰ ret yönünde oy kullandılar. Yargı Komitesi'nin Cumhuri-

¹¹⁸ Cole - Todd, "Impeachment and Removal", s. 12.

¹¹⁹ Richard Nixon, suçlandırma soruşturması yapan Yargı Komitesi'nin 11 Nisan 1974, 15 Mayıs 1974, 30 Mayıs 1974 ve 24 Haziran 1974 tarihli soruşturma ile ilgili bilgi ve belgelerin Kongre'ye iletilmesi taleplerini reddederek bunları yerine getirmemiştir. Suçlandırma maddelerinin tam metinleri için bkz. "Articles of Impeachment", Watergate: The Scandal that Brought Down Richard Nixon, <https://watergate.info/impeachment/articles-of-impeachment>, (02.08.2021). Hemen belirtelim Yargı Komitesi Nixon'ın vergi kaçakçılığı yaptığına ilişkin suçlandırma maddesi önerisini atılı eylemin başkanlık makamının suiistimalinden ziyade Nixon'ın özel işleri kapsamına girdiği gerekçesiyle kabul etmemiştir. Bkz. Cole - Todd, "Impeachment and Removal", s. 11.

¹²⁰ Walter Flowers ve James Mann.

yetçi üyelerine gelecek olursak on yedi Cumhuriyetçi temsilcinin onu, üç suçlandırma maddesine de ret oyu verdiler. Altışar Cumhuriyetçi temsilci birinci ve ikinci suçlandırma maddelerini destekledi ancak bunların beşi aynı kişilerdi. Üçüncü suçlandırma maddesini ise sadece iki Cumhuriyetçi temsilci destekledi. Tüm suçlandırma maddelerini destekleyen tek Cumhuriyetçi Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi üyesi¹²¹ vardı¹²².

Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin 27 Temmuz tarihli içtihadı ile Richard Nixon tarafından savcı ile paylaşılacak zorunda kalınan Oval Ofis ses kayıtları neticesinde Nixon'ın Watergate olayının üzerini örtmeye çalıştığı netlik kazandı¹²³. Temsilciler Meclisi Genel Kurul olarak suçlandırma maddelerini oylamadan önce, daha önce savcı ile paylaşılan kayıtlar kamuoyuna sunuldu. Bu gelişme Nixon'ın Watergate Olayı'nı örtbas etmek için herhangi bir girişimde bulunmadığına ilişkin beyanat verirken aslında yalan söylediğinin halk tarafından öğrenilmesi demektir. Bu husus aynı zamanda Kongre nezdinde Nixon'a olan güveni de törpüledi. Yargı Komitesi'nde Nixon'ı savunan birtakım Cumhuriyetçi temsilciler ses kayıtlarının ortaya çıkması akabinde kendilerini aldatılmış hissettiklerini ve artık Nixon'ın suçlandırılmasından yana olduklarını beyan ettiler. 7 Ağustos günü Cumhuriyetçi Senatörler Barry Goldwater ve Hugh Scott Beyaz Saray'da Richard Nixon ile kasvetli bir görüşme gerçekleştirdiler ve Nixon'a olası bir Senato yargılaması durumunda sadece 15 Cumhuriyetçi senatörün beraat yönünde oy vermeyi düşündüğünü söylediler ki bu sayı mahkûmiyetin engellemesi için gerekli 34 senatörün çok altındaydı¹²⁴.

Watergate Olayı'nın bir skandala dönüşmesi sonucunda Kongre ile halk nezdindeki desteği önemli ölçüde azalan Richard Nixon, 8 Ağustos 1974 tarihinde televizyonlar karşısına çıkarak istifa edeceğini duyurdu. İstifası 9 Ağustos

¹²¹ Lawrance Hogan.

¹²² Bkz. Richard Lyons - William Chapman, "Judiciary Committee Approves Article to Impeach President Nixon, 27 to 11: 6 Republicans Join Democrats to Pass Obstruction Charge", *The Washington Post*, 28 July 1974, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/national/longterm/watergate/articles/072874-1.htm>, (03.08.2021). Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi oylamalarının detaylı tablosu ve temsilciler nezdinde oy dağılımı için bkz. "Analysis of House Judiciary Committee Impeachment Votes", Watergate: The Scandal that Brought Down Richard Nixon, <https://watergate.info/impeachment/analysis-judiciary-committee-impeachment-votes>, (02.08.2021).

¹²³ Franklin et al., "The Politics of Presidential Impeachment", s. 106.

¹²⁴ Franklin et al., "The Politics of Presidential Impeachment", s. 107; Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 87.

tarihinde resmîleşen Nixon bu şekilde suçlandırma ve görevden alınma tehdidi altında, istifa eden ilk ve tek Amerikan Başkanı sıfatını da kazanmış oldu. İstifasına ilişkin yaptığı açıklamada Nixon, başkanlık görevini devam ettirmesi için gerekli Kongre desteğini yitirdiğini belirtmiştir¹²⁵. Nitekim Senato'daki Nixon'ın birtakım uzun dönem destekçileri dahi herhangi bir Senato yargılaması durumunda mahkûmiyet yönünde oy kullanacaklarını açıklamışlardı¹²⁶. Nixon'a ilişkin suçlandırma maddeleri de Temsilciler Meclisi Genel Kurulu'nda oylanmamıştır. Nixon'ın istifa etmesinin temel sebebi olası suçlandırılması ve yargılanmasının ötesinde partisinin desteğini kaybetmesi olmuştur. Bilhassa 23 Haziran 1972 tarihli Oval Ofis ses kaydının açığa çıkmasıyla Nixon'ın CIA aracılığıyla FBI'nın Watergate Olayı soruşturmasını kapattırmaya çalıştığı anlaşıldı. Bu husus pek tabii ki siyasi suçun ötesinde ceza kanunları açısından adaleti engelleme/yargılamayı etkileme suçuna işaret etmekteydi¹²⁷.

3. Richard Nixon'ı Suçlandırma Girişiminin Politik Yansımaları ve Nixon'ın İstifası Sonrası Yaşanan Gelişmeler

Watergate Skandalı'nın Nixon yönetiminde oluşturduğu olumsuz hava büyük ölçekli olmuştu. Nitekim Watergate Olayı irdelendikçe ve aydınlatıldıkça Nixon yönetimi bünyesinde, görevi suiistimal niteliğinde eylemler yapıldığına ilişkin bir algı gittikçe kuvvetlendi¹²⁸. Bu hususun bir sonucu olarak Sonbahar 1973'te Maryland Bölgesi Federal Savcısı George Beall'ın Başkan Yardımcısı Spiro Agnew'ın rüşvet aldığına ilişkin delillere ulaştığını beyan etmesi Amerikan siyasetinde soğuk duş etkisi meydana getirdi. İddialar Agnew'ın county - eyaletlerden sonra gelen, eyaletler içerisindeki en büyük idari birimler - yöneticisi ve Maryland valisi olduğu döneme dek uzanıyordu. Federal büyük jüri tarafından suçlanma tehlikesi ile baş başa kalan Agnew, Savcı ile uzlaşma yoluna gitti ve kendisi aleyhine açılacak herhangi bir davadan kurtulmak için vergi kaçırıldığını itiraf etti ve akabinde itibardan düşmüş bir şekilde Amerikan Başkan Yardımcılığı görevinden istifa etti¹²⁹. Watergate soruşturmasının başlarında ufak görülen Nixon'ın suçlandırılma ihtimali ise Agnew'ın istifası ile harlanmış oldu. Nitekim

¹²⁵ Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 87.

¹²⁶ Vile, *A Companion to the United States Constitution and Its Amendments*, s. 31.

¹²⁷ Bkz. Griffin, "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 435; Carroll Kilpatrick, "Nixon Resigns", *The Washington Post*, 9 August 1974, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/national/longterm/watergate/articles/080974-3.htm>, (03.08.2021).

¹²⁸ Franklin et al., "The Politics of Presidential Impeachment", s. 106.

¹²⁹ Franklin et al., "The Politics of Presidential Impeachment", s. 104.

bilhassa Demokratlar cephesinde Başkan Yardımcısı'nın istifa ettiği bir siyasi atmosferde Nixon'ın görevden ayrılması ya da alınması artık imkânsız değildi¹³⁰.

Agnew'ın istifası akabinde Nixon'ın bir başkan yardımcısı belirlemesi gerekiyordu. Richard Nixon Temsilciler Meclisi'nde azınlıkta bulunan Cumhuriyetçilerin lideri Gerald Ford'u başkan yardımcılığı için aday gösterdi. Ford aynı zamanda 1967 yılında yürürlüğe giren Amerikan Anayasası'nın XXV. Değişiklik Maddesi'ne¹³¹ göre başkan yardımcılığına aday gösterilen ilk kişiydi¹³². Watergate soruşturmasının kasvetli atmosferinde ve Agnew skandalı üzerine aday gösterilmesine rağmen Ford, çoğunluğu Demokratlardan oluşan Kongre'de cılız bir muhalefetle karşılaştı. Nitekim Gerald Ford, Senato tarafından 27 Kasım 1973 tarihinde 3'e karşı 92 oyla, Temsilciler Meclisi tarafından da 6 Aralık 1973 tarihinde 35'e karşı 387 oyla onaylandı ve Kongre birleşik oturumunda yemin ederek başkan yardımcılığı görevine başladı¹³³.

Richard Nixon'ın istifası akabinde Gerald Ford kendisini bir anda Amerikan Başkanı olarak buldu. Başkanlık makamına geçtikten kısa bir süre sonra Ford, Nixon hakkında Başkanlık görevini ifa ederken muhtemel işlemiş olduğu tüm suçlarla ilgili af çıkardı¹³⁴. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Amerikan Başkanı, Birleşik Devletler'e karşı işlenen suçlar için sahip olduğu af yetkisini, impeachment usulü sonucunda bir kişinin suçlandırılıp mahkûm olduğu suçlar için kullanmaz. Bununla birlikte Nixon suçlandırılıp mahkûm edilmediği için kendisi için Başkan tarafından af çıkarılmasında herhangi bir anayasal engel yoktu. Bununla birlikte Nixon'ın Birleşik Devletler'e karşı işlemiş olduğu muhtemel bir suç da yoktu. Nitekim Nixon'ın muhtemel işlemiş olduğu suç yukarıda da belirttiğimiz gibi ceza hukuku bağlamında görevi kötüye kullanma ve adaleti engelleme suçları olabiliirdi. Nitekim Ford'un Nixon affı Michigan'lı bir avukat tarafından federal yargıya taşınmıştır. Michigan Batı Bölgesi Federal Mahkemesi Yargıç Noel P.

¹³⁰ Franklin et al., "The Politics of Presidential Impeachment", s. 104.

¹³¹ Amerikan Anayasası'nın XXV. Değişiklik Maddesi John F. Kennedy'nin Amerikan Başkan iken 1963 yılında suikasta uğraması üzerine Kennedy'nin yardımcılığını da yapan Başkan Andrew Johnson döneminde çıkarılmıştır.

¹³² Amerikan Anayasası'nın XXV. Değişiklik Maddesi'nin 2. Bölümü uyarınca, "*Başkan Yardımcılığı makamında bir boşalma olması durumunda Başkanın aday olarak belirlediği kişi Kongre'nin iki meclisinin oylarının çoğunluğunun onayını alması üzerine başkan yardımcısı olarak görevine başlar.*"

¹³³ "Gerald R. Ford Timeline", Gerald Ford Presidential Foundation, <https://geraldfordfoundation.org/gerald-r-ford-timeline/>, (04.08.2021).

¹³⁴ Vile, A Companion to the United States Constitution and Its Amendments, s. 66.

Fox, Murphy v. Ford Davası'nda Richard Nixon'ın Birleşik Devletler'e karşı herhangi bir suç işlememesinin affin hukuki geçerliliğine hanel getirmedigine ve affin anayasaya uygun olduğuna karar vermiştir¹³⁵. Ford'un Nixon için af çıkarılması kamuoyunda birtakım tepkileri beraberinde getirse de Ford söz konusu affin Watergate Skandalı'nın yaralarının sarılması ve halkın diğer önemli meselelere odaklanması için gerekli olduğunu belirtmiştir¹³⁶. Hemen belirtelim Gerald Ford 1976 Başkanlık Seçimleri'nde 237 delege/ikinci seçmen oyu olarak 297 delege ikinci seçmen/delege oyu alan Demokrat Jimmy Carter'a karşı seçimi kaybetmiştir¹³⁷.

Richard Nixon'ın suçlandırılma girişiminin diğer bir politik ve anayasal yanması da Amerikan Başkanının görevi başında cezai soruşturma ve kovuşturmayaya maruz kalıp kalmayacağı sorusunun akıllara gelmesi şeklinde oldu. Nitekim Watergate Skandalı'nın olduğu döneme değin Amerikan Başkanının görevi başındayken cezai takibata maruz kalıp kalmayacağını ilişkin bir karar yoktu. Robert Bork o dönem Başkan'a karşı görevi sırasındayken savcılar tarafından ceza davası açılmayacağını ileri sürmüştü. Watergate Olayı'nın savcısı Leon Jaworski bu konuda tereddütlü olduğu için davanın jürisine Nixon'ın davada *kovuşturulmayan birlikte fail (un-indicted coconspirator)* olarak yer alıp alması gerektiğini dahi sormuştur¹³⁸. Amerikan Başkanının görevi sırasındaki cezai sorumluluğu Donald Trump döneminde yeniden gündeme gelmiş olup aşağıda incelenecektir. Yine Watergate Skandalı, başkan da dâhil olmak üzere üst düzey federal yürütme organı üyelerinin bağımsız ve özel bir savcı tarafından soruşturulmalarına imkân tanıyan *Yönetimde Etik Kanunu'nun (Ethics in Government Act)* 1978 yılında yürürlüğe girmesine vesile oldu ki bu kanunun getirdiği bağımsız soruşturmacı/müdafi kurumu sonucunda yaklaşık yirmi sene sonra Başkan Bill Clinton'ın cinsel hayatı jüri önünde konu edilecek ve başka bir impeachment süreci tetiklenecekti¹³⁹.

¹³⁵ Bkz. Murphy v. Ford, 390 F. Supp. 1372 (W.D. Mich. 1975), March 28, 1975, JUSTIA, <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/390/1372/1966699/>, (04.08.2021).

¹³⁶ Vile, A Companion to the United States Constitution and Its Amendments, s. 66.

¹³⁷ Bkz. "1976 Electoral College Results", National Archives, <https://www.archives.gov/electoral-college/1976>, (06.08.2021).

¹³⁸ Vile, A Companion to the United States Constitution and Its Amendments, s. 72.

¹³⁹ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 62.

4. Değerlendirme

Richard Nixon'ın etkileyici ikinci Başkanlık Seçimi zaferi akabinde 1973 yılının başlarında neredeyse hiç kimse Nixon'ın suçlandırılacağına ihtimal vermiyordu. Bununla birlikte Watergate Olayı'nın bir skandala dönüşmesi siyasi momentumu da tersine çevirdi ve yaklaşık 100 yıl sonra Amerikan siyaseti yeniden bir Başkanın suçlandırılması için ciddi girişimlere sahne oldu. Watergate Skandalı Nixon'ın yakın çevresindeki birçok kişinin ceza kovuşturması sonucunda mahkûm olarak tutuklanmasına, Nixon'ın da başkanlık görevinden istifa etmesine sebep oldu. Nixon'ın Watergate Kompleksi'ne zorla giren kişilerin yakalanmasından önce söz konusu suçtan haberi olduğuna ilişkin herhangi bir emareye ulaşılammıştır. Hatta Nixon'ın söz konusu kişiler yakalandıktan sonra olayı aptalca nitelendirdiği belirtilmektedir. Bununla birlikte Nixon, Watergate Olayı'nın amacını ve Cumhuriyetçi Parti bünyesindeki seçim kampanyası komitesi ile bağlantısını öğrendiğinde yaklaşan Başkanlık Seçimleri'nde yeniden seçilme ihtimalini düşüreceği ve siyasi olarak kendisine zarar vereceği gerekçesiyle olayın iç yüzünün örtbas edilmesinden de imtina etmemiştir¹⁴⁰. Yine Nixon CIA'i devreye sokarak yanıltıcı bir şekilde FBI'a ortada bir ulusal güvenlik meselesi olduğunu ve soruşturmayı kapatmasını telkin ettiği de bilinmektedir¹⁴¹. Bu şekilde Nixon'ın olayın iç yüzüne ilişkin bilgisi ve örtbas etme gayretleri adaletin engellenmesi fiili bağlamında Temsilciler Meclisi'nde suçlandırılma girişimini de tetiklemiş oldu¹⁴². Yine Watergate Skandalı'nın patlak vermesi sonrası kamuoyunun Kongre üzerinde oluşturduğu baskı da Temsilciler Meclisi'nin suçlandırma için harekete geçmesinde etken olmuştur¹⁴³.

Richard Nixon'ı suçlandırılma girişimlerinin temel gerekçesinin Watergate Skandalı'nı örtbas etmeye çalışması hususunun yanında Nixon'ın başkanlığı döneminde ekseriyeti Demokratlardan oluşan bir Kongre ile karşı karşıya kaldığını göze almak gerekir. Bununla birlikte Oval Ofis ses kayıtlarının açığa çıkmasıyla Cumhuriyetçi Parti bünyesinde sahip olduğu destek ve güvenin önemli ölçüde azalması karşısında bölünmüş yönetim döneminde başkanlık yapmasa idi dahi Nixon'ın suçlandırılacağı sonucuna varmak da mümkündür. Yine de yukarıda belirttiğimiz gibi Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi'ndeki on yedi üye-

¹⁴⁰ Franklin et al., "The Politics of Presidential Impeachment", s. 108-109.

¹⁴¹ Franklin et al., "The Politics of Presidential Impeachment", s. 109.

¹⁴² Franklin et al., "The Politics of Presidential Impeachment", s. 109.

¹⁴³ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 61.

nin onunun hiçbir suçlandırma maddesine evet oyu vermediğini gözden kaçırmamak gerekir. Özetle Nixon'ın muhtemel suçlandırılmasının tamamen hukuki gerekçelerle açıklamanın eksik olacağı ve dönemin bölünmüş yönetim yapısının da Nixon'ın istifasına en azından ilk etapta zemin hazırlayan faktörlerden birisi olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Watergate Skandalı dönemi ekseriyeti Cumhuriyetçilerden oluşan bir Temsilciler Meclisi ve Senato olsaydı belki de Watergate ile ilgili özel olarak görevlendirilmiş bir savcı olmayacak, Kongre bünyesinde Watergate Olayı'nı ve Cumhuriyetçi Parti'nin Başkanlık Seçimi kampanyasını araştırmak üzere komiteler yetkilendirilmeyecekti. Nitekim Nixon'ın tabiri caizse başına bela açan Archibald Cox Kongre'nin Başkan'a baskısı sonucu Watergate Olayı için özel olarak yetkilendirilerek atanmıştı. Demokrat Kennedy ve Johnson dönemlerinde Birleşik Devletler Hukuk Müşaviri (*Solicitor General*) general görevini yürüten Cox, Senato'nun onayı ile Watergate Savcısı olarak atanmıştı¹⁴⁴. Bölünmüş yönetimin başkan açısından politik bir gerekliliği olarak Nixon'ın Kongre ile iyi geçinmesi bilhassa Watergate ve Agnew Skandalları'nın gölgesinde şarttı. Nitekim Archibald Cox'ın Watergate Savcısı olarak atanması akabinde gerek Temsilciler Meclisi gerek Senato Agnew'ın istifası sonrası Ford'un başkan yardımcılığını ezici bir çoğunlukla onaylamıştır.

Kongre ile Başkan arasındaki gerilim Andrew Johnson'ın suçlandırılma sürecinde temel unsur iken Richard Nixon'da ise tetikleyici unsur olmuştur¹⁴⁵. Richard Nixon'ın Watergate Skandalı'nın iç yüzünü örtbas etmeye çalışması pek tabii ki adaleti engelleme/yargılamayı etkileme suçları kapsamında değerlendirilmektedir. Bu bakımdan Nixon'ı suçlandırma girişiminin cezai bir boyutu olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte suçlandırma maddeleri hükümleri arasında yer alan başkanlık makamının yetkilerini kötüye kullanma ve Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi ile işbirliğinden kaçınarak Komite'nin faaliyetlerini engelleme siyasi niteliği olan hususlardır. Hemen belirtelim bu hususlardan bilhassa başkanlık makamının yetkilerini kötüye kullanma, suçlandırma için pek tabii ki yetersiz görülemez. Nitekim Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi'nin başkanlık makamı ve yetkilerinin kötüye kullanılmasını suçlandırma için dayanak olarak görmesi Kurucular'ın çizmiş olduğu siyasi suç kavramının sınırlarının belirlenmesi açısından son derece önemlidir. Nihayetinde Başkan ceza hukuku anla-

¹⁴⁴ Bkz. Anthony Ripley, "Archibald Cox Appointed Prosecutor for Watergate", *The New York Times*, 19 May 1973, <https://www.nytimes.com/1973/05/19/archives/archibald-cox-appointed-prosecutor-for-watergate-richardson.html>, (04.08.2021).

¹⁴⁵ Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 90.

mında bir suç işlese veya hukuka aykırı işlem tesis etse de bunun suçlandırma için ağır suç ve kabahat kapsamına girip girmediğini değerlendirmek Temsilciler Meclisi'nin yetkisi dâhilindedir. Bu bağlamda esasen suç işlemiş bir başkan suçlandırılmayabileceği gibi ceza kanunlarını veya cezai hükümleri ihlal etmemiş bir başkan da suçlandırılıp görevden alınabilir. Sonuç olarak Richard Nixon'ın suçlandırma girişimi ve istifasının hukuki/cezai olduğu kadar siyasi bir yönünün de olduğunun altını çizmek gerekir.

D. Bill Clinton'ın Suçlandırılması ve Yargılanması

1. Arka Plan

1993-2001 yılları arasında Amerikan başkanlığı yapmış olan William "Bill" Jefferson Clinton'ın suçlandırılması da tıpkı Richard Nixon'ı suçlandırılma girişiminde olduğu gibi bir skandalın gölgesinde söz konusu olmuştur. Clinton'ın suçlandırılması ve yargılanmasının merkezinde, Richard Nixon örneğinden daha yoğun bir şekilde ceza hukuku bağlamında bir suç işlemesine odaklanılmıştır¹⁴⁶. Johnson'ın suçlandırılma ile Nixon'ın muhtemel suçlandırılma örneklerinin aksine Clinton'ın suçlandırılmasının arka planındaki husus doğrudan Birleşik Devletleri değil de özel hayatını ilgilendiren bir hususta gerçekleştirdiği eylemlerdir. Bill Clinton'ın suçlandırılmasına yol açan olay Monica Lewinsky Skandalı olmakla birlikte Clinton başlı başına bu olay değil, Lewinsky Olayı ile ilgili adli süreci engellemekten dolayı suçlandırılmıştır. Bununla birlikte şu hususu belirtelim ki Clinton'ın suçlandırılması, yoğun ve şiddetli partizan süreçlerin eşliğinde söz konusu olmuştur¹⁴⁷. Nitekim Clinton sekiz yıllık görev süresinin altı yılında bölünmüş yönetim döneminde başkanlık yapmış, suçlandırılması ve yargılanması da ekseriyeti Cumhuriyetçilerden oluşan bir Temsilciler Meclisi ve Senato döneminde söz konusu olmuştur. Bill Clinton'ın suçlandırılıp yargılanmasında 1990'ların ortalarından itibaren Amerikan siyasetinde beliren üst seviye partizanlığın etkili olduğu ve o dönem, Kongre'deki siyasi grupların yeniden seçilmiş Amerikan Başkanı'nı cılız sebeplere dayanarak suçlandırmak da dâhil olmak üzere politik amaçlı her türlü çetin yola başvurabileceği bir atmosfer olduğu belirtilmektedir¹⁴⁸.

¹⁴⁶ Griffin, "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 436.

¹⁴⁷ Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 91.

¹⁴⁸ Franklin et al., s. 157.

1974 Temsilciler Meclisi Seçimi'nde Arkansas Eyaleti üçüncü bölgeden aday olan Bill Clinton, seçimi kaybetse de aldığı %48,2'lik oy oranı yirmi yıldır herhangi bir Demokrat adayın aldığı oy oranından fazlasıydı¹⁴⁹. Bill Clinton 1978 yılında Arkansas Valisi olarak seçilmiş, 1980 Valilik Seçimi'nde bu koltuğunu kaybetse de 1982 yılında yeniden seçilerek 1992 yılına kadar Arkansas Valiliği görevini sürdürmüştür. Bu dönemde Bill Clinton eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarında hayata geçirdiği reformlar ile ön plana çıkmıştır¹⁵⁰. Başarılı Valilik döneminin bir sonucu olarak 1992 Başkanlık Seçimleri'nde Demokrat Parti'nin adayı olan Clinton, mevcut Başkan George H.W. Bush'u 168'e karşılık 370 ikinci seçmen/delegenin oyunu alarak Başkan seçildi¹⁵¹. Bu, Clinton'ın Bush'un aldığı delege oyunun iki katından fazlasını alması demektir¹⁵². Soğuk Savaş'ın ve Sovyetler Birliği'nin dağılması ile Kuveyt Savaşı'na tanıklık eden ve dış politikada başarısız sayılmayan Bush yönetimine karşı ekonomi odaklı bir seçim kampanyası yürüten Clinton bunun da meyvelerini almıştı. Clinton'ın seçim kampanyasındaki sloganı *"It's the economy, stupid (Ekonomiden söz ediyoruz, budala!)"* şeklinde idi. Nitekim Clinton kampanyası boyunca şirketlerdeki küçülme, işsizlik ve federal bütçe açığı konularına odaklanarak 1992 Seçimleri'nden zaferle ayrıldı¹⁵³. 1996 Başkanlık Seçimleri'nde ise otuz üç eyalette galip gelerek Cumhuriyetçi aday Bob Dole'u 159'a karşılık 378 ikinci seçmen/delegenin oyunu alarak mağlup etti¹⁵⁴. Clinton'ın 1996 Seçimleri'nden de zaferle ayrılması, onu Franklin Roosevelt'ten beri yeniden seçilen ilk Demokrat Amerikan Başkanı yapmıştır.

Katıldığı iki başkanlık seçiminden büyük zaferle ayrılan ve halk nezdinde popülaritesi azımsanmayacak ölçüde yüksek olan Bill Clinton, başkanlığının ilk iki senesi haricinde altı yıl boyunca ekseriyeti Cumhuriyetçilerden oluşan Temsilciler Meclisi ile Senato ile karşı karşıya geldi. Nitekim 103. Kongre Dönemi (1991-1993) başında Demokratların 56 senatörü karşısında Cumhuriyetçilerin

¹⁴⁹ "1974", Clinton House Museum, <https://clintonhousemuseum.org/announcement/bc-1974/> (06.08.2021).

¹⁵⁰ "The Clinton Presidency", Clinton House Museum, <https://clintonhousemuseum.org/bill-clinton/>, (07.08.2021).

¹⁵¹ Bkz. "1992 Electoral College Results", National Archives, <https://www.archives.gov/electoral-college/1992>, (07.08.2021).

¹⁵² Russell L. Riley, "Bill Clinton: Campaigns and Elections", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/president/clinton/campaigns-and-elections>, (07.08.2021).

¹⁵³ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 162.

¹⁵⁴ Bkz. "1996 Electoral College Results", National Archives, <https://www.archives.gov/electoral-college/1996>, (07.08.2021).

44 senatörü vardı. Temsilciler Meclisi'nde ise 258 Demokrat, 176 Cumhuriyetçi ve 1 bağımsız temsilci vardı. Bununla birlikte 104. Kongre Dönemi (1993-1995) başında 47 Demokrat senatöre karşılık 53 Cumhuriyetçi senatör; 204 Demokrat, 230 Cumhuriyetçi ve 1 bağımsız temsilci vardı. 105. Kongre Dönemi (1995-1997) başında Senato'da 45 Demokrata karşılık 55 Cumhuriyetçi senatör varken Temsilciler Meclisi'nde 207 Demokrat, 226 Cumhuriyetçi ve 2 bağımsız temsilci vardı. 106. Kongre Dönemi (1999-2001) başında Senato'da 45 Demokrata karşılık 55 Cumhuriyetçi senatör bulunmaktayken Temsilciler Meclisi'nde ise 211 Demokrat, 223 Cumhuriyetçi ve 1 bağımsız temsilci vardı¹⁵⁵. Buna göre Bill Clinton'ın suçlandırılması ve yargılanması Amerikan siyasetinde bölünmüş yönetimin mevcut olduğu dönemde gerçekleşmiştir.

Bill Clinton'ın başkanlığını ideolojik olarak nitelendirmek gerekirse liberal, ılımlı ve merkezde olduğunu söyleyebiliriz. Kabinesinde üç kadın, dört Afro-Amerikan ve birisi yine kadın olan iki Hispanik Amerikan'a yer veren Clinton, bütçe ve ekonomi ile ilgili kilit pozisyonları merkezde yer alan isimlere emanet etti¹⁵⁶. Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin ikinci kadın yargıcı Ruth Bader Ginsburg'ü Yüksek Mahkeme üyeliğine ataması, ilk kadın Adalet Sekreteri Janet Reno'yu kabine üyeliğine ataması, Filistin ve İsrail liderleri Yasser Arafat ile Yitzhak Rabin arasında İsrail-Filistin Deklarasyonu imzalanmasına aracılık etmesi, Birleşik Devletler ile Kanada ve Meksika arasında ticari ilişkileri güçlendiren ve Dünya'nın en büyük serbest ticaret bölgesini oluşturan NAFTA¹⁵⁷'nin imzalanması, Vietnam'a yönelik ticari ambargonun kaldırılması, bütçe açığını kapatmak için vergilerin ve vergi kesintilerinin artırılmasını öngören Omnibus Budget Reconciliation Bill'in Kongre tarafından kabul edilmesi, Reagan ve H. W. Bush'un da çok istediği Amerikan Başkanı'na kanun tekliflerini kısmi veto hakkı tanıyan Line-Item Veto Act¹⁵⁸, işini değiştiren veya kaybeden Amerikanların

¹⁵⁵ Bkz. "Party Division", United States Senate, <https://www.senate.gov/history/partydiv.htm>, (07.08.2021); "Party Divisions of the House of Representatives, 1789 to Present", United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Institution/Party-Divisions/Party-Divisions/>, (07.08.2021).

¹⁵⁶ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 162-163.

¹⁵⁷ Kuzey Amerikan Serbest Ticaret Antlaşması.

¹⁵⁸ Clinton v. City of New York kararı ile Amerikan Yüksek Mahkemesi Line-Item Veto Act'i yürütme organına herhangi bir teşrii müzakere yapılmaksızın veya yasama süreci işletilmeksizin Kongre tarafından kabul edilen bir kanunu tek taraflı değiştirme yetkisi vermesi sebebiyle Anayasa'ya aykırı bularak hükümsüz kılmıştır. Bkz. Clinton v. City of New York, 524 U.S. 417 (1998), JUSTIA, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/524/417/#tab-opinion-1960375>, (09.08.2021).

sağlık sigortalarının devam etmesini öngören sağlık reformu Clinton'ın ilk başkanlık döneminde yaşanan önemli gelişmelerdir. Bununla birlikte Clinton, tüm Amerikalılara sağlık sigortası öngören ve uçuk olarak nitelendirdiği sağlık giderlerini düşürmeyi hedefleyen sağlık reformunu Kongre'den geçirememiştir¹⁵⁹.

Cumhuriyetçilerin 1994 Kongre Seçimleri'nden zaferle ayrılarak Temsilciler Meclisi ile Senato ekseriyetine sahip olması akabinde dahi Clinton, Kongre ile belirli bir uzlaşma zemini yakalayabilmiştir¹⁶⁰. Clinton'ın ilk başkanlık döneminde yaşanan yukarıda belirttiğimiz önemli gelişmeler Kongre'nin desteği sonucunda meydana gelebilmiştir. İkinci başkanlık döneminin başlarının da Clinton'ın Kongre ile ilişkileri açısından büyük bir sorun olmaksızın geçtiğini belirtebiliriz. Nitekim bu dönemde Clinton'ın Kongre'de çoğunlukta olan Cumhuriyetçilerle uyumlu çalıştığı dikkatlerden kaçmamıştır. Nitekim başkanlığının ilk döneminde güçlenen ekonominin etkisiyle Clinton, 1997 yılında Kongre'deki Cumhuriyetçi liderlerle bütçe açığını daha da azaltmayı öngören beş yıllık mali plan konusunda anlaşmıştır¹⁶¹. Nitekim Clinton'ın başkanlığı sırasında Birleşik Devletler'in 290 milyar \$ bütçe açığı kapanmış, hatta bütçe 128 milyar \$ fazla vermiştir. Yine 18,6 milyon yeni istihdamın oluşturulması, işsizlik oranının %7,5'ten %4'e düşmesi, ev sahibi olma oranının %67,7 gibi rekor seviyeyi bulması, yoksulluk oranının %11,4'e gerilemesi Clinton'ın başkanlık döneminin önemli ekonomik başarılarıdır¹⁶². Bununla birlikte Clinton'ın 1996 yılında yeniden seçilmesi sonucunda başarılı, ılımlı ve merkezde bir Demokrat başkan profili sergilemesi, 2000 Başkanlık Seçimleri'nde Beyaz Saray'a yeniden yerleşmeyi hedefleyen Cumhuriyetçiler için büyük bir tehdit olarak görülmeye başlamıştır¹⁶³.

Bill Clinton'ın suçlandırılmasına ve yargılanmasına bir tür olaylar silsilesi sebep olmuştur. Bu olaylar silsilesinin başlangıcı Whitewater Skandalı olarak bilinen ve Bill Clinton'ın Arkansas Başsavcısı iken eşi Hillary Clinton ile birlikte yaptığı bir yatırım sonucunda herhangi bir yolsuzluğa veya mali suça karışıp karışmadığına ilişkin yürütülen soruşturmadır. Bill Clinton ve o dönem avukatlık

¹⁵⁹ Bkz. "Bill Clinton: Key Events", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/president/bill-clinton/key-events>, (09.08.2021).

¹⁶⁰ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 166.

¹⁶¹ Bkz. "Bill Clinton: Key Events" aynı yer.

¹⁶² Kimberly Amadeo, "President Bill Clinton's Economic Policies: Why President Bill Clinton's Economic Policies Were Effective", *The Balance*, 24 December 2020, <https://www.thebalance.com/president-bill-clinton-s-economic-policies-3305559>, (13.08.2021).

¹⁶³ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 166.

yapan Hillary Clinton 1978 ilkbahar'ında arkadaşları Jim McDougal ve eşi Susan McDougal ile birlikte borçlanarak Little Rock'ta White River kıyısındaki bir araziyi satın almışlardır. Clinton ve McDougal aileleri burada ilgililere satmak amaçlı tatil evleri yapmayı planlarken yükselen faizler sonucunda tatil amaçlı yapı piyasasının küçülmesi sonucunda Bill Clinton ve Hillary Clinton'ın söz konusu yatırımları için kurduğu *Whitewater Gelişim Şirketi (Whitewater Development Company)* iflas etmiştir. Bunun sonucunda Clintonlar da McDougallar da önemli ölçüde nakit kaybı yaşamıştır. Bu olayın akabinde Bill Clinton Arkansas Valisi seçilmiş, Jim McDougal ve Susan McDougal ise bankacılık işine girmişlerdir. Jim ve Susan McDougal bir arada Madison Guaranty olarak bilinen iki tasarruf ve yatırım bankası kurmuşlar ve bu bankaları hortumlamaktan dolayı suçlu bulunarak hapse girmişlerdir. Söz konusu mali suçlar büyük ölçüde Whitewater ile bağlantısı bulunmayan olaylara dayanmaktaydı¹⁶⁴.

Clintonlar ile McDougallar yakın arkadaş oldukları için Whitewater ile Madison Guaranty arasında herhangi bir bağ olup olmadığı ve Bill Clinton'ın bu husustaki rolü merak konusu olmuştur. Clinton'ın Madison Guaranty üzerinden kara para aklamaya teşebbüs etmesi iddialar arasındaydı. Nitekim kayıp olan 300 Bin \$ paranın Clinton'ın Whitewater kaybını kapatmak için kullanılmış olabileceği şüpheleri vardı¹⁶⁵. Yine söz konusu paranın Clinton'ın valilik seçimi kampanyasına aktarılmış olabileceği de iddialar arasındaydı¹⁶⁶. 1993 yılında Beyaz Saray avukatlarından ve Whitewater dönemi Hillary Clinton'ın avukatı olarak çalıştığı hukuk şirketinin ortaklarından olan Vince Foster intihar etti. Foster aynı zamanda Whitewater arazi anlaşmasında Clintonlar'ın temsilcisi de yapmıştı. Foster'ın ölümünden birkaç saat sonra Beyaz Saray'da avukat olarak çalışan Bernard Nussbaum'ın, Whitewater ile ilgili Foster'a ait belgeleri Clinton'ın özel sekreterine vermesi birtakım spekülasyonları da beraberinde getirdi. Whitewater konusundaki söz konusu iddiaların Clinton'ın başkanlığı döneminde yeniden gündeme gelmesi üzerine Adalet Sekreteri 1994 yılı başında Robert B. Fiske'i Whitewater Olayı ve Vince Foster'ın intiharını soruşturması için özel savcı olarak atadı. 30 Haziran 1994 tarihinde sunduğu ön raporda Savcı Fiske, Clinton'ın herhangi bir suça karışmadığını ve Foster'ın intiharının Whi-

¹⁶⁴ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 168-169; Brian Beers, "The Whitewater Scandal: What You Should Know", *Investopedia*, 23 July 2019, <https://www.investopedia.com/ask/answers/08/whitewater-scandal.asp>, (14.08.2021).

¹⁶⁵ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 169.

¹⁶⁶ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 63.

tewater ile ilişkili olmadığını belirtiyordu. O dönem Kongre’de Demokratlar çoğunlukta olduğu için Cumhuriyetçiler’in Kongre bünyesinde soruşturma komitesi kurma çabaları da olumsuz sonuçlandı¹⁶⁷.

Robert Fiske, Demokrat Başkan Jimmy Carter döneminde federal savcılık yapmış ılımlı bir Cumhuriyetçiydi¹⁶⁸. Yine Whitewater savcısı Robert Fisk’in nihayetinde Başkan tarafından atanan Adalet Sekreteri’nin görevlendirdiği bir kişi olması Whitewater soruşturmasının tarafsızlığı konusunda birtakım tartışmaları da beraberinde getiriyordu. Bu gelişmeler ışığında Kongre *Bağımsız Müdafî Yetkilendirme Kanunu* olarak belirtebileceğimiz *Independent Counsel Reauthorization Act of 1994*’u kabul etti¹⁶⁹. Watergate Skandalı üzerine kabul edilen *Yönetimde Etik Kanunu* olarak belirtebileceğimiz *Ethics in Government Act of 1978*’in VI. Bölümü’ne atıf yapan ve ilgili hükmü yeniden yürürlüğe sokan ilgili kanun, yürütme organının bünyesinde işlendiği iddia edilen suçların soruşturulması için bağımsız bir müdafî atanmasını öngörmekteydi¹⁷⁰. Adalet Sekreteri

¹⁶⁷ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 169-170.

¹⁶⁸ Cohn, “The Politics of the Clinton Impeachment”, s. 63.

¹⁶⁹ Bizzat Bill Clinton’ın onayı ile kanunlaşmış yürürlüğe giren söz konusu kanun için Clinton, vatanşahlar ile hükümet arasında güven ilişkisinin tesisinin temel taşı nitelendirmesini yapmıştır. Yine Bill Clinton ilgili kanunun Kongre veya yürütme organının hangi parti tarafından kontrol edildiğine bakılmaksızın partizan olmayan bağımsız bir usul öngörerek kimsenin hukukun üstünde olamayacağı ve kamu görevlilerinin dürüstlüğü’nün temin edildiği bir sistem oluşturduğunu belirtmiştir. Cohn, “The Politics of the Clinton Impeachment”, s. 63.

¹⁷⁰ Watergate Skandalı’nın akabinde 1978 yılında kabul edilen *Ethics in Government Act of 1978*, başkan, başkan yardımcısı ve üst düzey yürütme organı üyelerini hakkındaki suç iddialarını araştırmakla görevli bağımsız bir özel savcı öngörmekteydi. Nitekim Kongre, Başkan’ın kabinesinin kilit bir üyesi olan Adalet Bakanı’nın Başkan başta olmak üzere üst düzey bir yürütme organı üyesinin soruşturulması sırasında menfaat çatışmasına düşebileceğinin altını çizmiştir. Bağımsız müdafî olarak adlandırılan bu özel savcı federal yargıçlardan oluşan özel bir kurul tarafından atanmakta ve başkan tarafından ancak haklı nedene dayanılarak görevden alınabilmekteydi. Bağımsız müdafînin kanunu uygulama faaliyeti yürütmesi karşısında başkan tarafından atanmamasının ve yine görevden alınmasında haklı sebebin şart koşulmasının başkanın devredilmez yürütme yetkisinin kısıtlanması anlamına geldiği sebebiyle Anayasa’ya aykırılık oluşturduğu iddiası Amerikan Yüksek Mahkemesi’nin önüne gelmiştir. Bununla birlikte Yüksek Mahkeme bağımsız müdafî müessesinin Anayasa’ya uygun olduğu kararını vermiştir. Fisher - Harriger, *American Constitutional Law*, 174. Morrison v. Olson Davası’nda Amerikan Yüksek Mahkemesi the *Ethics in Government Act of 1978* ile özel bir mahkeme oluşturularak Adalet Bakanına bağımsız bir müdafî atamasını önerme yetkisi vermesinin Anayasa ile güvence altına alınan kuvvetler ayrılığı ilkesi ile aykırılık oluşturmadığını belirtmiştir. Söz konusu bağımsız müdafînin üst düzey federal görevlileri araştırması ve soruşturması için mahkemenin inisiyatifini doğrultusunda görevlendirilmesi yürütme organının yetkilerine kabul edilemez şekilde hâle getirmemektedir. Bkz. Morrison v. Olson, 487 U.S. 654, 670-677 (1988), JUSTIA, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/487/654/#tab-opinion-1957637>, (15.08.2021).

tarafından atanan özel savcının aksine bağımsız müdafî federal temyiz mahkemeleri bünyesinden üç yargıçlık bir kurul tarafından atanmakta ve bağımsız müdafinin görevine de ancak Kongre bünyesinde suçlandırılıp yargılanarak son verilebilmektedir¹⁷¹. Görüldüğü üzere kökenleri Watergate Skandalı'na dayanan ve *bağımsız müdafî kanunu* olarak da bilinen hükümler beş yıllık bir süre için yürürlüğe konmak üzere Kongre tarafından yeniden kabul edilmiştir¹⁷².

Clinton'ın Kongre'den geçen söz konusu kanun teklifini onaylayarak kanunlaştırmasından sonra Adalet Sekreteri Reno mahkemeye başvurarak Fiske'in Whitewater soruşturması için bağımsız müdafî olarak atanmasını talep etti. Bununla birlikte yargıç kurulu ilgili atanma talebini Fiske'in daha önceden Whitewater olayını soruşturmak için Clinton yönetimindeki Adalet Sekreteri tarafından atanması karşısında bağımsız müdafî müessesinin öngördüğü bağımsız soruşturmacı profilini karşılamayacağı sebebiyle reddetti¹⁷³. Yargıç paneli Fiske'in yerine bu göreve Kenneth Starr'ın atanması yönünde karar aldı. Starr, Ronald Reagan tarafından D.C. Bölgesi Federal Temyiz Mahkemesi yargıçlığına atanmış, George H. W. Bush döneminde ise Birleşik Devletler Hukuk Müşaviri (*Solicitor General*) görevini yürütmüştü. Starr'ın Cumhuriyetçi Parti ile güçlü siyasi bağlarının olduğu bilinmekteydi¹⁷⁴. Starr'ın atanmasını sağlayan üç yargıçlık paneli, muhafazakâr profili ile bilinen Amerikan Yüksek Mahkemesi Baş Yargıç William Rehnquist belirlemiştir¹⁷⁵. Yaklaşık üç yıl süren soruşturmasında Starr, Whitewater ile ilgili Bay ve Bayan Clinton aleyhine suç teşkil eden herhangi bir delile rastlayamamıştı. Hatta 1997 Şubatı'nda Clinton soruşturması ile ilgili işlevinin bittiğini düşünerek Pepperdine University Hukuk Fakültesi'nde dekanlık yapma teklifini kabul etti. Cumhuriyetçi Kongre üyeleri bu karara tepki gösterdiler. Hatta Cumhuriyetçi Senatör Arlen Specter, Starr'a bir mektup göndererek bağımsız müdafîlikten ayrılmasının soruşturmayı kötü etkileyeceğini belirtti. Starr, gelen tepkiler üzerine bağımsız müdafî görevine devam etme kararı aldı¹⁷⁶.

¹⁷¹ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 170.

¹⁷² Fisher - Harriger, *American Constitutional Law*, s. 174-175. Nitekim Amerikan Başkanlarının ve üst düzey yürütme organı görevlilerinin soruşturulması için bağımsız müdafî yetkilendirilmesini öngören ve ilk defa 1978 yılında kabul edilen kanun, Kongre tarafından çeşitli reformlarla birlikte 1983, 1987 ve 1994 yıllarında yeniden kabul edilerek tekrardan yürürlüğe sokulmuştur. Fisher - Harriger, *American Constitutional Law*, s. 175.

¹⁷³ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 64.

¹⁷⁴ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 170; Cohn "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 65.

¹⁷⁵ Cohn "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 65.

¹⁷⁶ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 66.

1994 yılı Mayıs ayında ise Bill Clinton'ın Arkansas Valisi olduğu dönemde Arkansas Eyaleti çalışanı olan Paula Jones, Clinton'a cinsel taciz suçlaması ile dava açtı. Arkansas Doğu Bölgesi Federal yargıcı¹⁷⁷ zararın kanıtlanamamasından dolayı tazminat talebini reddetmesine ve yargılama işlemlerinin Başkanlık döneminin sonuna ertelenmesi yönünde karar vermesine rağmen temyiz mercii olan 8. Çevre Federal Temyiz Mahkemesi, o dönem Başkanlık makamında olmasına karşın davanın sürdürülerek Clinton'ın yeminli ifadesine başvurulmasına karar verdi. Clinton'ın avukatları ise Başkanlık görevinin nevi şahsına münhasır sorumlulukları da beraberinde getirdiğini ve Amerikan Başkanı'nın hukuk davalarında bilhassa başkanlık öncesi döneme ilişkin isnat edilen fiillere ilişkin yeminli ifadeye zorlanamayacağını belirterek konuyu Amerikan Yüksek Mahkemesi'ne taşıdı¹⁷⁸. Esasen Arkansas Doğu Bölgesi Federal Yargıcı da Clinton'ın başkanlık bağışıklığı (*presidential immunity*) iddiasını reddetmiş, ancak yeminli ifade gibi dava işlemlerinin Başkanlık dönemi sırasında söz konusu olamayacağını altını çizmişti. 8. Çevre Federal Temyiz Mahkemesi de Bölge Mahkemesi yargıcı gibi başkanlık bağışıklığını reddetmiş ancak başkanlık dönemi sırasında birtakım dava işlemlerinin de yapılabileceğine hükmetmiştir. 8. Çevre Federal Temyiz Mahkemesi Amerikan Başkanı'nın da tıpkı diğer resmî görevliler gibi toplumdaki herkese uygulanan kanunlara tabi olduğunu belirtmiştir¹⁷⁹. Amerikan Yüksek Mahkemesi 13 Ocak 1997 tarihli Clinton v. Jones Davası içtihadında çok istisnai ve olağanüstü durumlar haricinde Anayasa'nın Amerikan Başkanı'na başkanlık görevinden önce gerçekleştirdiği eylemlerinden dolayı dahi açılan hukuk davaları açısından bir bağışıklık tanımadığına hükmetmiştir. Yüksek Mahkeme'ye göre Başkanlık makamının barındırdığı üst düzey saygınlık ve haysiyet karşısında gerek kuvvetler ayrılığı ilkesi gerekse üst derece gizliliği olan resmî bilgilerin açıklanmaması prensibi, başkanın hukuk davaları açısından yargısal işlemlerden muaf olmasını haklı kılmaz. Amerikan Anayasası'nın ortaya koyduğu kurumsal yapı kuvvetler ayrılığı ilkesi aracılığıyla organların bağımsızlığını güvence altına almaktadır, yoksa bir organın diğerine tahakkümünü değil¹⁸⁰. Oybirliği ile alınan kararda mutabık gö-

¹⁷⁷ Hemen belirtelim Amerikan federal yargısının ilk derece yargı mercii ev sahipliği yapan bölge mahkemeleri kararları mahkeme değil ilgili mahkemenin yargıcı adına kaleme alınmaktadır.

¹⁷⁸ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 170.

¹⁷⁹ Bkz. Jones v. Clinton, 72 F.3d 1354, 1363 (8th Cir. 1996), Casetext, https://casetext.com/case/jones-v-clinton-3?__cf_chl_jschl_tk__=pmd_a35e4eca261da7f73e5352b8d872646d4e4f4dfd-1629021447-0-gqNtZGzNAiKjcn BszQii (15.08.2021).

¹⁸⁰ Bkz. Clinton v. Jones, 520 U.S. 681, 705-706 (1997), JUSTIA <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/520/681/#tab-opinion-1960129>, (15.08.2021).

rüş/farklı gerekçe yazısı kaleme alan Stephen Breyer da Başkanın ancak anayasal görevlerini ifa etmesine engel olması durumunda makamında olduğu sürece hukuk davalarından muaf olabileceğini belirtmiştir¹⁸¹. Clinton v. Jones kararı ile Amerikan Yüksek Mahkemesi bir taraftan geçici dahi olsa hukuk davaları açısından Amerikan başkanlarının bağımsızlık olması ilkesini reddetmiş, diğer taraftan da bu bağımsızlığın istisnası olabilecek olağanüstü durumları belirleme ve takdir etme faaliyetini ilk derece federal yargı mercii olan federal bölge mahkemelerine bırakmıştır¹⁸². Yüksek Mahkeme söz konusu olayda Bölge Mahkemesi yargıcının davanın görülmesini Başkan'ın görev süresinin sonuna bırakmasını takdir yetkisinin kötüye kullanılması olarak değerlendirmiştir¹⁸³. Bununla birlikte Yüksek Mahkeme gereğince Bölge Mahkemesi'nin dava işlemlerine devam etmemesine yönelik sebep teşkil eden hususların var olması başkanlık bağımsızlığının tanınması anlamına gelmez¹⁸⁴. Başka bir ifadeyle Federal bölge mahkemeleri önlerine gelen hukuk davasında davanın tarafı Amerikan başkanı olduğu takdirde meşru gerekçelerini göstermek kaydıyla yargılama işlemlerini durdurabilirler. Bununla birlikte başkanın hukuk davalarından bağımsız olması ilkesi bu gerekçelerden birisi olamaz. Yüksek Mahkeme bu hususta *toplum refahı (public welfare)*¹⁸⁵ ve *kamu yararı (public convenience)* kavramlarına atıf yapmıştır¹⁸⁶. Nitekim Yüksek Mahkeme hukuk davaları açısından başkanlık bağımsızlığını reddetmekle birlikte yargı organının yürütme organının anayasal görevlerini yerine getirmesine engel olacak şekilde faaliyet göstermesine de prensip olarak karşı çıktığının altını çizmiştir¹⁸⁷.

Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin Clinton v. Jones içtihadı, Paula Jones tarafından açılan davada Bill Clinton'ın yeminli ifadesine başvurulması anlamına geliyordu. Bill Clinton için işler deyim yerindeyse bu aşamadan sonra

¹⁸¹ Bkz. Clinton v. Jones, 520 U.S. 681, 710-711 (1997). Hemen belirtelim Bill Clinton'ın hukuk davaları için başkanlık bağımsızlığı talebini reddeden Yüksek Mahkeme üyelerinden Ruth Bader Ginsburg ve Stephen Breyer bizzat Clinton tarafından aday gösterilip atanan Yüksek Mahkeme yargıçlarıdır.

¹⁸² Jennifer Motos, "Failing to Score: Clinton v. Jones and Claims of Presidential Immunity", *Mercer Law Review* Vol. 49, No. 2, 1998, s. 593, https://digitalcommons.law.mercer.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1857&context=jour_mlr, (21.09.2021).

¹⁸³ Bkz. Clinton v. Jones, 520 U.S. 681, 707 (1997).

¹⁸⁴ Bkz. Clinton v. Jones, 520 U.S. 681, 706 (1997).

¹⁸⁵ Public welfare kavramını kamu yararı olarak da çevirebiliriz.

¹⁸⁶ Bkz. Clinton v. Jones, 520 U.S. 681, 707 (1997).

¹⁸⁷ Motos, "Clinton v. Jones and Claims of Presidential Immunity", s. 593.

sarpa sardı. Yıllar önce Arkansas Başsavcısı iken yapmış olduğu bir yatırımın soruşturulması bir anda Clinton'ın özel hayatına ilişkin meseleleri de kapsayacak şekilde genişledi. Paula Jones'un avukatları nezdinde yapılan Clinton'ın yeminli sorgusu sırasında o dönem Beyaz Saray'da çalışan Monica Lewinsky ile herhangi bir ilişkisi olup olmadığı da soruldu. Clinton ise bu soruya hayır cevabını verdi. Lewinsky de Clinton'ın ifadeleriyle uyumlu olarak yeminli bir beyanname sundu. Bu sırada Kenneth Starr Whitewater soruşturmasını yürütmekteydi. O sırada Beyaz Saray'da çalışan Linda Tripp, Kenneth Starr ile iletişime geçerek Bill Clinton ile Monica Lewinsky arasındaki ilişki ile alakalı kanıtlara sahip olduğunu belirtti. Tripp, Bush yönetiminde Beyaz Saray'da çalışmaya başlamış; Clinton döneminde de idari asistan olarak görevine devam etmiştir. Linda Tripp, Vincent Foster'ı en son gören kişilerden birisi olarak Whitewater Olayı ile ilgili Senato'da ifade vermiştir. Pentagon'a transfer olduklarında Lewinsky Tripp'e Clinton ile yaşadığı ilişkiden bahsetmiştir. Tripp de Lewinsky ile yaptıkları bu görüşmeleri kayda almaya başlamıştır¹⁸⁸. Esasen söz konusu kayıtlar Tripp tarafından gizli ve kanuna aykırı olarak kayda alınmıştır¹⁸⁹. Clinton ile Lewinsky'nin Jones Davası'nda birbirleri ile ilişki yaşadıklarına ilişkin beyanları akabinde Linda Tripp söz konusu ses kayıtlarını Kenneth Starr'a vermiştir¹⁹⁰. Yine FBI tarafından Beyaz Saray'a yönelik yapılan dinleme sırasında Lewinsky'nin Clinton ile ilişkisinden bahsettiği kayıtları ortaya çıkmıştır. Bu şekilde Whitewater Soruşturması'nın da yörüngesi değişmiş oldu. Starr, üzerinde Clinton'ın sperm izleri olan Lewinsky'e ait elbiseye ulaştı. Lewinsky, Starr Soruşturması'nın Büyük Jürisi önünde yeminli ifade verdi ve Clinton ile ilişkisini kabul etti. Starr soruşturması kapsamında 17 Ağustos 1998 tarihinde Federal Büyük Jüri önünde ifade veren Bill Clinton, Monica Lewinsky ile aralarında uygun olmayan samimi yakınlaşma olabileceğini kabul etmekle Lewinsky ile cinsel ilişki yaşandığını kabul etmedi¹⁹¹. Lewinsky ilişkisini kabul etmeyen Clinton, Starr'ın Lewinsky ile yaşadığı ilişkiye dair delillere sahip olduğunu öğrenmesi akabinde Lewinsky ile olan ilişkisini televizyonlar önünde itiraf etti. Bu husus Clinton'ın yeminli sorgusunda yalan söylediği anlamına gelmekteydi. Nitekim Starr, Clinton'ın Lewinsky Olayı'nı örtbas etmek için yeminli ifadesinde yalan söyleyerek adaleti engelleme fiilini işlediği-

¹⁸⁸ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 67.

¹⁸⁹ Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 93.

¹⁹⁰ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 67.

¹⁹¹ Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 96.

ne ilişkin bir rapor hazırladı¹⁹². Bu şekilde Clinton'ın suçlandırma süreci de başlamış oldu.

2. Bill Clinton'ın Suçlandırılma ve Yargılanma Süreci

Bill Clinton'ın suçlandırılmasına dek Amerikan siyasi tarihinde bir Başkanın Kongre nezdinde suçlandırılıp yargılanmasına sadece Andrew Johnson'da tanık olunmuştu. Yukarıda da değindiğimiz üzere Andrew Johnson'ın suçlandırılması ve yargılanması Abraham Lincoln Suikastı şokunun gölgesinde ve İç Savaş sonrası yeniden yapılanma döneminin sancılı politik atmosferinde, temel politikalar açısından taban tabana zıt Kongre ve Başkan arasındaki husumet sonucunda patlak vermişti. Yaklaşık yüz yıl sonra bu kez de Wategate Skandalı'nın cezai ve moral tartışmaları içerisinde partisinin desteğini kaybetme riski ile karşı karşıya kalan Richard Nixon suçlandırılmadan hemen önce istifa etmişti. Bu şekilde Nixon Amerikan tarihinde istifa eden ilk ve tek başkan sıfatını haiz olurken Kongre tarafından suçlandırılıp yargılanarak görevden alınmaktan da deyim yerindeyse kurtulmuştu. Bill Clinton'ın suçlandırılması ve yargılanması bu açıdan 1868 yılından beri ilk defa bir Amerikan Başkanı'nın suçlandırılması ve yargılanması anlamına gelmekteydi. Bağımsız müdafî Kenneth Starr'ın Kongre'ye sunduğu 11 Eylül 1998 tarihli raporda¹⁹³ Clinton'ın federal suçlardan olan *adaleti engelleme (obstruction of justice)* ve *jüri huzurunda yalan tanıklık suçunu (perjury)* işlediğine ilişkin ifadeler Temsilciler Meclisi bünyesinde suçlandırma girişimlerini de başlatmış oldu¹⁹⁴. Nitekim Kenneth Starr'ın raporu 2000 Başkanlık ve Kongre Seçimleri arifesinde Demokrat Parti karşısında avantaj yakalamak için fırsat kollayan ve Kongre'de çoğunlukta bulunan Cumhuriyetçiler açısından büyük bir fırsattı.

¹⁹² Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", 68-70; Russell Riley, "The Clinton Impeachment and Its Fallout", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/the-presidency/impeachment/clinton-impeachment-and-its-fallout>, (15.08.2021); "William J. Clinton - Federal Impeachment", Library of Congress, <https://guides.loc.gov/federal-impeachment/bill-clinton>, (15.08.2021); Andrew Glass, "Bill Clinton Testifies Before Grand Jury", *Politico*, 17 August 1998, <https://www.politico.com/story/2016/08/this-day-in-politics-aug-17-1998-226998>, (09.09.2016).

¹⁹³ Raporun tam metni için bkz. "Referral from Independent Counsel Kenneth W. Starr in Conformity with the Requirements of Title 28", United States Code, Section 595(C), Communication from Kenneth W. Starr, Independent Counsel, Authenticated U.S. Government Information, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CDOC-105hdoc310/pdf/CDOC-105hdoc310.pdf>, (20.08.2021).

¹⁹⁴ Griffin, "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 436.

Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi 11 Aralık 1998 tarihinde Bill Clinton hakkında üç suçlandırma maddesini kabul ederek Meclis Genel Kurulu'na gönderdi. Bu suçlandırma maddelerinden jüri huzurunda yalan tanıklık ve adaleti engelleme, Komite'deki Cumhuriyetçi ve Demokrat temsilcilerin blok olarak aynı yönde oy kullanmaları sonucunda 16'ya karşı 21 oyla kabul edildi. Üçüncü suçlandırma maddesi olan Federal Büyük Jüri huzurunda Jones Davası ve Lewinsky ilişkisi ile ilgili yalan tanıklık maddesi ise 17'ye karşı 20 oy ile Komite'de kabul edildi. Bu suçlandırma maddesine Cumhuriyetçi Temsilci Lindsay Graham *şüpheden sanık yararlanır (the legal benefit of the doubt)* gerekçe göstererek hayır oyu kullandı. Ertesi gün ise Yargı Komitesi yine Demokratlar ve Cumhuriyetçilerin blok olarak oy kullanması neticesine 16'ya karşı 21 oy ile dördüncü suçlandırma maddesi *makamın kötüye kullanılmasını (abuse of power)* kabul etti¹⁹⁵. Temsilciler Meclisi'nin 19 Aralık 1998 tarihli Genel Kurulu'nda Bill Clinton, 206'ya karşı 228 oy ile Monica Lewinsky ile ilişkisine ilişkin soruda Büyük Jüri huzurunda yalan tanıklık yapmaktan; 212'ye karşı 221 oy ile de delilleri saklama ve örtbas etme yoluyla adaleti engellemekten suçlandırıldı. Clinton, Jones Davası jürisi huzurunda yalan tanıklık yapma ve makamını kötüye kullanma eylemlerinden ise sırasıyla 205'e karşı 229 ve 148'e karşı 285 oyla suçlandırıldı¹⁹⁶.

Bill Clinton'ın suçlandırılması akabinde Senato'da Clinton'ın suçlandırılmasını desteklemeyenlerin sayısı hiç de azımsanacak ölçüde değildi. Hatta Temsilciler Meclisi'nin suçlandırma kararı üzerinde Senato'nun herhangi bir işlemde bulunmayarak suçlandırma kararının Kongre dönemi sonunda kadük olması

¹⁹⁵ "Judiciary Approves Three Articles of Impeachment", CNN All Politics, 11 December 1998, <https://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/stories/1998/12/11/impeachment.01/>, (20.08.2021). Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi'nde kabul edilen birinci suçlandırma maddesi federal büyük jüri huzurunda yalan tanıklık, ikinci suçlandırma maddesi Jones Davası jürisi huzurunda yalan tanıklık, üçüncü suçlandırma maddesi Jones Davası'nda adaletin engellenmesi, dördüncü suçlandırma maddesi ise makamı kötüye kullanmaya ilişkindir. Bkz. "H.Res.611 - Impeaching William Jefferson Clinton, President of the United States, for high crimes and misdemeanors", United States Congress, <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-resolution/611>, (20.08.2021).

¹⁹⁶ "Impeaching William Jefferson Clinton, President of the United States, for high crimes and misdemeanors", United States Congress, <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-resolution/611/all-actions?overview=closed&q=%7B%22roll-call-vote%22%3A%22all%22%7D>, (21.08.2021). Bkz. "Articles of Impeachment and Judiciary Committee Roll Call Votes: Clinton Accused", Washington Post, 19 December 1998, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/stories/impeachvote121198.htm>, (21.08.2021).

veya Senato gündeminden kalkması ihtimali dahi tartışılmıştır¹⁹⁷. Bill Clinton'ın Senato'daki yargılaması o dönem Amerikan Yüksek Mahkemesi Baş Yargıcı olan William Rehnquist'in başkanlığında yapılmıştır¹⁹⁸. Yine Senato Başkan Clinton'a hakkındaki suçlandırma maddelerine cevap verip vermeyeceğini ve yargılamasını partisi bünyesinde bir idareci (floor manager) nezdinde yürütüp yürütmek istemediğini belirten bir yazı göndermiştir. 7 Ocak 1999 yılında Baş Yargıç Rehnquist ve Senato'ya resmî olarak suçlandırma kararı ve ek belgeler ulaştırılmıştır. 14-16 Ocak tarihlerinde Temsilciler Meclisi nezdindeki suçlandırma idarecileri (managers) davanın sunumunu yapmışlardır. Nitekim Senato yargılamasında Temsilciler Meclisi, savcı sıfatını haiz Yargı Komitesi'nin on üç üyesi tarafından temsil edilmiştir. Clinton ise Senato yargılamasında sekiz avukat tarafından temsil edilmiştir¹⁹⁹.

Bill Clinton'ın görevden alınıp alınmamasına ilişkin yargılama kapsamında 9 Şubat 1999 tarihinde başlayan Senato oturumlarını 12 Şubat'taki gizli oturumdaki hükme esas alınacak oylama takip etmiştir. Her iki suçlandırma maddesine ilişkin oylamada da senatörlerin tamamı Senato oturumunda hazır bulunmuşlardır. Buna göre Clinton'ın mahkûm edilerek görevden alınması için 67 senatörün bu yönde oyu gerekli idi. Büyük Jüri huzurunda yalan tanıklık suçlandırma maddesine ilişkin oylamada 45 mahkûmiyet oyuna karşılık 55 beraat yönünde oy kullanılmasının sonucunda Clinton beraat etmiştir. Söz konusu oylamada Demokrat senatörler blok olarak beraat yönünde oy kullanırken 10 Cumhuriyetçi senatör²⁰⁰ de Clinton'ın suçlu olmadığı yönünde oy kullanmışlardır²⁰¹. Burada oylamadaki dağılımın beraat ekseriyetinde çıkmasında Clinton'ın suçlu olmadığı yönünde oy kullanan ılımlı ve merkezdeki Cumhuriyetçi senatörlerin

¹⁹⁷ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 180. Bununla birlikte kanun teklifleri ve uluslararası antlaşmaların aksine suçlandırma kararlarının (*impeachment resolution*) ilgili Kongre dönemi sonunda gündemden kalkmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 180.

¹⁹⁸ Bkz. Joan Biskupic, "How the last chief justice handled an impeachment trial of the President of the United States", *CNN Politics*, 1 December 2019, <https://edition.cnn.com/2019/09/29/politics/william-rehnquist-impeachment-trial-senate/index.html>, (23.08.2021).

¹⁹⁹ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 181.

²⁰⁰ John H. Chafee, Susan Collins, Slade Gorton, James M. Jeffords, Richard C. Shelby, Olympia J. Snowe, Arlen Specter, Ted Stevens, Fred Thompson, John W. Warner.

²⁰¹ Bkz. "Roll Call Vote 106th Congress - 1st Session: Vote No. 17", United States Senate, https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=106&session=1&vote=00017, (24.08.2021).

etkisi büyüktür²⁰². Bu şekilde Clinton söz konusu suçlandırma maddesi açısından beraat etmiştir. Adaletin engellenmesi suçlandırma maddesine ilişkin oylama ise 50 senatörün suçlu oyuna karşılık 50 senatörün suçlu değil oyu ile sonuçlanmıştır. Bu oylamada da Demokrat senatörlerin tamamı blok olarak Clinton'ın beraat etmesi yönünde oy kullanırlarken 5 Cumhuriyetçi senatör²⁰³ de Clinton'ın suçlu olmadığı yönünde oy kullanmışlardır²⁰⁴. Söz konusu suçlandırma maddesi açısından da Clinton beraat etmiştir. Senato yargılaması sonucunda Clinton'ın mahkûmiyeti yönünde oy veren senatörlerin bir kısmı yeminli ifadenin kutsallığına atıf yaparken bir kısmı ise hukuk devleti ilkesinin gereklerine dayanmıştır²⁰⁵. Buna göre 21. yüzyılın ilk ve son başkan yargılaması oylaması, mahkûmiyet ve görevden alınma için gerekli sayıya yaklaşmadan sona ermiştir.

3. Bill Clinton'ın Suçlandırılıp Yargılanmasının Politik Yansımaları ile Yargılama Sonrası Yaşanan Gelişmeler

Andrew Johnson'ın aksine Bill Clinton'ın Senato yargılamasında beraat etmesi, üzerindeki spot ışıklarının azalmasına yardımcı olmadı. Bağımsız müdafî kurumunun belki de beklenmedik bir yansıması olarak Başkan'ın özel hayatı artık gözler önünde tartışılmaktaydı²⁰⁶. Nitekim bağımsız müdafî kurumunu öngören Independent Counsel Reauthorization Bill'i onaylayıp yürürlüğe girmesini sağlarken Clinton söz konusu kanunun partizan saiklerle kendi aleyhine işletileceğini öngöremedi²⁰⁷. Lewinsky ve Jones'un medyanın gözdesi haline gelerek televizyon programları, kitaplar ve köşe yazılarında boy göstermeleri bir yana Bill Clinton'ın suçlandırılıp yargılanmasının en çarpıcı etkisi 2000 yılındaki Başkanlık Seçimleri kampanyası sırasında gözlemlendi. Cumhuriyetçi Parti'nin 2000 Başkanlık Seçimleri için adaylık yarışına giren Cumhuriyetçi George W. Bush ve John McCain ile Demokrat Bill Bradley seçimi kazanmaları durumunda Oval Ofise haysiyet ve saygınlık getireceklerini ima ettiler ki bu dil Watergate Skandalı sonrası Başkanlık Seçimi'nde Demokrat aday Jimmy Car-

²⁰² Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 182.

²⁰³ John H. Chafee, Susan Collins, James M. Jeffords, Olympia J. Snowe, Arlen Specter.

²⁰⁴ Bkz. "Roll Call Vote 106th Congress - 1st Session: Vote No. 18", United States Senate, https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=106&session=1&vote=00018, (24.08.2021).

²⁰⁵ Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 113.

²⁰⁶ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 73.

²⁰⁷ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 63.

ter'in Amerikan Halkı'na yalan söylemeyecek bir başkan olacağı vaadi ile benzerlik göstermekteydi²⁰⁸. Yine Soğuk Savaş'ın sona ermesi akabinde zaten insanların gözünde eski ihtişamını kaybetmeye başlayan Amerikan Başkanlık Makamı'nın görkemi, Clinton'ın suçlandırma ve yargılanma süreci ile bir nebze daha zedelenmiş oldu²⁰⁹. Kongre açısından ise Amerikan siyasetinde 20 yıldır artarak süregelen partizanlık, bilhassa Temsilciler Meclisi açısından Clinton'ın suçlandırılması ile daha da arttı²¹⁰. Johnson ve Nixon hakkındaki ithamlara kıyasla Clinton hakkındaki ithamların anayasal değerinin düşük olmasının da Kongre'nin saygınlığı açısından olumsuz nitelikte olduğu belirtilmektedir²¹¹. Clinton'ı mahkûm ederek görevden almak isteyen senatörlerin sayısının hiçbir suçlandırma maddesi açısından Senato üye tam sayısının salt çoğunluğunu dahi bulmaması Clinton'ın derin bir siyasal krizle baş başa kalmasına mani oldu. Nitekim Clinton ekonomi ve diğer kamusal meselelere ilişkin yüksek halk onayını haizken ikinci başkanlık dönemi sona erdi. Senato yargılaması sonrası dahi Clinton'ın halk nezdindeki desteği yüksekti. Bu bağlamda Amerikan halkının çoğunluğunun Clinton'ın özel hayatındaki uygunsuz eylemleri ile kamusal görevlerini yerine getirmedeki başarısı arasında bir ayırım yaptığını ve hatta Clinton'ın suçlandırılmasına sıcak bakmadığını söyleyebiliriz²¹². Bill Clinton'ın suçlandırılma ve yargılanma sürecinde Hillary Clinton'ın göstermiş olduğu vakur tavır ise onun halk nezdinde popülerliğini üst seviyelere çıkardı²¹³.

Hillary Clinton 2000 Senato Seçimleri'nde Cumhuriyetçi Parti'nin adayı Rick Lazio'yu geride bırakarak New York senatörü seçildi. Hillary Clinton'ın senatör olarak seçilmesi onu Amerikan siyasi tarihinde federal bir organa seçimle gelen ilk *first lady* yapmış oldu. 2006 Senato Seçimleri'nde bu sefer de Cumhuriyetçi rakibi John Spencer'ı mağlup ederek yeniden New York senatörü seçilen Clin-

²⁰⁸ Francine Kiefer, "Impeachment's Big Impact? The 2000 Election", *The Christian Science Monitor*, 17 December 1999, <https://www.csmonitor.com/1999/1217/p3s1.html>, (30.08.2021).

²⁰⁹ David S. Broder - Dan Balz, "Scandal's Damage Wide, if Not Deep", *The Washington Post*, 11 February 1999, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/stories/impact021199.htm>, (30.08.2021). Bununla birlikte Amerikan Başkanlık Makamı'nın önemli ölçüde zarar gördüğü asıl olayın Watergate Skandalı olduğu belirtilmektedir. Bkz. Broder - Balz, aynı yer.

²¹⁰ Broder - Balz, aynı yer.

²¹¹ Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 116.

²¹² Brown, *High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment*, s. 115.

²¹³ Russell L. Riley, "Bill Clinton: Campaigns and Elections", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/president/clinton/campaigns-and-elections>, (07.08.2021).

ton 2007 yılında bir sonraki yıl yapılacak Başkanlık Seçimleri'nde Demokrat Parti'nin başkan adayı olmak istediğini açıkladı. Bununla birlikte senatör olduğu dönemde Bush yönetiminin Irak Savaşı ve Irak'ın işgalini desteklemesi sebebiyle yapılan eleştiriler onu Barack Obama'nın gerisinde bıraktı ve başkan adayı olamadı. Obama'nın Amerikan Başkanı olarak seçilmesi akabinde dış işleri sekreterliğine aday gösterilen Clinton, Senato'nun adaylığını onaylaması akabinde senatörlük görevinden istifa etti ve 2013 yılına dek bu görevi sürdürdü. 2016 Başkanlık Seçimleri'nde Demokrat Parti'nin başkan adayı olan Hillary Clinton ülke genelinde daha fazla oy almasına rağmen delege/ikinci seçmen oylarında Cumhuriyetçi rakibi Donald Trump'ın gerisinde kalması sonucunda başkan seçilemedi²¹⁴.

Başkanlığı süresince Bill Clinton'ın yardımcılığını yapan Al Gore 2000 Başkanlık Seçimleri'nde Demokrat Parti'nin başkan adayı oldu. Seçimde Cumhuriyetçi Parti'nin adayı Teksas Valisi George W. Bush ile yarışan Gore, ülke çapında alınan oylarda %48.38 oranını yakalayarak geçerli oyların %47.87'sini alan Bush'u geride bırakmasına rağmen delege/ikinci seçmen oylarında 271'e karşı 266 oyla Bush'un gerisinde kalarak Amerikan başkanı seçilemedi. Seçim sonucunda belirleyici eyalet Florida oldu. Nitekim Florida'daki seçimde Bush 2.912,790 oy alırken Gore 2.912,253 oyda kaldı²¹⁵. 537 oy farkıyla Florida'daki 25 delege/ikinci seçmen oyunun tamamını kazanan George Bush, sadece beş delege/ikinci seçmen oyu farkıyla Amerikan Başkanı seçildi. Florida'daki delege/ikinci seçmen yarışı Gore ile Bush arasında büyük bir hukuki mücadeleye sahne oldu. Florida'da Gore ile Bush arasındaki farkın bu kadar az olması karşısında Al Gore Florida Yüksek Mahkemesi'ne başvurarak daha önce yeniden sayımın söz konusu olmadığı idari birimlerdeki (county) geçersiz oyların yeniden sayılmasına hükmetti. Bunun üzerine George W. Bush meseleyi Amerikan Yüksek Mahkemesi'ne taşıdı. Amerikan Yüksek Mahkemesi ilk olarak 2'ye karşı 7 yargıcın oyuyla Florida Yüksek Mahkemesi'nin tüm geçersiz oyların yeniden sayımı kararını Anayasa'nın eşit koruma ibaresi (*equal protection clause*)ne²¹⁶

²¹⁴ Bkz. "Biography: Clinton, Hillary Rodham", United States House of Representatives, <https://history.house.gov/People/detail/11751>, (01.09.2021).

²¹⁵ Bkz. "Federal Elections 2000: Election Results for the U.S. President, the U.S. Senate and the U.S. House of Representatives", Federal Election Commission, June 2000, s. 19, <https://www.fec.gov/resources/cms-content/documents/federaelections00.pdf>, (03.09.2021).

²¹⁶ Amerikan Anayasası'nın XIV. Değişiklik Maddesi'nin 1. fıkrası uyarınca "*Birleşik Devletler'de doğmuş veya Birleşik Devletler uyruğuna geçirilmiş ve bu sebeple Birleşik Devletler yetkisine*

aykırı buldu. Yüksek Mahkeme oyların bütün idari birimler için geçerli bir standart belirlemeksizin keyfi bir nitelikte farklı farklı yöntemlerle yeniden değerlendirilmesinin anayasaya aykırı olduğuna hükmetti²¹⁷. Akabinde Yüksek Mahkeme, 2000 Başkanlık Seçimleri sonucunun kaderi açısından hayati öneme sahip olan meseleye odaklandı. Bu mesele anayasaya aykırı olmayan bir yeniden sayımın mümkün olup olmadığı idi. Nitekim bu soruya Yüksek Mahkeme olumlu yanıt verseydi anayasal bir standart çerçevesinde Florida'daki oyların yeniden sayımı sonucunda 25 delege/ikinci seçmenin oyu Al Gore'un olabilirdi. Amerikan Yüksek Mahkemesi, Cumhuriyetçi başkanların aday gösterip (Senato'nun onayı ile) atadığı muhafazakâr yargıçlar ile Demokrat başkanların aday gösterip (Senato'nun onayı ile) atadığı liberal yargıçların blok olarak aynı safta yer aldığı içtihadında 4'e karşı 5 yargıcın oyuyla usuli zorluklar ve seçim sonuçlarının ilan edilmesi için kalan hukuki süreyi gerekçe göstererek anayasaya uygun bir yeniden sayımın yapılmasının mümkün olmadığına hükmetti²¹⁸. George W. Bush'un başvurusu üzerine Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin aynı dava bünyesinde vermiş olduğu bu iki karar Florida Yüksek Mahkemesi kararının hükümsüz kılınarak yeniden sayımın durması ve yeni bir yeniden sayım yapılmayacağı anlamına gelmekteydi. Başka bir ifadeyle Yüksek Mahkeme'nin Bush v. Gore içtihadı ile George W. Bush'un başkanlığı tescillenmiş oldu.

4. Değerlendirme

Suçlandırma maddelerine ilişkin Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi ve akabinde Temsilciler Meclisi Genel Kurulu'nda yapılan oylamalarda Bill Clinton'ın suçlandırma sürecinin Cumhuriyetçiler açısından beklenen sonuca ulaşmayacağı belliydi. Nitekim mahkûmiyet için gerekli olan Başkan'ın partisi nezdinde desteğinin azalması veya belirli ölçüde Kongre üyelerinin desteğini yitirmesi şartları Bill Clinton açısından söz konusu değildi. Hatta Cumhuriyetçi Parti mensubu ılımlı ve merkezdeki senatörlerin Clinton'ın mahkûm edilmesine mesafeli durdukları bi-

tabi olan herkes Birleşik Devletler'in ve ikamet ettikleri eyaletin vatandaşıdır. Hiçbir eyalet Birleşik Devletler vatandaşlarının ayrıcalık ve bağımsızlıklarını kısıtlayacak kanun yapamayacağı veya uygulayamayacağı gibi hiçbir eyalet hukuki gerekler olmaksızın kimseyi yaşamından, özgürlüğünden veya mülkünden mahrum bırakamayacak; yine hiçbir eyalet kendi yetkisi dâhilinde olan bir kişiyi kanunların eşit korumasından yoksun bırakamayacaktır."

²¹⁷ Bu konu için bkz. Martin D. Carcieri, "Bush v. Gore and Equal Protection", *South Carolina Law Review*, Vol. 53, Iss. 1, Fall 2001, s. 63 vd., <https://core.ac.uk/download/pdf/347466017.pdf>, (05.09.2021).

²¹⁸ Bkz. Bush v. Gore, 531 U.S. 98 (2000), JUSTIA, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/531/98/#tab-opinion-1960861>, (05.09.2021).

linmekteydi. Peki, Demokrat temsilci ve senatörlerin güvenini haizken ve üstelik birtakım Cumhuriyetçi Kongre üyeleri ile de arasında herhangi bir politik hasımlık bulunmaması karşısında Bill Clinton neden suçlandırılıp yargılanmıştır?

Bill Clinton'ın jüri huzurunda bir Beyaz Saray çalışanı ile ilişkisi hakkında gerçek dışı beyanda bulunduğunu göz ardı edemeyiz. Nitekim Kenneth Starr'ın Clinton soruşturması raporu Clinton'ın jüri huzurunda yalan tanıklık ve adaleti engelleme gibi federal suçlara atıf yapan bağlantılı olan eylemleri vurgulamaktaydı. Yine Temsilciler Meclisi Genel Kurulu'nda kabul edilmeyen başkanlık makamı yetkilerinin kötüye kullanılmasına ilişkin suçlandırma maddesi, herhangi bir federal suçtan ziyade siyasi suç kavramı içerisinde değerlendirilebilecek bir kavramdı. Bu açıardan Clinton'ın suçlandırılma usulünün hukuki temellere dayandığını veya Başkan'ın en azından şekli boyutta hukuki nedenlerle suçlandırıldığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte Bill Clinton'ın görevden alınmasına veya istifa etmesine ilişkin herhangi bir emare olmamasına rağmen suçlandırılıp yargılanmasını politik sebeplerle açıklayabiliriz. Nitekim Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi ve Temsilciler Meclisi'ndeki Cumhuriyetçiler, Clinton'ın suçlandırılmasının gerekliliği ve meşruluğu üzerine Demokratların desteğini sağlamak için çok az çaba göstermişlerdir²¹⁹. Bu husus pek tabii senatörlerin üçte ikisinin desteğinden yoksun kalınacağı ve suçlandırma ile amaçlanan sonucun gerçekleşmeyeceği anlamına gelmekte idi. Bu açıdan Clinton'ın suçlandırılmasının arka planında daha çok siyasi saiklerin olduğunu söyleyebiliriz.

Esasen Bill Clinton'ın suçlandırılıp yargılanmasının da Andrew Johnson'ın suçlandırılıp yargılanmasında olduğu gibi yoğun partizan saiklerle yapıldığı belirtilmektedir. Bununla birlikte suçlandırılma maddelerinin ağırlığı ve ilgili dönemlerin politik havası açısından Clinton döneminin çok daha ılımlı olduğu göz ardı edilemez. Nitekim Clinton'a yönelik bulunulan ithamlar ve Clinton'ın suçlandırılması bağlamında tartışılan meseleler de Johnson hakkındakiler ile karşılaştırıldığında daha hafif niteliktedir²²⁰. Dönemin ılımlı Cumhuriyetçi temsilcileri Chris Shays ve Paul McHale, suçlu bulunup görevden alınması kesin değilse bir başkanın suçlandırılmasının doğru olmadığını ve Clinton meselesinin Amerikan Halkı'nın menfaati doğrultusunda hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulmasının en doğrusu olduğunu belirtmişlerdir²²¹. Bununla birlikte Temsilciler Meclisi'ndeki Cumhuriyetçiler; Demokratlar ile gerçekleşen politik savaşta öne geçmek, halkı Clinton'ın yalan beyanının yargılanarak

²¹⁹ Griffin "Presidential Impeachment in Tribal Times", s. 437.

²²⁰ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 60.

²²¹ Franklin et al., The Politics of Presidential Impeachment, s. 180.

görevden alınma sebebi olduğuna inandırmak, Clinton'ın süreç sonunda Nixon gibi istifa ettirmek gibi ihtimalleri göz önüne alarak yine de suçlandırmışlardır²²². Yine Clinton'ın başkanlığının ikinci dönemindeki git gide artan partizanlık, Nixon'ın istifasının Cumhuriyetçiler için oluşturduğu atmosfer ve muhafazakâr Cumhuriyetçilerin inisiyatifini ile bağımsız müdafiliğe atanan Starr'ın olağandışı bir heves ile Clinton'ı her açıdan derinlemesine soruşturması bir araya gelerek Amerikan siyasi tarihinde unutulmaz sayfanın açılmasına sebep olmuştur²²³.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Bill Clinton'ın suçlandırma ve yargılanma süreci Amerikan siyasetinde bölünmüş yönetimin söz konusu olduğu bir dönemde gerçekleşmiştir. Nitekim Cumhuriyetçiler'in Demokratlar karşısında; Clinton'a ilişkin suçlandırma maddelerinin oyladığı dönemde Temsilciler Meclisi'nde 230-206, hükme esas olacak oylama sırasında da Senato'da 55-45 şeklinde üstünlüğü bulunmaktaydı²²⁴. Temsilciler Meclisi'ndeki bu siyasi dağılım Clinton'ın suçlandırılması için yeterliydi. Nitekim her ne kadar görevden alınmasını sağlayamayacak olsalar da Cumhuriyetçi temsilcilerin, popülaritesi yüksek bir Demokrat Amerikan başkanını partizan saiklerle suçlandırarak onun politikalarını ve karakterini benimsemedikleri mesajı vermek istedikleri belirtilmektedir²²⁵. Merkezine kötü yönetim veya politikaların benimsenmemesini alan bu yaklaşım ve uygulama pek tabii ki Kurucular'ın arzu ettiği impeachment müessesesinin çerçevesi ile örtüşmemektedir. Her ne kadar Anayasa'yı kaleme alanlar tarafından ağır suç ve kabahatler kavramının belirli bir olay açısından somutlaştırılması Temsilciler Meclisi'ne bırakılmış olsa da impeachment usulünün salt partizan saiklerle işletilmesi Amerikan siyasi düzeni açısından çok da istenilen bir husus değildir. Bununla birlikte bilhassa 1998 yılı sonrasında Amerikan siyasetinde Temsilciler Meclisi nezdinde Cumhuriyetçiler açısından partizanlığın git gide arttığı ve siyasi yelpazede Cumhuriyetçi temsilcilerin 20. yüzyılda görülme-yen bir şekilde merkezden sağa kaydığı belirtilmektedir²²⁶. Dönemin bölünmüş yönetim düzeninde Amerikan siyasetinde yaşanan partizan mücadelede, Clinton'ın suçlandırılmasıyla farklı bir boyuta taşınmıştır²²⁷. Bu açıdan

²²² Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 180.

²²³ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 60.

²²⁴ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 182-183.

²²⁵ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 182.

²²⁶ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 184-185.

²²⁷ Alan Ware, "Divided Government in the United States", *Divided Government in Comparative Perspective*, Ed. Robert Elgie, Oxford University Press, New York, 2001, s. 34.

son dönemde zirve noktasına ulaşan Amerikan siyasetindeki partizanlaşma ve kutuplaşmanın siyasi ve anayasal anlamda ilk somut adımının Clinton'ın suçlandırılması olduğunu söyleyebiliriz. Aşağıda da inceleyeceğimiz üzere dört yıllık başkanlığı döneminde Donald Trump'ın iki kez suçlandırılması ve yargılanmasının hem öncesinde hem de suçlandırılma ve yargılanma sürecinde hem Başkan (Clinton'dan farklı olarak) hem de Kongre'nin takındığı partizan tavırlar çok belirleyici olmuştur.

Bill Clinton'ın suçlandırılması da Andrew Johnson'ın suçlandırılmasında olduğu gibi yoğun partizan niteliği haiz olmakla birlikte Clinton'ın suçlandırılmasına sebep olan meseleler Johnson'ın yeniden yapılanma politikasına oranla çok daha önemsizdir²²⁸. Bununla birlikte Kenneth Starr'ın büyük bir azimle Clinton'ı özel hayatı da dâhil olmak üzere her yönden araştırması, Jones Davası avukatlarının Clinton'a özel hayatı üzerinden uyguladığı çapraz sorgu taktiği, Tripp'in Lewinsky ile arasında geçen diyalogları kayda alması, Cumhuriyetçi Temsilci ve Yargı Komitesi Başkanı Henry Hyde'in Starr'ın raporunu esas alarak suçlandırma sürecini tetiklemesi Clinton'ın bir anda kendisini Senato'da yargılanırken bulmasına sebep olmuştur. Bill Clinton'ın duruşmada jüri önünde yalan beyanda bulunduğu açıktır. Bununla birlikte Clinton'ın yalan beyanının ne ölçüde ağır suç veya kabahat kapsamına girdiği ve ne ölçüde kamu güvenine aykırılık teşkil edip kamunun zararına yol açtığı, suçlandırılmayan Amerikan başkanlarına ilişkin örneklerin kıyaslanması suretiyle tartışılabilir. Söz gelimi George W. Bush hakkında 2008 yılında Temsilciler Meclisi'nde işkence, hukuka aykırı dinleme, Katrina Kasırgası'ndaki ihmal, 9/11 Terör Saldırısı hakkında yeterli istihbaratın dikkate alınmaması gibi maddelerle suçlandırma önermeleri verilmiş ancak Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi tarafından bu önermeler hakkında herhangi bir işlem yapılmamıştır. Üstelik Bush'un suçlandırılmasına ilişkin söz konusu önermeler, bölünmüş yönetimin söz konusu olduğu dönemde yapılmıştır²²⁹. Nihayetinde siyasi suç kavramının temsilcilerin siyasi saikleri doğrul-

²²⁸ Cohn, "The Politics of the Clinton Impeachment", s. 60; Brown, High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment, s. 116.

²²⁹ Nitekim 2007-2009 yıllarını kapsayan 110. Amerikan Kongresi'nin başlangıcında Temsilciler Meclisi'nde 233 Demokrat karşılık 202 Cumhuriyetçi, Senato'da ise 49 Demokrat, 1 Bağımsız Demokrat ve 1 Demokratlarla birlikte hareket eden/Demokratların grup toplantılarına katılan 1 Bağımsız'a karşılık 49 Cumhuriyetçi vardı. Bkz. "110th Congress (2007-2009)", Congress Profiles - United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Congressional-Overview/Profiles/110th/> (16.09.2021); "Party Division", United States Senate, <https://www.senate.gov/history/partydiv.htm>, (16.09.2021).

tusunda yorumlanmasının düşük bir ihtimal olmadığı ve suçlandırılan bir başkanın mahkûm olması için kesinlikle iki partinin de desteğinin olması gerektiği hususları Bill Clinton'ın suçlandırılma sürecinde gün yüzüne çıkmıştır.

E. Donald Trump'ın Suçlandırılması ve Yargılanması

1. Arka Plan

Esasen iş adamı profili ile tanınan Donald Trump'ın siyasete girmesi çok da yeni değildir. Demokrat Kimliği ile bilinen ve Brooklyn'li Demokratlarla yakın ilişki içerisinde olan Fred Trump'ın oğlu olan Donald Trump'ın siyasi rengini belli etmesi 1980 Başkanlık Seçimleri'nde Cumhuriyetçi Ronald Reagan'ı desteklemesiyle başladı. Reagan'ın başkanlığı döneminde Beyaz Saray'a da davet edilen ve kendisini Cumhuriyetçi olarak tanımlayan Trump, daha sonraları ise farklı zamanlarda Demokrat, Bağımsız ve Reformcu kimlikleriyle ön plana çıkmıştır. 2000 ve 2004 Başkanlık Seçimleri öncesi George W. Bush'un karşısına rakip olarak çıkmayı düşünen Trump, Bush'un ikinci başkanlık döneminde kendisini Demokrat olarak tanımlamasına rağmen 2008 Başkanlık Seçimleri'nde Barack Obama'nın karşısında Cumhuriyetçi aday John McCain'i desteklemiştir. Amerika Birleşik Devletleri içerisindeki muhafazakâr gruplarla da iletişim kurarak ilişki içerisinde olmaya başlayan Trump, 2011 yılı akabindeki dönemde Amerikan başkanlığı için Cumhuriyetçi Parti seçmenine yönelik söylemlerini arttırarak devam ettirdi. Söz gelimi Obama'nın aslında Amerika Birleşik Devletleri doğumlu olmayıp Afrika'da doğduğunu iddia etmesi ve Hawaii'de doğduğuna ilişkin doğum sertifikasını talep etmesi bunlardan birisiydi. Obama tam doğum belgesini gösterdiğinde dahi Trump bunun gerçekliğini sorgulayacak, 2016 Başkanlık Seçimi öncesi Obama'nın Birleşik Devletler'de doğduğunu kabul ettiğinde de bu husustaki tartışmayı başlatmakla Hillary Clinton'ı suçlayacaktı²³⁰.

2016 Seçimleri için Cumhuriyetçi Parti'den adaylık yarışı kızıştığında Florida Valisi Jeb Bush, Teksas Senatörleri Ted Cruz, Florida Senatörü Marco Rubio ve Wisconsin Valisi Scott Walker karşısında Donald Trump'a kimse şans tanımıyordu. Bunula birlikte Obamacare'i ilga etme gibi vaatler, *Make America Great Again!* (*Amerika'yı yeniden Harika Yap!*) sloganı ve Mike Pence gibi bilhassa evanjelist muhafazakârların güvenini haiz bir politikacıyı yardımcısı olarak belirlemesi Trump'ı bir anda ülkenin ilk kadın başkanı olması işten bile olmayan Demokrat

²³⁰ Jackie Calmes, "Donald Trump: Campaigns and Elections", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/president/trump/campaigns-and-elections>, (16.09.2021).

Hillary Clinton karşısında Cumhuriyetçi Parti'nin umudu ve adayı haline getirdi. Başkan adaylığı dönemi de Donald Trump için çok sansasyoneldi. Bir kere rakibi Clinton'ı *çarpık (crooked)* olarak nitelendirerek ülkeyi yönetemeyecek durumda olduğunu tekrarlamaktan çekinmedi. Yine The New York Times, bir haberinde Trump'ın on sekiz yıldır vergi ödememiş olabileceğini ima etti ki Trump vergi ödememesini zekice olarak nitelendirdi. Donald Trump, Gerald Ford'tan beri ilk defa geçmiş vergi beyannamelerini açıklamayan başkan adaydı²³¹. Yine ülkenin üst düzey istihbarat görevlileri Rusya'nın ya da Ruslar'ın Trump'ın bilgisi dâhilinde Demokrat Parti Ulusal Komitesi'nin bilgisayarlarına girdiğini ve Hillary Clinton aleyhine delil arayıp Trump'ın seçim kampanyasına avantaj sağlamak üzere çalıştığını belirttiler²³². Yine Ruslar tarafından Trump'ın kampanyası lehine sahte sosyal medya hesapları açılması, hukuka aykırı şekilde internete milyonlar değerinde reklam verilmesi gibi hususlar da istihbarat birimlerince teyit edilmişti²³³.

8 Kasım 2016 tarihinde yapılan Başkanlık Seçimleri'nde Cumhuriyetçi Donald Trump ülke genelinde 62.984,828 oy alırken, rakibi Demokrat Hillary Clinton ülke genelinde 65.853,514 oy aldı. Görüldüğü üzere Clinton Trump'tan yaklaşık üç milyon fazla oy almıştı. Bununla birlikte Donald Trump Florida, Wisconsin, Michigan gibi kilit eyaletlerde daha fazla oy alması sonucunda bu eyaletler nezdindeki tüm delege oylarını kazanarak toplamda 304 delegenin oyuyla 227 delege oyu alan Clinton'ın önünde Amerikan Başkanı seçildi²³⁴. Bu sonuçlar 2016 Başkanlık Seçimleri'ni 1824, 1876, 1888 ve 2000 Seçimleri'nden sonra ülke genelinde en fazla oyu alan adayın başkan seçilemediği beşinci Amerikan başkanlık seçimi yapmaktaydı²³⁵.

²³¹ Alan Hirsch, *Impeaching the President: Past, Present, and Future*, City Lights Books, San Francisco, 2018, s. 76-77; Jackie Calmes, "Donald Trump: Campaigns and Elections", aynı yer.

²³² Jackie Calmes, "Donald Trump: Campaigns and Elections", aynı yer.

²³³ Alan Hirsch, *Impeaching the President*, s. 76-77. Nitekim Amerikan vatandaşı olmayanların seçim kampanyalarına katkıda bulunmaları kanuna aykırıydı. Hirsch, *Impeaching the President*, s. 77.

²³⁴ Bkz. "2016 Presidential Election", 270 to Win, https://www.270towin.com/2016_Election/, Erişim (16.09.2021). 2016 Başkanlık Seçimleri'nde Clinton veya Trump'a oy vermeyen toplam 7 sadakatsiz ikinci seçmen/delege vardır. Washington Eyaletini Clinton kazanmasına rağmen üç delege oyunu Colin Powell'a bir delege ise oyunu İnanç Benekli Kartal (Faith Spotted Eagle - Kızılderili kökenli Demokrat Politikacı)'a vermiştir. Hawaii'de ise en çok oyu yine Clinton almasına rağmen bir sadakatsiz delege oyunu Bernie Sanders'a vermiştir. Teksas'ta ise Trump kazanmasına rağmen bir delege oyunu Ron Paul'a, diğeri de John Kasich'e vermiştir. Bkz. "2016 Presidential Election", aynı yer.

²³⁵ Bkz. "Electoral College Fast Facts", United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Institution/Electoral-College/Electoral-College/>, (16.09.2021).

Donald Trump'ın 4 yıllık başkanlık döneminin, kendisini Amerikan siyasi tarihinin en çok tartışılan başkanlarından birisi haline getirdiğini söyleyebiliriz. Birleşik Devletler Silahlı Kuvvetleri'nin altıncı kolu olarak Uzay Ordusu'nun resmen kurulması anlamına gelen National Defense Authorization Act; kurumlar vergisini %35'ten %21'e düşüren ve bireyler ile aileler için geçici vergi kolaylıkları sağlayan Tax Cuts and Jobs Act; birtakım suçlardaki koşullu salıverme şartlarının hafiflemesi ve koşullu salıverme programlarının kapsamının genişletilmesi, infaz usullerindeki eşitsizliklerin törpülenmesi gibi federal ceza infaz sistemi reformu öngören First Step Act; Donald Trump döneminin önemli gelişmeleridir. Bununla birlikte Trump, Amerikan siyasi tarihinin en ihtilafli başkanlarından birisini olmasını sağlayan gelişmelere imza atmaktan geri kalmamıştır. Konfederasyon ve Nazi bayrakları ile yapılan ve gösteri karşıtı bir kişinin öldürülerek elliden fazla kişinin yaralandığı Charlottesville'deki Neo-Nazi gösterisine "Her iki taraftan da çok iyi insanlar vardı" şeklinde tepki vermesi, uluslararası siyasi arenadaki üslubu, bilhassa Amerikan vatandaşı olmayan ailelerin büyük sıkıntılar yaşadığı Müslüman ve Hispanik çoğunluğun yaşadığı ülke vatandaşlarına yönelik uygulanan katı göçmen politikası, Meksika sınırı boyunca duvar örülüp bunun finansmanının Meksika'ya yaptırılacağı gibi popülist söylemler, sağlık sigortası konusunda hiçbir alternatif planı olmamasına rağmen Obamacare olarak bilinen Affordable Care Act'i ısrarla ilga etme girişimi, kabinesini ağırlıklı olarak milyarder ve finansçılardan oluşturması, Obama yönetimi döneminde kısıtlanan kömür madenciliğine tekrar başlanarak fosil yakıt üretiminin artırılması ve iklim değişikliğini önlemeye yönelik Paris Anlaşması'ndan Birleşik Devletler'in çekilmesi Trump döneminin eleştirilen politikalarından dır²³⁶. Meksika sınırı boyunca yapmak istediği duvarın finansmanını Kongre onaylamayınca Donald Trump, birtakım federal kurumların faaliyetlerini durdurarak Amerikan tarihinin en uzun süreli hükümet kapanmasına (*government shutdown*) imza atmıştır²³⁷.

²³⁶ John Haltiwanger, "Trump's biggest accomplishments and failures as president as he heads into a reelection year after impeachment", *Business Insider*, 1 January 2020, <https://www.businessinsider.nl/trump-biggest-accomplishments-and-failures-heading-into-2020-2019-12?international=true&r=US>, (16.09.2021); Jackie Calmes, "Donald Trump: Domestic Affairs", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/president/trump/domestic-affairs>, (16.09.2021).

²³⁷ Andrew Restuccia, Burgess Everett and Heather Caygle, "Longest shutdown in history ends after Trump relents on Wall", *Politico*, 25 January 2019, <https://www.politico.com/story/2019/01/25/trump-shutdown-announcement-1125529>, (16.09.2021).

Donald Trump, Amerikan siyasi tarihinde iki kez suçlandırılarak yargılanan tek başkandır. Yine Trump'ın ikinci kez suçlandırılarak yargılanması görev süresinin sona ermesi akabinde olduğundan ötürü, görevde olmayan eski bir başkanın suçlandırılıp yargılanması da ilk defa Donald Trump hakkında söz konusu olmuştur. Donald Trump döneminde Amerikan siyasetinde doruk noktasına ulaşan partizanlığın Trump'ın suçlandırılmasında büyük etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim 2016 Başkanlık Seçimleri'ni Hillary Clinton'ın kazanması söz konusu olsa idi bilhassa Kongre'deki mevcut partizanlık karşısında bu sefer de Clinton'ın suçlandırılmasının işten bile olmadığı belirtilmektedir²³⁸. Yine de iç ve dış politikadaki tavrı ve meselelere yaklaşımı ile Donald Trump'ın Amerikan siyasetindeki partizanlığın üst seviyelere ulaşmasına katkıda bulunduğu gerçeğini de göz ardı edemeyiz. Nitekim Kasım 2016 Seçimleri akabinde göreve başlamasından önce ırkçı, cinsiyetçi ve öfkeli beyan ile tavırları karşısında Cumhuriyetçi çevrelerde dahi Donald Trump'ın suçlandırılmasının çok da sürpriz olmayacağı belirtilmekteydi²³⁹. Bu açıdan Donald Trump, görevine başlamadan önce suçlandırılması tahmin edilen ve tartışılan ilk başkan da olmuştur²⁴⁰.

Amerikan siyasi düzeninde Donald Trump'ın başkanlık yaptığı dört yıllık dönemin ilk iki yıllık zaman dilimi birleşik yönetime sahne olmuştur. Nitekim 2017-2019 yılları arasına tekabül eden 115. Kongre Dönemi başında Temsilciler Meclisi'nde 194 Demokrat'a karşılık 241 Cumhuriyetçi temsilci varken²⁴¹ Senato'da da 46 Demokrat ve 2 Demokratlarla birlikte hareket eden bağımsız karşılık 52 Cumhuriyetçi senatör vardı²⁴². Bu dönemde Donald Trump yönetimindeki Birleşik Devletler'de artan siyasi kutuplaşma ile esasen denge ve denetleme

²³⁸ Franklin et al., *The Politics of Presidential Impeachment*, s. 209.

²³⁹ Bkz. Bob Egelko, "Republican says with Trump 'impeachment needs to be on the table'", *San Francisco Chronicle*, 16 January 2017, <https://www.sfchronicle.com/nation/article/Republican-says-with-Trump-impeachment-needs-10861130.php>, (17.09.2021).

²⁴⁰ Horst Patrick, "The Politics of Removal: The Impeachment of a President", *Mobilization, Representation, and Responsiveness in the American Democracy*, Ed. Michael T. Oswald, Palgrave Macmillan, Cham, 2020, s. 90.

²⁴¹ Bkz. "115th Congress (2017-2019)", *Congress Profiles*, U.S. House of Representatives, <https://history.house.gov/Congressional-Overview/Profiles/115th/>, (17.09.2021).

²⁴² Bkz. "115th Congress (2017-2019)", *Party Division*, United States Senate, <https://www.senate.gov/history/party-div.htm>, (17.09.2021). Hemen belirtelim 115. Kongre'nin başlangıcındaki söz konusu dağılım Cumhuriyetçi Senatör Jeff Sessions'ın 8 Şubat 2017 tarihinde istifası akabinde 12 Aralık 2017 tarihinde yapılan özel seçimi Demokrat Doug Jones'un kazanması üzerine 47 Demokrata karşılık 51 Cumhuriyetçi şeklinde değişmiştir. Bkz. aynı yer.

mekanizması işlevi görmesi gereken federal kurumlardaki partizanlaşma ekseninde Amerikan liberal demokrasisine ilişkin endişeler dile getirilmeye başlamıştı²⁴³. 2018 Kongre Seçimleri'nde Demokrat Parti'nin Temsilciler Meclisi'nde 40 üye kazanması ile bir anda Cumhuriyetçi Parti Meclis'te azınlık partisi durumuna düştü. Bu gelişme Trump'ın suçlandırılması için gerekli oy çoğunluğunun sağlanabileceği anlamına gelmekteydi. Nitekim 2019-2021 yılları arasında tekabül eden 116. Amerikan Kongresi başında Temsilciler Meclisi'nde artık 199 Cumhuriyetçiye karşılık 235 Demokrat bulunmaktaydı²⁴⁴. Senato'da ise Cumhuriyetçi Parti'nin üstünlüğü törpülense de devam etmekteydi. Nitekim 116. Amerikan Kongresi başlangıcında Senato'da 53 Cumhuriyetçi, 45 Demokrat ve 2 Demokratlarla birlikte hareket eden bağımsız senatör bulunmaktaydı²⁴⁵. Buna göre 116. Kongre Dönemi Amerikan siyasetinde yarı-bölünmüş yönetime ev sahipliği yapmıştır. Donald Trump'ın ikinci kez suçlandırılması ise 117. Kongre Dönemi'nde söz konusu olmuştur. 117. Amerikan Kongresi'nde seçimler sonrasında Temsilciler Meclisi'nde 212 Cumhuriyetçiye karşılık 222 Demokrat bulunmaktaydı²⁴⁶. Senato'da ise 117. Kongre'nin başlangıcına tekabül eden 3 Ocak'ta 51 Cumhuriyetçi, 46 Demokrat ve 2 Demokratlarla birlikte hareket eden bağımsız senatör vardı. Bununla birlikte Georgia'da olağan senatör seçimi ile bir önceki sene istifa ile boşalan üyelik için yapılan özel seçimin sonuçları henüz belli değildi. Nitekim Georgia Eyaleti senatör seçimleri için iki türlü çoğunluk sistemi (run-off) benimsemişti. Georgia Eyaleti senatörlerinin ikisini de belirleyecek olan söz konusu seçimleri Demokrat adaylar Jon Ossoff ve Raphael Warnock kazanınca 20 Ocak tarihi itibarıyla Senato'daki parti dağılımı 50 Cumhuriyetçi, 48 Demokrat ve 2 Demokratlarla birlikte hareket eden bağımsız dördü. Bu durum efektif olarak Senato politik yelpazesini 50'ye karşılık 50 yapmakta idi. Amerikan Anayasası gereğince Senato Başkanı olan Başkan Yardımcısı Kamala Harris oyların eşit olduğu durumlarda belirleyici oyu kullanma

²⁴³ Bkz. Robert C. Lieberman et al., "The Trump Presidency and American Democracy: A Historical and Comparative Analysis", *Perspectives on Politics*, Vol. 17, Iss. 2, June 2019, s. 470, <https://www.cambridge.org/core/journals/perspectives-on-politics/article/trump-presidency-and-american-democracy-a-historical-and-comparative-analysis/E157E9BBA8D3E531A7DD4FD1A01E0478>, (17.09.2021).

²⁴⁴ Bkz. "116th Congress (2019-2021)", Congress Profiles, U.S. House of Representatives, <https://history.house.gov/Congressional-Overview/Profiles/116th/>, (17.09.2021).

²⁴⁵ Bkz. "116th Congress (2017-2019)" Party Division, United States Senate, <https://www.senate.gov/history/party-div.htm>, (17.09.2021).

²⁴⁶ Bkz. "Party Divisions of the House of Representatives: 1789 to Present", United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Institution/Party-Divisions/Party-Divisions/>, (20.09.2021).

yetkisini haiz olduğu için Senato’da da Demokratlar bir anda çoğunluk partisine dönüşmüş oldu²⁴⁷. Yani Trump’ın ikinci suçlandırılma sürecini de kapsayan günümüz Amerikan siyasi düzeni, yürütme organı ile yasama organı Kongre’nin kanatlarının ekseriyetlerinin Demokrat Parti’de olduğu birleşik yönetime ev sahipliği yapmaktadır.

2018 Kongre Seçimleri akabinde politik olarak yeniden şekillenen Temsilciler Meclisi Başkanı seçilen Demokrat Nancy Pelosi’ye yöneltilen ilk sorulardan birisi Donald Trump’ın Meclis tarafından suçlandırılıp suçlandırılmayacağı idi. Öncelikle belirtelim Trump Temsilciler Meclisi tarafından suçlandırılrsa dahi Senato’daki mevcut siyasi dağılım karşısında mahkûm edilip görevden alınması düşük bir ihtimaldi. Kaldı ki sırf siyasi veya partizan saiklerle Trump’ın suçlandırılması ve Senato yargılaması sonucunda olası bir beraati Meclis’teki güncel Demokrat çoğunluğun itibarına zarar verebileceği gibi iki sene sonra yapılacak seçimlerde de Demokratların yeniden çoğunluk partisini olmasını tehlikeye atabilirdi. Nitekim Pelosi söz konusu soruya sırf politik nedenlerle Trump’ın suçlandırılmasına karşı olduğunu ve Mueller Raporu’nu beklediğini söyleyerek yanıt verdi²⁴⁸.

2017 yılı Temmuz ayında iki Demokrat temsilci bir önerge vererek 2016 Başkanlık Seçimleri’nde bilhassa Donald Trump’ın seçim kampanyası açısından Rus Hükümeti’nin rolünün ve müdahalesinin boyutunun araştırılmasını talep ettiler. Aslında söz konusu önerge suçlandırma maddesi niteliğinde Rusya soruşturmasını engellemek için FBI Direktörü James Comey’nin görevine son verilmesi yoluyla Donald Trump’ın adaleti engelleme suçu işlediğini belirtmekteydi. 2016 Seçimleri’ne Rus Hükümeti’nin olası müdahalesinin boyutunu araştırmak için George Bush ve Barack Obama dönemlerinin FBI Direktörü Robert Mueller özel müdafi olarak görevlendirildi. Yaklaşık iki yıl süren soruşturmanın ardından Mueller, Trump’ın seçim kampanyasına ilişkin Rusya bağlantılı cezai nitelikte herhangi bir kesin delile rastlamadığı gibi adaletin engellenmesi suçuna ilişkin de herhangi bir sonuca ulaşmadı²⁴⁹. 12 Ağustos 2019 tarihinde anonim bir federal istihbarat görevlisi Donald Trump ile dönemin Ukrayna Cumhurbaşkanı Volodymyr Zelensky arasında 25 Temmuz 2019 tarihinde geçen bir telefon

²⁴⁷ Bkz. “117th Congress (2021-2023)”, Party Division, United States Senate, <https://www.senate.gov/history/partydiv.htm>, (19.09.2021).

²⁴⁸ Franklin et al., *Politics of Presidential Impeachment*, s. 210.

²⁴⁹ Horst, “The Politics of Removal”, s. 95.

görüşmesini işaret ederek bir ihbarda bulundu. Buna göre Ukrayna'ya Amerikan askeri yardımı karşılığında Trump, Zelensky'den bir önceki Başkan Yardımcısı ve 2020 Seçimi'nde Demokrat Parti'nin başkan adayı Joe Biden'ı araştırmasını rica etmişti.²⁵⁰ Trump'a göre Joe Biden Başkan Yardımcısı olduğu dönemde 2015 yılında oğlu Hunter Biden'ın da çalıştığı Ukraynalı bir enerji şirketini soruşturan üst düzey savcının görevden alınması için girişimde bulunmuştu²⁵¹. Bu husus Trump'ın 2020 Başkanlık Seçimleri'nin olası sonuçlarını şekillendirmek için yabancı ülke görevlilerinden yardım istemesi anlamına gelmekteydi. Üstelik Donald Trump avukatı Rudy Giuliani aracılığıyla 391 milyon \$ karşılığında Biden soruşturmasını açıklaması için Ukrayna yönetimine baskı yapmıştı. Söz konusu ihbar üzerine Nancy Pelosi, suçlandırma araştırmasının başlaması gerektiğine ilişkin bir beyanda bulundu²⁵².

Donald Trump'ın ikinci kez suçlandırılması ise başkanlığının son günlerinde vuku buldu. 3 Kasım 2020 tarihinde yapılan Amerikan Başkanlık Seçimleri'nde mevcut Başkan Donald Trump 74.216,747 oy alarak toplam 232 delege kazandı. Bununla birlikte Demokrat Parti'nin adayı ve Barack Obama'nın başkanlığı sırasında yardımcılığını yapan Joe Biden 81.268,867 oy alarak 306 delegenin oyunu kazandı. Bu sonuçlar Donald Trump'ı G.W. Herbert Bush'dan bu yana ilk kez, ikinci başkanlık dönemi için girdiği seçimi kaybeden başkan yapmaktaydı. 2016 Başkanlık Seçimleri'nde Trump'ın kazandığı Michigan, Wisconsin, Nevada, Arizona ve Georgia gibi kilit eyaletler bu sefer tercihlerini Demokrat Parti'den yana kullandı. Yine söz konusu seçim sonuçları hem Biden hem de Trump'ı daha önce yapılan herhangi bir başkanlık seçiminde yarışan adaylardan daha fazla oy alan adaylar yapmaktaydı²⁵³. Bununla birlikte Donald Trump seçim sonuçlarını kabul etmedi. COVID-19 Salgını sebebiyle mektupla oy verme yönteminin bilhassa Demokrat seçmenler arasında azımsanmayacak ölçüde olduğu 2020

²⁵⁰ Lawrence J. Trautman, "Impeachment, Donald Trump and the Attempted Extortion of Ukraine", *Pace Law Review*, Vol. 40, No. 2, 2020, s. 172-173, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3518082, (09.03.2022).

²⁵¹ Trautman, "Impeachment, Donald Trump and the Attempted Extortion of Ukraine ", s. 185.

²⁵² Bkz. Horst, "The Politics of Removal", s. 91-95; "Timeline: The long road to Trump's impeachment and trial", Reuters, 5 February 2020, <https://www.reuters.com/article/uk-usa-trump-impeachment-timeline-idUKKBN1ZZ2EM>, (18.09.2021); "Trump impeachment: The short, medium and long story", BBC News, 5 February 2020, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-49800181>, (18.09.2021).

²⁵³ Bkz. "2020 Presidential Election", 270toWin, https://www.270towin.com/2020_Election, (19.09.2021).

Seçimleri'ni kendisinin kazandığını ve seçimde hile yapıldığını ısrarla dile getiren Trump, 117. Amerikan Kongresi'ne de delege oylarını tasdik etmemesi gerektiğini savundu. Bu hususta Trump, Başkan Yardımcısı ve Senato Başkanı Mike Pence'in seçim sonuçlarını eyaletlere geri göndermesi gerektiğini savundu. Yine Trump Biden'ın az farkla kazandığı eyalet yönetimlerinin seçim sonuçlarını tasdik etmemesi gerektiğini belirtti. Söz gelimi Trump yönetimin Cumhuriyetçi Parti'de olduğu Georgia Eyaleti Dış İşleri Sekreteri Brad Raffensperger'i arayıp Georgia için seçim sonuçlarını tasdik ve ilan etmemesi telkininde bulundu. 6 Ocak 2021'de Washington D.C.'de *Amerika'yı Kurtar (Save America)* Mitingi yapan Donald Trump, kendisini izlemeye gelen kalabalığa seçimin kendilerinden çalındığını ve zayıf olurlarsa ülkeyi geri almalarının mümkün olmadığını söyledi. Bu sırada Kongre ortak oturumunda (joint session) delege oyları açısından başkanlık seçim sonuçlarının tasdiki görüşmeleri sürmekteydi. Trump, kalabalığa Kongre Binası'nın bulunduğu Capitol'e giderek ülkeleri için savaşmalarını/mücadele etmelerini söyledi ("*If you don't fight like hell you're not going to have a country anymore*"). Bunun üzerine kalabalık bir anda Capitol'e yöneldi. Aralarında Konfederasyon bayraklı kişilerin de olduğu Trump yanlısı göstericiler Kongre Binası'na zorla girerek Capitol polisiyle çatıştılar. Bu sırada Mike Pence ve Kongre üyeleri Capitol'u terketmek zorunda kaldılar. Donald Trump, Mike Pence'in ülkeyi koruyacak ve geri alacak cesareten yoksun olduğunu belirten bir tweet attı. Trump daha sonraları Kongre Binası'ndaki herkesin sakin olmasını rica ettiği bir tweet atsa da deyim yerindeyse artık iş işten geçmişti. Nitekim biri polis memuru olmak üzere beş kişi baskın sırasında vefat etmişti²⁵⁴. Bu şekilde her ne kadar görevini 20 Ocak'ta Joe Biden'a devredecek olsa da Trump'ın ikinci suçlandırılma ve yargılanma süreci tetiklenmiş oldu.

2. Donald Trump'ın Suçlandırılma ve Yargılanma Süreci

a. Birinci Suçlandırılma ve Yargılanma Süreci

Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi 13 Aralık 2019 tarihinde Cumhuriyetçi ve Demokrat temsilcilerin blok olarak aynı safta yer aldığı oylamalarla, ikisinde de 17'ye karşılık 23 temsilcinin oyu ile Donald Trump hakkında iki suçlandırma maddesini kabul etti. Söz konusu suçlandırma maddeleri makamın kötüye kullanılması

²⁵⁴ Bkz. George Petras, et al., "Timeline: How the storming of the U.S. Capitol unfolded on Jan. 6", *USA Today*, 7 January 2021, <https://eu.usatoday.com/in-depth/news/2021/01/06/dc-protests-capitol-riot-trump-supporters-electoral-college-stolen-election/6568305002/>, (19.09.2021).

(*Abuse of Power*) ve Kongre'nin görevini yerine getirmesini engellemek (*Obstruction of Congress*) idi. Yargı Komitesi'nin ilk suçlamasına göre Donald Trump Amerikan Başkanı sıfatını kullanarak siyasi rakiplerini araştırması için Ukrayna'ya baskı yapmak suretiyle makamını kötüye kullanmıştı. Nitekim Trump, Joe Biden'ın oğlu Hunter Biden'in faaliyetlerinin araştırılmasını Ukrayna Cumhurbaşkanı'ndan talep ederken esasen Amerikan Kongresi tarafından kabul edilen Ukrayna'ya askeri yardım kozunu kullanmıştı. Yine Yargı Komitesi'nin diğer suçlaması Kongre'nin söz konusu mesele ile ilgili araştırmasında federal birimlerin bilgi ve belge sunmasına engel olarak Kongre'nin görevini yerine getirmesini engellemesiydi²⁵⁵.

Amerikan Temsilciler Meclisi 18 Aralık 2019 tarihinde makamın kötüye kullanılması suçlandırma maddesini 197'ye karşı 230 oyla²⁵⁶, Kongre'nin engellenmesi suçlandırma maddesini ise 198'e karşı 229 oyla²⁵⁷ kabul ederek Başkan Donald Trump'ı resmen suçlandırmış oldu. Demokrat temsilcilerden sadece Collin Peterson ve Jeff Van Drew iki suçlandırma maddesine de hayır oyu vermişlerdir. Söz konusu temsilcilerin o dönemde Cumhuriyetçi Parti'ye geçmesi bekleniyordu. Demokrat Temsilci Jared Golden sadece bir suçlandırma maddesine evet oyu verirken Demokrat Temsilci Tulsi Gabbard iki suçlandırma maddesine de çekimser oy verdi²⁵⁸. Birinci suçlandırma maddesi gereğince Başkan Trump Ukrayna Hükümeti'nden siyasi rakiplerini araştırmasını talep ederek kendi kişisel çıkarlarını millî çıkarların önünde tutmak suretiyle makamını kötüye kullanmakta iken ikinci suçlandırma maddesi ise Temsilciler Meclisi'nin Ukrayna Skandalı araştırması kapsamında federal birimlerden talep edilen bilgi ve belgelerin sağlanmasında Trump'ın emri ile imtina edilmesine odaklanmaktaydı²⁵⁹.

²⁵⁵ Benjamin Siegel - Katherine Faulders - Allison Pecorin, "House Judiciary Committee passes articles of impeachment against President Trump", *ABC News*, 13 December 2019, <https://abcnews.go.com/Politics/house-judiciary-committee-set-vote-trump-impeachment-articles/story?id=67706093> (18.09.2021).

²⁵⁶ Bkz. "Roll Call 695 | Bill Number: H. Res. 755", United States House of Representatives, <https://clerk.house.gov/Votes/2019695>, (19.09.2021).

²⁵⁷ Bkz. "Roll Call 696 | Bill Number: H. Res. 755", United States of Representatives, <https://clerk.house.gov/Votes/2019696>, (19.09.2021).

²⁵⁸ Tom McCarthy - Joan E. Greve, "Donald Trump impeached by House of Representatives in historic vote", *The Guardian*, 19 December 2019, <https://www.theguardian.com/us-news/2019/dec/18/trump-impeachment-house-vote-nancy-pelosi-latest>, (19.09.2021); Fernando Alfonso III et al., "President Trump has been impeached", *CNN Politics*, 19 December 2019, <https://edition.cnn.com/politics/live-news/impeachment-inquiry-12-18-2019/index.html>, (19.09.2021).

²⁵⁹ Bkz. "Articles of Impeachment Against Donald John Trump", House Resolution 755, One Hundred Sixteenth Congress, First Session, 18 December 2019, <https://www.congress.gov/116/bills/hres755/BILLS-116hres755enr.pdf>, (19.09.2021).

Donald Trump'ın yargılanmasına ilişkin Senato oturumları 22 Ocak 2020 tarihinde başladı. Senato'daki yargılamaya Amerikan Yüksek Mahkemesi Baş Yargıcı John Roberts başkanlık etti. Suçlandırma yargılamasında Donald Trump'ı temsil edecek hukukçular arasında Bill Clinton'ın suçlandırılmasının fitilini ateşleyen Whitewater soruşturmasının bağımsız müdafii Kenneth Starr da vardı. Yine Starr'ın akabinde bağımsız müdafii pozisyonuna atanan ve 2002 yılında Clinton ile ilgili nihai raporu hazırlayan Robert Ray de Trump'ın savunma takımındaydı²⁶⁰. Nihayetinde 5 Şubat 2020 tarihinde suçlandırma maddelerine ilişkin hüküm oylamaları yapıldı. Donald Trump makamın kötüye kullanılması suçlandırma maddesinden 48 suçlu oyuna karşılık 52 suçlu değil oyuyla beraat etmiştir²⁶¹. Trump, Kongre'nin engellenmesi suçlandırma maddesinden de 47 suçlu oyuna karşılık 53 suçlu değil oyuyla beraat etmiştir²⁶². İki oylamada da 45 Demokrat ve Demokratlar'ın grup toplantılarına katılan 2 Bağımsız Senatör Trump'ın mahkûm olarak görevden alınması yönünde oy verdi. İkinci suçlandırma maddesi açısından tüm Cumhuriyetçi senatörler beraat yönünde oy kullanırken ilk suçlandırma maddesi bakımından Cumhuriyetçi senatörlerden sadece Mitt Romney mahkûmiyet yönünde oy kullanmıştır. Nitekim Trump'ın mahkûm olarak görevden alınması için Demokrat ve bağımsız senatörlere ilaveten 20 Cumhuriyetçi senatörün oyuna ihtiyaç vardı²⁶³.

b. İkinci Suçlandırılma ve Yargılanma Süreci

11 Ocak 2021 tarihinde Demokrat temsilciler David Cicilline, Jamie Raskin ve Ted Lieu, Donald Trump hakkında Capitol Olayları'nın başlamasına sebebiyet vererek isyana teşvik (incitement of insurrection) ettiği gerekçesiyle suçlandırma önergesi verdiler. 13 Ocak 2021 tarihinde Temsilciler Meclisi Genel Kurulu 197'ye karşı 232 temsilcinin oyuyla Donald Trump'ı isyana teşvikten suçlandır-

²⁶⁰ Grace Segers, "Trump's impeachment legal team includes familiar faces from Clinton's trial", **CBS News**, 18 January 2020, <https://www.cbsnews.com/news/trump-impeachment-legal-team-includes-familiar-faces-from-clinton-trial-2020-01-18/>, (19.09.2021).

²⁶¹ Bkz. "Roll Call Vote 116th Congress - 2nd Session", United States Senate, https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=116&session=2&vote=00033, (19.09.2021).

²⁶² Bkz. "Roll Call Vote 116th Congress - 2nd Session", United States Senate, https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=116&session=2&vote=00034, (19.09.2021).

²⁶³ Bkz. Anthony Zurcher, "Trump impeachment trial: What acquittal means for 2020 election", **BBC News**, 5 February 2020, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-51331363>, (19.09.2021).

di. Söz konusu oylamada 222 Demokrat temsilcinin tamamı evet oyu kullanırken onlara 10 Cumhuriyetçi temsilci katıldı. Yine 4 Cumhuriyetçi temsilci ise oy kullanmadı²⁶⁴. Bu şekilde Donald Trump Amerikan siyasi tarihinde iki kez suçlandırılan ilk başkan oldu. Söz konusu suçlandırma maddesi Donald Trump'ın sonucunda Capitol Baskını'nın vuku bulduğu, 2020 Başkanlık Seçim sonuçlarının Kongre tarafından onaylanmasını hukuka aykırı olarak engellemesine vurgu yapmakta idi. Yine ilgili suçlandırma maddesi Trump'ın Georgia Eyalet Sekreteri'ni arayıp Georgia'daki Demokratlar lehine olan sonucu değiştirecek yeterli sayıda oy bulmasını istemesinden de söz etmekteydi. Buna göre 6 Ocak'ta yaptığı konuşmada halkı kışkırtarak Capitol'e yürümelerini ve Kongre binasını işgal etmelerini sağlayan Donald Trump demokratik sistemi, makamın barışçıl bir şekilde devredilmesi ilkesini ve yürütme organının diğer organlar yanındaki eşit statüsü prensibini ihlal etmiştir²⁶⁵.

Donald Trump'ın ikinci suçlandırılma ve yargılanma sürecinin en merak edilen anayasal sorusu görev süresi biten bir başkanın suçlandırma üzerine yargılanıp yargılanamayacağı idi. Nitekim Trump 13 Ocak'ta suçlandırılmıştı ve 20 Ocak'ta Başkanlık Makamı Joe Biden'a geçecekti. Bu durum olası bir suçlandırma yargılamasının görevdeki değil de eski bir başkan için yapılacağı anlamına gelmekteydi. Hâlbuki yukarıda da belirttiğimiz gibi suçlandırma, yargılama, mahkûmiyet, beraat gibi ceza hukuku terimleri bünyesinde yapılsa da impeachment, Amerikan anayasal düzeninde esasen federal görevlilerin görevden alınma mekanizmasıydı. Bununla birlikte federal bir görevlinin görevden alınmasının ötesinde Senato tarafından suçlu bulunarak mahkûm edilmesi de başlı başına bir anayasal nitelik taşımaktaydı. Her şeyden önce söz konusu görevli Senato'nun yapacağı ayrı bir oylama ile gelecekteki herhangi bir federal makamdaki görevi men edilebilirdi. Bu sorular etrafında Trump örneği üzerinden görevi sona eren bir Amerikan başkanının suçlandırılma üzerine yargılanıp yargılanamayacağı anayasal ve politik tartışmaların konusu olmuştur.

Capitol Baskını akabinde gelişen suçlandırma süreci esnasında görevi sona eren bir Amerikan başkanının suçlandırılıp yargılanamayacağı bilhassa Cumhuriyetçi senatörler tarafından ileri sürülmüştür. Hatta Trump'ın eski bir başkan ola-

²⁶⁴ "Roll Call Vote 17 | Bill Number: H. Res. 24", United States House of Representatives, <https://clerk.house.gov/Votes/202117>, (20.09.2021).

²⁶⁵ Bkz. "Resolution: Impeaching Donald John Trump, President of the United States, for high crimes and misdemeanors: H. Res. 24", Authenticated U.S. Government Information, <https://www.congress.gov/117/bills/hres24/BILLS-117hres24rds.pdf>, (20.09.2021).

arak Senato’da yargılanmasının Anayasa’ya aykırı olduğundan bahisle hakkındaki suçlandırmanın düşmesi ve yargılama yapılmaması için Senato’da önerge verilmiş, 55 senatörün hayır oyuna karşılık 45 Cumhuriyetçi senatör bu önerge için evet oyu kullanmıştır²⁶⁶. Buna göre suçlandırma ve yargılama görevi devam eden federal bir görevliyi görevden alma mekanizmasıdır. Amerikan Anayasası’nın da lafzı bu konuda açıktır. Nitekim Anayasa açıkça Başkan, Başkan Yardımcısı ve Birleşik Devletler’in diğer görevlilerinin suçlandırma üzerine yargılanıp senatörlerin üçte ikisi tarafından suçlu bulunmaları halinde mahkûm edileceklerini hükme bağlamaktadır. Anayasa’nın metninden ortada görevi başında bir başkan yoksa suçlandırma ve yargılamanın da olmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Çünkü böyle bir durumda ortada teknik olarak bir federal görevli de yoktur. Söz gelimi Profesör Philip Bobbitt, Donald Trump’ın 2020 Başkanlık Seçimi sonuçlarını itibarsızlaştırma girişimlerinin suç oluşturduğunu ve cezasız kalmaması gerektiğini belirtmekle birlikte Anayasa uyarınca görevi başında olmayan bir başkanın suçlandırma üzerine Senato’da yargılamanın mümkün olmadığını belirtmiştir²⁶⁷. Bununla birlikte Profesör Jed Handelsman Shugerman, Anayasa Konvansiyonu kayıtlarına bakıldığında, impeachment müessesinin görevi başında olmayan federal görevlileri yargılamak için de oluşturulduğu belirtmektedir. Nitekim Amerikan anayasal düzenindeki impeachmentın model aldığı İngiliz örneğinde de uygulama bu yönde olmuştur. Yine Amerikan Başkanı görev süresi sona ermeden hemen önce sorumsuzca davranarak yaptıklarının anayasal sonuçlarından kaçamaz²⁶⁸. Suçlandırılma ibaresi bağlamında suçlandırılıp yargılanma sonucu mahkûm olan bir federal görevlinin görevinin başında bulunması durumunda görevinin son bulacağını, görevi başında olmamanın suçlandırılıp yargılanmaya engel olduğunu söyleyebiliriz. Kaldı ki Profesör Kirsten Carlson’ın belirttiği gibi Trump’ın yargılanmaması durumunda, mahkûmiyetin muhtemel sonucu olan gelecekteki olası bir federal görevden men edilme için oylama yapılması da mümkün değildir. Profesör Clark Cunningham’ın belirttiği gibi impeachment müessesesi federal bir görevlinin kamu güvenini kötüye kullanarak yetkisini suiistimal

²⁶⁶ Sahil Kapur, “Most Senate Republicans declare Trump’s trial unconstitutional. Here’s what that means for conviction”, *NBC News*, 27 January 2021, <https://www.nbcnews.com/politics/congress/most-republicans-declare-trump-s-trial-unconstitutional-here-s-what-n1255704> (20.09.2021).

²⁶⁷ Philip Bobbitt, “Why the Senate Shouldn’t Hold a Late Impeachment Trial”, *LawFare*, 27 January 2021 <https://www.lawfareblog.com/why-senate-shouldnt-hold-late-impeachment-trial>, (20.09.2021).

²⁶⁸ Jed Handelsman Shugerman, “Impeach an Ex-President? The Founders Were Clear: That’s How They Wanted It”, *Politico*, 11 February 2021, <https://www.politico.com/news/magazine/2021/02/11/donald-trump-impeachment-ex-president-founders-468769>, (20.09.2021).

etmesinin tespit edilmesine de hizmet etmektedir²⁶⁹. Nihayetinde bu hususta inisiyatif kullanarak hareket etme yetkisinin Kongre’de olduğu ve bu meselenin Kongre’nin münhasır takdir yetkisinde olan siyasi sorun öğretisi kapsamına girdiği de söylenebilir.

Donald Trump’ı görevi sona ermesi akabinde Senato nezdinde yargılamanın anayasal olup olmadığı tartışmaları gölgesinde, Trump’ın Senato yargılaması oturumları 9 Şubat 2021 tarihinde başladı. Trump artık başkanlık makamında olmadığından dolayı yargılamaya Senato Başkan Vekili (*Pro Tempore*) Patrick Leahy başkanlık etti²⁷⁰. 13 Şubat 2021 tarihinde yapılan hüküm oylamasında Donald Trump 57 senatörün suçlu oyuna karşılık 43 senatörün suçlu değil oyu karşısında beraat etti. Oylamada 7 Cumhuriyetçi senatörün²⁷¹ mahkûmiyet yönünde oy kullanması dikkat çekti²⁷². Bu sonuç her ne kadar mahkûmiyet için gerekli 57 senatörün uzağında kalsa da Amerikan siyasi tarihinde suçlandırılan bir başkana karşı kendi partisinden en fazla oranda mahkûmiyet oyunun kullanıldığı Senato yargılaması olarak tarihe geçti²⁷³.

3. Donald Trump’ın Suçlandırılıp Yargılanmasının Politik Yansımaları ile Yargılama Sonrası Yaşanan Gelişmeler

Donald Trump’ın ilk suçlandırılması Ukrayna Skandalı’nın gölgesinde vuku bulmuştu. Bu bağlamda Cumhuriyetçi Kongre üyeleri suçlandırmanın siyasi suç kapsamına sokulabilecek spesifik bir eylemde ziyade politik ihtilaf sebebiyle yapıldığının altını çizmişlerdi²⁷⁴. Nitekim Senato yargılaması akabindeki hüküm oylama-

²⁶⁹ Bkz. Jeff Inglis, “Impeaching a former president - 4 essential reads”, *The Conversation*, 5 February 2021, <https://theconversation.com/impeaching-a-former-president-4-essential-reads-153821>, (20.09.2021).

²⁷⁰ Alexander Bolton - Jordain Carney, “Leahy, not Roberts, to preside over impeachment trial”, *The Hill*, 25 January 2021, <https://thehill.com/homenews/senate/535700-leahy-roberts-to-preside-over-impeachment-trial>, (20.09.2021).

²⁷¹ Richard Burr, Bill Cassidy, Susan Collins, Lisa Murkowski, Mitt Romney, Ben Sasse, Pat Toomey.

²⁷² “Roll Call Vote 117th Congress - 1st Session”, United States Senate, https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=117&session=1&vote=00059, (20.09.2021).

²⁷³ Sam Lavine - Lauren Gambino, “Donald Trump acquitted in second impeachment trial”, *The Guardian*, 14 February 2021, <https://www.theguardian.com/us-news/2021/feb/13/donald-trump-acquitted-impeachment-trial>, (20.09.2021).

²⁷⁴ Benjamin Siegel - Katherine Faulders - Allison Pecorin, “House Judiciary Committee passes articles of impeachment against President Trump”, *ABC News*, 13 December 2019, <https://abcnews.go.com/Politics/house-judiciary-committee-set-vote-trump-impeachment-articles/story?id=67706093>, (18.09.2021).

sında da Demokrat ve Cumhuriyetçi senatörlerin keskin bir şekilde farklı bloklara ayrılması sonucunda Trump beraat etmişti. Bununla birlikte Trump'ın suçlandırma sürecinin Nixon'ın suçlandırma girişimlerinden beri Amerikan siyasetinde görülen en yoğun ağır suç ve kabahat vakası olduğu da belirtilmekteydi²⁷⁵. Trump'ın ikinci suçlandırması ve yargılanması ise sadece kendisinin ilk suçlandırılmasından değil Amerikan siyasi tarihindeki suçlandırmalardan çok farklı niteliktedir. Öncelikle Trump her ne kadar bu hususta delile sahip olmasa da ısrarla 2020 Başkanlık Seçimi sonuçlarının hileli ve çarpıtılmış olduğunu savunmuştur. Bu husus zaten hâlihazırda kutuplaşmanın ve partizanlığın doruk noktasında olduğu Amerikan siyasetinin iyice gerilmesine yol açmıştır. Söz konusu partizan atmosferin gölgesinde de daha önce görülmemiş nitelikteki Capitol Baskını meydana gelmiştir.

Trump'ın seçim sonuçlarını ters çevirme girişimlerinin karşısında duran ve ikinci suçlandırılmasında evet oyu veren temsilcilerden Liz Chaney'nin, Cumhuriyetçilerin Temsilciler Meclisi nezdindeki grup liderliğine bizzat Cumhuriyetçi temsilcilerin oylarıyla son verilmiştir. Aynı zamanda eski Amerikan Başkan Yardımcısı Dick Chaney'nin kızı olan Liz Chaney, 2020 Seçimleri'nde herhangi bir yolsuzluk olmadığını ve Trump'ın söylediği gibi Amerika'nın başarısızlığa uğramadığını dile getirmişti²⁷⁶. Chaney'nin Cumhuriyetçi Parti'den dışlanması Amerikan siyasetinde son dönem bilhassa Cumhuriyetçi Parti'de görülen disiplinli yapının bir yansımasıdır. Yine Trump'ın seçim yolsuzluğu söylemlerinin bir etkisi olarak günümüzde dahi Cumhuriyetçi seçmenlerin yarısından çoğu 2020 Başkanlık Seçimleri'nde hile yapıldığına inanmaktadır²⁷⁷. Donald Trump ise mahkûm olmaması sonucunda 2024 Seçimleri'nde aday olmasına engel olabilecek muhtemel bir anayasal engelden kurtulmuştur. 16 Eylül'de bir açıklama yapan Trump, 6 Ocak Olayları kapsamında yapılan cezai soruşturmaları ve tutuklamaları kınamıştır²⁷⁸. Trump'ın seçim sonuçlarını kabul etmemesi, Capitol

²⁷⁵ Horst, "The Politics of Removal", s. 89.

²⁷⁶ Anthony Zurcher, "Liz Cheney: Republican ousted from leadership for challenging Trump election claims" *BBC News*, 13 May 2020, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-57090202>, (20.09.2021).

²⁷⁷ Alison Durkee, "More than Half of Republicans Believe Voter Fraud Claims and Most Still Support Trump, Poll Finds", *Forbes*, 5 April 2021, <https://www.forbes.com/sites/alisondurkee/2021/04/05/more-than-half-of-republicans-believe-voter-fraud-claims-and-most-still-support-trump-poll-finds/?sh=6cd5337c1b3f>, (20.09.2021).

²⁷⁸ Dan Mangan - Kevin Breuninger, "Trump says he sides with Jan. 6 riot defendants, as police brace for new Capitol rally", *CNBC*, 16 September 2021, <https://www.cnbc.com/2021/09/16/trump-supports-jan-6-riot-defendants-police-brace-for-capitol-rally.html>, (20.09.2021).

Baskını ve Trump'ın suçlandırılması şeklinde gelişen olaylar silsilesi aynı zamanda partizanlığın yoğun olduğu Amerikan siyasetinde bir tür suçlandırma zinciri meydana getirebilir. Şöyle ki yoğun siyasi kutuplaşmanın gölgesinde Temsilciler Meclisi'ndeki ekseriyetin desteğinden yoksun kalmış Joe Biden'ın, Cumhuriyetçilerin öç alma güdüsüyle suçlandırılması artık işten bile değildir. Bu husus tabii ki 2022 Kongre Seçimleri'nden sonra netleşecektir.

Donald Trump'ın suçlandırılmasının diğer bir sonucu Amerikan anayasal düzeninde başkanın cezai sorumluluğu konusunun yeniden gündeme gelmesidir. Gerek Ukrayna Skandalı'nda Mueller Raporu'nun olası içeriğine göre gerekse Capitol Baskını'ndaki rolünden dolayı Donald Trump'a karşı cezai tahkikat yürütülüp yürütülemeyeceği merak konusu olmuştur. Hatta Ford'un Nixon'ı affetmesi gibi Trump'ın da görev süresi bitmeden hemen önce kendisi hakkında af çıkarılması durumunda bunun geçerliliği ve anayasallığı dahi tartışılmıştır²⁷⁹. Amerikan Başkanının cezai sorumluluğu ile ilgili herhangi bir anayasal hüküm olmaması, bu hususta Amerikan Yüksek Mahkemesi kararları ve Adalet Sekreterliği'nin uygulamalarını belirleyici kılmaktadır. 24 Haziran 1982 tarihli Nixon v. Fitzgerald Davası'nda 4'e karşı 5 yargıcın oyuyla aldığı kararda Amerikan Yüksek Mahkemesi görevi başındaki başkanın hukuk/tazminat davalarından muaf olduğuna hükmetmişti²⁸⁰. Bununla birlikte Yüksek Mahkeme'nin Amerikan Başkanı'na görevi sırasında ceza kovuşturması yapıp yapılamayacağına ilişkin konuyla doğrudan bağlantılı bir kararı bulunmamaktadır. Bu hususta Birleşik Devletler Adalet Sekreterliği'nin 2000 yılına ait resmî bir genelgesi bulunmaktadır. Sekreterliğin 1973 yılında kabul ettiği bir ilke kararına atıf yapan genelge, Amerikan başkanının görevi sırasında cezai kovuşturmaya maruz bırakılmamasının esas olduğunu belirtmektedir. Söz konusu cezai bağışıklık, başkanın anayasal görevlerini herhangi bir engel olmadan yerine getirmesi açısından gereklidir²⁸¹. Hemen belirtelim konuyla ilgili bir Amerikan Yüksek Mahkemesi içtihadını olması veya Sekreterliğin söz konusu genelgeyi değiştirmesi ile Amerikan başkanının görevi esnasındaki cezai dokunulmazlığı uygulaması da her an değişebilir.

²⁷⁹ Jan Wolfe, "Explainer: With no self-pardon in hand, private citizen Trump faces uncertain legal future" *Reuters*, 21 January 2021, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-pardons-legal-explainer-idUSKBN29Q1BP>, (20.09.2021).

²⁸⁰ Nixon v. Fitzgerald, 457 U.S. 731 (1982), JUSTIA, <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/457/731/#tab-opinion-1954625>, (20.09.2021).

²⁸¹ Bkz. "A Sitting President's Amenability to Indictment and Criminal Prosecution", United States Department of Justice, 16 October 2000, https://www.justice.gov/sites/default/files/olc/opinions/2000/10/31/op-olc-v024-p0222_0.pdf, (20.09.2021).

4. Değerlendirme

Donald Trump'ın suçlandırılıp yargılanmasının en çarpıcı sonucu, Amerikan siyasetindeki derin kutuplaşma ve partizanlığın gözler önüne serilmesi olmuştur. Ukrayna Skandalı'na ilişkin suçlandırmaya ve yargılama sonucuna ilişkin Temsilciler Meclisi ile Senato nezdindeki oylamalarda Demokratlar ve Cumhuriyetçiler keskin bir şekilde ayrılmıştır. Capitol Baskını akabindeki suçlandırmaya ve yargılama sonucuna ilişkin oylamalara ilişkin her ne kadar olayın mahiyeti çok büyük, Trump'ın rolü tartışılmaz ise de sadece Cumhuriyetçilerden on temsilci ile yedi senatör Demokratlarla aynı yönde oy kullanmıştır. Nitekim Temsilciler Meclisi'nin ekseriyeti Demokratlardan oluşmasa idi Ukrayna Skandalı açısından Trump'ın suçlandırılması mümkün olmayıp Capitol Baskını içinse başkanlık süresinin bitimine çok az kaldığı gerekçesiyle Trump yine muhtemelen cezalandırılmayacaktı. Bu açıdan Trump'a ilişkin impeachment süreçleri, suçlandırmanın olduğu kadar suçlandırmamanın da siyasi saiklerle söz konusu olabileceğinin çarpıcı örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nihayetinde gerçekleşmesinde Trump'ın meydana getirdiği atmosferin etkisi göz önüne alındığında Capitol Baskını rahatça siyasi suç kapsamına sokulabilecek bir gelişmedir. Bununla birlikte partizan saiklerle Cumhuriyetçilerden yalnızca on temsilci ve yedi senatör Capitol Olayları'nı siyasi suç kapsamında değerlendirebilmiştir²⁸².

Liz Chaney gibi Trump'a karşı olan politikacıların Cumhuriyetçi Parti'den dışlanması Amerikan siyasetinde son dönem bilhassa Cumhuriyetçi Parti'de görülen disiplinli ve katı Trump yanlısı yapının çarpıcı bir sonucudur. Yine Cumhuriyetçi Parti'de Marjorie Taylor Greene gibi sıkı Trump destekçisi ve QAnon gibi aşırı nitelikteki gruplarla ilişkili komplo teorisyeni politikacıların git gide ön plana çıkması da Cumhuriyetçi Parti içerisindeki Trump destekçisi yapının etkin olmasının bir sonucudur. Son yirmi yıldır sadece bir başkanlık seçiminde ülke genelindeki oylarda Demokrat Parti'nin önünde olan Cumhuriyetçi Parti ise köklü bir reforma mı girecek yoksa git gide Trump'ın etkisi altında kalarak kutuplaşan Amerikan siyasetinde popülist siyasi tavırların ve söylemlerin merkezi mi olacak bunu pek tabii ki zaman gösterecektir. Bununla birlikte Kurucular'ın prensip olarak öngördüğü bir kişinin en fazla iki kez başkan seçilmesi, başka bir deyişle iki dönem yürütme yetkisine sahip olması kuralı karşısında hiçbir kimsenin gerek Cumhuriyetçi Parti'de gerekse Demokrat Parti'de uzun yıllar sürece kurumsal etkiler bırakmasının pek de mümkün olmadığını belirtelim.

²⁸² Hemen belirtelim Trump'ın mahkûm edilerek görevden alınması yönünde oy veren ılımlı Cumhuriyetçi senatörler Lisa Murkowski ile Susan Collins, Bill Clinton'ın yargılanmasında suçlu değil yönünde oy kullanmışlardı.

Mizaç olarak itidalli ve ılımlı bir Cumhuriyetçi profilinin uzağında görünmesine rağmen Donald Trump başkan olduğu dört yıllık süre zarfında üçü Amerikan Yüksek Mahkemesi olmak üzere yaşam boyu görev yapacak iki yüzden fazla federal yargıç atamış ve Amerikan federal yargısının hukuki felsefesine ve profiline doğrudan etki etmiştir. Söz gelimi Obama'nın döneminde liberal yargıçların çoğunlukta olduğu üç kişilik kurullardan oluşan federal bölge temyiz mahkemelerinin birçoğunda artık muhafazakâr yargıçlar çoğunluktadır²⁸³. Buna göre Demokrat başkan adayını yenebilecek bir Trump her ne kadar Cumhuriyetçi Parti'nin ve Amerikan siyasetinin geleneksel değerlerine aykırı olsa da özünde yine de Cumhuriyetçiler açısından bir tercih sebebidir. Bu açıdan da anketlere ve popülaritesine göre Capitol Baskını'na rağmen Trump'ın 2024 Başkanlık Seçimleri'nde yeniden aday olması çok da uzak bir ihtimal değildir.

SONUÇ

Impeachment, federal görevlilerin kamu güvenini suiistimal ederek makamlarını kötüye kullanmalarına karşı Kongre tarafından işletilen, siyasi ve anayasal bir denge ve denetim mekanizması niteliğinde tasarlanmıştır. Bununla birlikte impeachment usulünün Amerikan başkanları için uygulaması Kongre ve Başkan arasındaki politik atmosferden ve Kongre'nin politik saiklerinden bağımsız olamamıştır. Bunun pek tabii kurumsal sebepleri vardır. Öncelikle impeachment mekanizmasının işletilmesi için gerekli şartların oluşup oluşmadığının takdiri tamamen Temsilciler Meclisi'ne verilmiştir. Nihayetinde politik bir birim olan Temsilciler Meclisi veya Meclis ekseriyetinin bilhassa Amerikan başkanını suçlandırırken bunun politik sonuçlarını düşünerek hareket etmemesi beklenemez. Çalışmada incelediğimiz Andrew Johnson, Richard Nixon, Bill Clinton ve Donald Trump örneklerinin hepsinde daha hafif veya daha yoğun olsun Kongre'nin politik saiklerle hareket ettiğini söyleyebiliriz. Nitekim günümüze dek hiçbir Amerikan Başkanı, ekseriyetini kendi partisine mensup üyelerin oluşturduğu Temsilciler Meclisi tarafından suçlandırılmamıştır. Bu açıdan da impeachment sürecinde Kongre'de söz konusu olan politik saik, sadece suçlandırmayı yapan Temsilciler Meclisi üyeleri değil suçlandırılan Başkanın partisine mensup Temsilciler Meclisi üyeleri açısından da söz konusudur. Aynı husus senatörler açısından da söz konusudur. Nitekim Senato yargılaması

²⁸³ John Gramlich, "How Trump compares with other recent presidents in appointing federal judges", *Pew Research Center*, 13 January 2021, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/01/13/how-trump-compares-with-other-recent-presidents-in-appointing-federal-judges/>, (20.09.2021).

sonucunda yapılan oylamada Demokrat ve Cumhuriyetçi senatörlerin hemen hemen blok halde farklı taraflarda yer almasının sebebi budur. Capitol Baskını gibi Amerikan siyasi tarihi için çok edici olan bir olayda dahi sadece yedi Cumhuriyetçi senatör Başkanın mahkûm edilmesi yönünde oy kullanmıştır.

Impeachment usulünün Amerikan Başkanları açısından incelediğimiz tüm örnekleri kendine münhasır unsurlar barındırmaktadır. Şöyle ki Andrew Johnson ve Donald Trump suçlandırmaları deyim yerindeyse Kongre'nin en azından bir kanadının ekseriyeti ile başkanın siyasi olarak husumet içerisinde oldukları dönemlerde yapılmıştır. Bununla birlikte mahkûm olmaktan bir oyla kurtulan Johnson'ın vaka-sında ortada Anayasa'ya aykırı olduğuna ilişkin kuvvetli şüpheler bulunan bir kanun ve yeniden yapılanma dönemi politikalarında derin görüş ayrılıkları söz konusu iken Trump örneğinde ise Başkanın bir yabancı ülke cumhurbaşkanından siyasi rakibi hakkında bilgi istemesi ve ısrarla seçimde hile yapıldığını iddia ederek taraftarlarını Kongre Binası'na doğru yürümelerini teşvik etmesi vardır. Yine Nixon örneğinde bir Amerikan başkanının ülkedeki en büyük iki siyasi partiden birisinin binasına girilmesi olayıyla ilgili resmî olmayan kanaldan gerçek dışı beyanda bulunması söz konusu iken Clinton örneğinde ise başkanın kendi özel hayatıyla ilgili resmî bir mecrada gerçek dışı beyanda bulunması söz konusudur.

Başkanlık hükümet sisteminde federal görevlilerinin görevden alınması mekanizması olan impeachment, ceza muhakemesi unsurlarını barındıran siyasi niteliği haiz anayasal bir soruşturma usulüdür. Konuya Amerikan başkanı açısından bakacak olursak, başkan her ne kadar politik yasama organı Kongre bünyesinde görevinden alınsa da bu işlem parlamenter hükümet sistemindeki gibi kötü yönetim veya hükümetin politikalarının benimsenmemesi sebebiyle olamaz. Kongre, politikalarını benimsememesi sebebiyle Başkanı görevden almak istese dahi Andrew Johnson örneğinde olduğu gibi Başkanın en azından bir eyleminin Temsilciler Meclisi tarafından ağır suç ve kabahat kapsamında değerlendirmesi gereklidir. Nihayetinde suçlandırma için mutlak inisiyatifin Temsilciler Meclisi'nde olması, impeachment mekanizmasının uygulamada başkana karşı politik bir silah olarak kullanılmasına yol açmıştır. Bu açıdan bölünmüş ve yarı-bölünmüş yönetim dönemlerinin impeachment usulünün işlevliliği açısından belirleyici bir etkisi vardır. Şöyle ki Amerikan siyasi tarihinde başkanlar açısından tüm suçlandırmalar veya suçlandırma girişimleri Başkan ile Temsilciler Meclisi ekseriyetinin farklı partilerde olduğu bölünmüş veya yarı-bölünmüş yönetim dönemlerinde söz konusu olmuştur. Bu açıdan da impeachment bir nevi Demokrat Parti ile Cumhuriyetçi Parti'nin dönemsel olarak birbirlerine karşı ellerinde tuttuğu bir politik silah hüviyetine bürünmüştür.

Her ne kadar politik ajandalar göz ardı edilmeksizin işletilmemiş olsa da impeachment mekanizması, Amerikan anayasal düzeninin önemli denetleme ve denge mekanizmalarından birisidir. Bir kere Anayasa'nın Temsilciler Meclisi, Senato ve Başkanlık seçimleri için belirlediği seçim sistemi ve döngüsü karşısında Amerikan siyaseti sık sık bölünmüş veya yarı-bölünmüş yönetimlere ev sahipliği yapmaktadır. Yine Temsilciler Meclisi'nin her iki yılda bir tamamen yeniden seçilmesi, Senato'nun ise iki yılda bir üçte birinin yenilenmesi karşısında hiçbir parti Kongre'nin kanatlarında üçte iki gibi nitelikli çoğunlukları elde edememektedir. Yine söz konusu seçim döngüsü içinde başkanın dört, temsilcilerin iki ve senatörlerin altı yıllık bir süre için seçilmesi de Amerikan siyasetinde bölünmüş yönetimin azımsanmayacak ölçüde görülmesinin başlıca nedenlerindedir²⁸⁴. Bu husus impeachment usulü açısından önemlidir. Zira Kurucuların belirlediği Kongre ve Başkanlık seçim sistemleri ve döngüsü içerisinde impeachment, başkanın etkin olarak soruşturulup denetlenebildiği ancak görevden alınmasının ise çok istisnai olduğu bir mekanizma hüviyetine bürünmektedir. Başka bir ifadeyle, Amerikan Kongre ve Başkanlık seçim sistemleri ve suçlandırma ile mahkûm edilip görevden alınma için öngörülen nisaplar karşısında bir başkanın suçlandırılması uzak bir ihtimal değildir. Suçlandırılan bir başkanın mahkûm edilip görevden alınması için kendi partisi içinde de meşruiyetini ve desteğini yitirmiş olması gerekir. Richard Nixon'ı suçlandırılmadan istifaya zorlayan etken de bu olmuştur. Başka bir ifadeyle, Amerikan siyasi düzeninde kendi partisinin desteğine rağmen başkana karşı suçlandırma soruşturması açılabilir. Ancak kendi partisinin desteğini önemli ölçüde kaybetmeden başkanın görevden alınması mümkün değildir.

Son dönem Amerikan siyaseti o kadar kutuplaşmış durumdadır ki esasen istisnai bir usul olarak öngörülen impeachment mekanizmasına gelecekte çok daha sık başvurulması uzak bir ihtimal değildir. Nitekim bilhassa Trump'ın başkanlığı süresince iyice partizanlaşan günümüz Amerikan siyasi düzeninde, bölünmüş veya yarı-bölünmüş yönetim dönemlerinin görülmesi durumunda başkanın suçlandırılmasının da kaçınılmaz olacağını söyleyebiliriz. Nitekim şok edici

²⁸⁴ Bu konu için bkz. Ware, "Divided Government in the United States", s. 23 vd; Ömer Anayurt-Murat Erdoğan-Ahmet Ekinci, "Devlet Başkanının Halk Tarafından Seçildiği Hükümet Sistemlerinde Seçim Döngüsünün Kuvvetler Ayrılığı ve Siyasal İstikrar Üzerinde Etkisi", *Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil'in Anısına Armağan*, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 195-197; Türker Ertaş, "Turkey's New System of Government: Some Observations and Considerations in Comparative-Legal Perspective", *Przeгляд Prawa Konstytucyjnego*, Vol. 41, No. 1, January 2018, s. 20-21, <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ppk/41/ppk4101.pdf>, (12.03.2022).

Capitol Baskını ile Amerikan siyasetinin yeniden gündemine oturan impeachmentın günümüz partizan ve disiplinli Kongre yapısı içerisinde gelecekte parlamentar sistemdeki güvenoyu mekanizması mahiyetinde işletilme riski vardır. Bununla birlikte bu husus, impeachmentın teknik olarak yönetimin etkinliğine hanel getirmeden başkan ve başkan yardımcısı başta olmak üzere federal görevlilerinin etkin bir şekilde soruşturularak denetlendiği anayasal bir mekanizma olduğu gerçeğini de değiştirmez. Özetle sınırlı yönetimin gerekleri ile denetler ve dengeler sisteminin esasları açısından, impeachment usulünün varlığından ziyade uygulamasının anayasal ve politik düzlemde tartışılması kanımızca doğru olacaktır.

KAYNAKÇA

I. Kitaplar

- ANAYURT, Ömer - ERDOĞAN, Murat - EKİNCİ, Ahmet, "Devlet Başkanının Halk Tarafından Seçildiği Hükümet Sistemlerinde Seçim Döngüsünün Kuvvetler Ayrılığı ve Siyasal İstikrar Üzerinde Etkisi", **Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil'in Anısına Armağan**, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- BLACK Jr., Charles L. - BOBBITT Philip, **Impeachment: A Handbook**, Yale University Press, New Haven & London, 2018.
- BROWN, H. Lowell, **High Crimes and Misdemeanors in Presidential Impeachment**, Palgrave MacMillan, New York, 2010.
- BOBBITT Philip, **Constitutional Fate: Theory of the Constitution**, Oxford University Press, New York & Oxford, 1982.
- DICKOVICK, J. Tyler - EASTWOOD, Jonathan, **Comparative Politics: Integrating Theories, Methods and Cases**, 2nd Edition, Oxford University Press, Oxford, 2016.
- ELGIE, Robert, "What is Divided Government?", **Divided Government in Comparative Perspective**, Ed. Robert Elgie, Oxford University Press, New York, 2001.
- EREN, Abdurrahman, **Anayasa Hukuku Dersleri: Genel Esaslar - Türk Anayasa Hukuku**, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- FARRAND, Max, **The Records of the Federal Convention**, Vol. II, Yale University Press, New Heaven, 1911.
- FISHER, Louis - HARRIGER, Katy J., **American Constitutional Law**, 11th Edition, Carolina Academic Press, Durham/North Carolina, 2016.
- FRANKLIN, Daniel P. - CARESS, Stanley M. - SANDERS, Robert M. - TARATOOT, Cole D., **The Politics of Presidential Impeachment**, State of New York University Press, Albany, 2020.
- GÖZLER, Kemal, **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi: Cilt I**, 2. Bası, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2020.
- HERINGA, Aalt Willem, **Constitutions Compared: An Introduction to Comparative Constitutional Law**, 6th Edition, Eleven, Den Haag, 2021.
- HIRSCH, Alan, **Impeaching the President: Past, Present, and Future**, City Lights Books, San Francisco, 2018.
- HORST Patrick, "The Politics of Removal: The Impeachment of a President", **Mobilization, Representation, and Responsiveness in the American Democracy**, Ed. Michael T. Oswald, Palgrave Macmillan, Cham, 2020.
- METİN, Yüksel, **Başkanlık Sistemi: Amerika Birleşik Devletleri ile Latin Amerika Ülkelerinin Mukayesesi**, Hukuk Yayınları, Ankara, 2017.

- WARE, Alan, "Divided Government in the United States", *Divided Government in Comparative Perspective*, Ed. Robert Elgie, Oxford University Press, New York, 2001.
- VILE, John R., *A Companion to the United States Constitution and Its Amendments*, 5th Edition, Praeger, Santa Barbara/Denver/Oxford, 2010.

II. Bilimsel Makaleler

- BENEDICT, Michael Les, "A New Look at the Impeachment of Andrew Johnson", *Political Science Quarterly* Vol. 88, No. 3, September 1973, s. 349-367 <https://www.jstor.org/stable/pdf/2148988.pdf>, (21.07.2021).
- BOBBITT, Philip, "Why the Senate Shouldn't Hold a Late Impeachment Trial", *LawFare*, 27 January 2021, <https://www.lawfareblog.com/why-senate-shouldnt-hold-late-impeachment-trial>, (20.09.2021).
- CALMES, Jackie, "Donald Trump: Campaigns and Elections", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/president/trump/campaigns-and-elections>, (16.09.2021).
- CALMES, Jackie, "Donald Trump: Domestic Affairs", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/president/trump/domestic-affairs>, (16.09.2021).
- CARCIERI, Martin D., "Bush v. Gore and Equal Protection", *South Carolina Law Review*, Vol. 53, Iss. 1, Fall 2001, s. 63-82, <https://core.ac.uk/download/pdf/347466017.pdf>, (05.09.2021).
- COHN, Marjorie, "The Politics of the Clinton Impeachment and the Death of the Independent Counsel Statute: Toward Depoliticization", Vol. 102, Iss. 1, September 1999, *West Virginia Law Review*, s. 59-80, <https://core.ac.uk/download/pdf/230402184.pdf>, (26.08.2021).
- COLE, Jared P. - GARVEY, Todd, "Impeachment and the Constitution", *Congressional Research Service*, CRS Report, 20 November 2019, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46013>, (01.03.2022).
- COLE, Jared P. - GARVEY, Todd, "Impeachment and Removal", *Congressional Research Service*, CRS Report, 29 October 2015, <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.crs/crsmthaafvc0001&collection=presidents&id=1&startid=&endid=26>, (17.04.2021).
- ERTAŞ, Türker, "Amerikan Siyasi Düzeninde Federal Görevlilerin Impeachment Usulü ile Suçlandırılması: Kavramsal ve Anayasal Bir İnceleme", *Ceza Hukuku Dergisi*, S. 47, Aralık 2021, s. 625-649.
- ERTAŞ, Türker, "Turkey's New System of Government: Some Observations and Considerations in Comparative-Legal Perspective", *Przeгляд Prawa Konstytucyjnego*, Vol. 41, No. 1, January 2018, s. 11-33, <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ppk/41/ppk4101.pdf>, (12.03.2022).

- GRIFFIN, Stephen M., "Presidential Impeachment in Tribal Times: The Historical Logic of Informal Constitutional Change", *Connecticut Law Review*, Vol. 51, No. 2, April 2019, s. 413-449, <https://core.ac.uk/download/pdf/327018419.pdf>, (25.03.2021).
- HAMILTON, Alexander, "The Federalist Papers: No. 65 (The Powers of the Senate Continued)", The *New York Packet*, 1788, https://avalon.law.yale.edu/18th_century/fed65.asp, (27.03.2021).
- HUGHES Ken, "Richard Nixon: Foreign Affairs", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/president/nixon/foreign-affairs>, (27.07.2021).
- LEWIS, H. H. Walker, "The Impeachment of Andrew Johnson: A Political Tragedy", *American Bar Association Journal*, Vol. 40, No. 1, January 1954, s. 15-18 / 80-87, <https://www.jstor.org/stable/pdf/25718666.pdf?refreqid=excelsior%3A5105abb01262664f7be05864c4764efe>, (21.07.2021).
- LIEBERMAN, Robert C. - METTLER, Suzanne - PEPINSKY, Thomas P. - ROBERTS, Kenneth M. - VALELLY, Richard, "The Trump Presidency and American Democracy: A Historical and Comparative Analysis", *Perspectives on Politics*, Vol. 17, Iss. 2, June 2019, s. 470 - 479, <https://www.cambridge.org/core/journals/perspectives-on-politics/article/trump-presidency-and-american-democracy-a-historical-and-comparative-analysis/E157E9BBA8D3E531A7DD4FD1A01E0478>, (17.09.2021).
- MOTOS, Jennifer, "Failing to Score: Clinton v. Jones and Claims of Presidential Immunity", *Mercer Law Review*, Vol. 49, No. 2, 1998, s. 583 - 594, https://digitalcommons.law.mercer.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1857&context=jour_mlr, (21.09.2021).
- RILEY, Russell L., "Bill Clinton: Campaigns and Elections", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/president/clinton/campaigns-and-elections>, (07.08.2021).
- RYBICKI, Elizabeth, "Voting and Quorum Procedures in the House of Representatives", *Congressional Research Service*, CRS Report, 26 March 2020, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/98-988>, (02.03.2022).
- RYBICKI, Elizabeth, "Voting and Quorum Procedures in the Senate", *Congressional Research Service*, CRS Report, 19 August 2013, <https://www.senate.gov/CRSPubs/577d2a5e-2b47-4045-95fa-a76398e41461.pdf>, (03.03.2022).
- RILEY, Russell, "The Clinton Impeachment and Its Fallout", *University of Virginia Miller Center*, <https://millercenter.org/the-presidency/impeachment/clinton-impeachment-and-its-fallout>, (15.08.2021).
- RUSSELL, Robert G., "Prelude to the Presidency: The Election of Andrew Johnson to the Senate", *Tennessee Historical Quarterly*, Vol. 26, No. 2, Summer 1967, s. 148-176, <https://www.jstor.org/stable/pdf/42622935.pdf?refreqid=excelsior%3Af09cb1732ecc0ced08b87db9808b6f2d>, (14.07.2021).

SHUGERMAN, Jed Handelsman, "Impeach an Ex-President? The Founders Were Clear: That's How They Wanted It", *Politico*, 11 February 2021, <https://www.politico.com/news/magazine/2021/02/11/donald-trump-impeachment-ex-president-founders-468769>, (20.09.2021).

TRAUTMAN, Lawrence J., "Impeachment, Donald Trump and the Attempted Extortion of Ukraine", *Pace Law Review*, Vol. 40, No. 2, 2020, s. 141-224, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3518082, (09.03.2022).

III. Makaleler

ALFONSO III, Fernando - ROCHA, Veronica - HAYES, Mike - WILLS, Amanda "President Trump has been impeached", *CNN Politics*, 19 December 2019, <https://edition.cnn.com/politics/live-news/impeachment-inquiry-12-18-2019/index.html>, (19.09.2021).

BISKUPIC, Joan, "How the last chief justice handled an impeachment trial of the President of the United States", *CNN Politics*, 1 December 2019, <https://edition.cnn.com/2019/09/29/politics/william-rehnquist-impeachment-trial-senate/index.html>, (23.08.2021).

BOLTON, Alexander - CARNEY, Jordain, "Leahy, not Roberts, to preside over impeachment trial", *The Hill*, 25 January 2021, <https://thehill.com/homenews/senate/535700-leahy-roberts-to-preside-over-impeachment-trial>, (20.09.2021).

BRODER, David S. - BALZ, Dan, "Scandal's Damage Wide, if Not Deep", *The Washington Post*, 11 February 1999, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/stories/impact021199.htm>, (30.08.2021).

DURKEE, Alison, "More than Half of Republicans Believe Voter Fraud Claims and Most Still Support Trump, Poll Finds", *Forbes*, 5 April 2021, <https://www.forbes.com/sites/alisondurkee/2021/04/05/more-than-half-of-republicans-believe-voter-fraud-claims-and-most-still-support-trump-poll-finds/?sh=6cd5337c1b3f>, (20.09.2021).

EGELKO, Bob, "Republican says with Trump 'impeachment needs to be on the table'", *San Francisco Chronicle*, 16 January 2017, <https://www.sfchronicle.com/nation/article/Republican-says-with-Trump-impeachment-needs-10861130.php>, (17.09.2021).

GLASS, Andrew, "Bill Clinton Testifies Before Grand Jury", *Politico*, 17 August 1998, <https://www.politico.com/story/2016/08/this-day-in-politics-aug-17-1998-226998>, (09.09.2016).

GRAMLICH, John, "How Trump compares with other recent presidents in appointing federal judges", *Pew Research Center*, 13 January 2021, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/01/13/how-trump-compares-with-other-recent-presidents-in-appointing-federal-judges/>, (20.09.2021).

- HALTIWANGER, John, "Trump's biggest accomplishments and failures as president as he heads into a reelection year after impeachment", *Business Insider*, 1 January 2020, <https://www.businessinsider.nl/trump-biggest-accomplishments-and-failures-heading-into-2020-2019-12?international=true&r=US>, (16.09.2021).
- INGLIS, Jeff. "Impeaching a former president - 4 essential reads", *The Conversation*, 5 February 2021, <https://theconversation.com/impeaching-a-former-president-4-essential-reads-153821>, (20.09.2021).
- KAPUR, Sahil, "Most Senate Republicans declare Trump's trial unconstitutional. Here's what that means for conviction", *NBC News*, 27 January 2021, <https://www.nbcnews.com/politics/congress/most-republicans-declare-trump-s-trial-unconstitutional-here-s-what-n1255704>, (20.09.2021).
- KIEFER, Francine, "Impeachment's Big Impact? The 2000 Election", *The Christian Science Monitor*, 17 December 1999, <https://www.csmonitor.com/1999/1217/p3s1.html>, (30.08.2021).
- KILPATRICK, Carroll, "Nixon Resigns", *The Washington Post*, 9 August 1974, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/national/longterm/watergate/articles/080974-3.htm>, (03.08.2021).
- LAVINE, Sam - GAMBINO, Lauren, "Donald Trump acquitted in second impeachment trial", *The Guardian*, 14 February 2021, <https://www.theguardian.com/us-news/2021/feb/13/donald-trump-acquitted-impeachment-trial>, (20.09.2021).
- LEIB, Howard, "Archibald Cox", *The First Amendment Encyclopedia*, <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1393/archibald-cox>, (28.07.2021).
- LODGE, Henry Cabot, "Senators of the United States: A chronological list of senators since the First Congress in 1789", *United State Senate*, <https://www.senate.gov/artandhistory/history/resources/pdf/chronlist.pdf>, (21.07.2021).
- LYONS, Richard - CHAPMAN, William, "Judiciary Committee Approves Article to Impeach President Nixon, 27 to 11: 6 Republicans Join Democrats to Pass Obstruction Charge", *The Washington Post*, 28 July 1974, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/national/longterm/watergate/articles/072874-1.htm>, (03.08.2021).
- MANGAN, Dan - BREUNINGER, Kevin, "Trump says he sides with Jan. 6 riot defendants, as police brace for new Capitol rally", *CNBC*, 16 September 2021, <https://www.cNBC.com/2021/09/16/trump-supports-jan-6-riot-defendants-police-brace-for-capitol-rally.html>, (20.09.2021).
- McCARTHY, Tom - GREVE, Joan E., "Donald Trump impeached by House of Representatives in historic vote", *The Guardian*, 19 December 2019, <https://www.theguardian.com/us-news/2019/dec/18/trump-impeachment-house-vote-nancy-pelosi-latest>, (19.09.2021).

PETRAS, George - LOEHRKE, Janet, PADILLA, Ramon, ZARRACINA, Javier - BORRESEN, Jennifer “Timeline: How the storming of the U.S. Capitol unfolded on Jan. 6”, **USA Today**, 7 January 2021, <https://eu.usatoday.com/in-depth/news/2021/01/06/dc-protests-capitol-riot-trump-supporters-electoral-college-stolen-election/6568305002/>, (19.09.2021).

RESTUCCIA, Andrew - EVERETT, Burgess - CAYGLE, Heather “Longest shutdown in history ends after Trump relents on Wall”, **Politico**, 25 January 2019, <https://www.politico.com/story/2019/01/25/trump-shutdown-announcement-1125529>, (16.09.2021).

RIPLEY, Anthony, “Archibald Cox Appointed Prosecutor for Watergate”, **The New York Times**, 19 May 1973, <https://www.nytimes.com/1973/05/19/archives/archibald-cox-appointed-prosecutor-for-watergate-richardson.html>, (04.08.2021).

SEGERS, Grace, “Trump’s impeachment legal team includes familiar faces from Clinton’s trial”, **CBS News**, 18 January 2020, <https://www.cbsnews.com/news/trump-impeachment-legal-team-includes-familiar-faces-from-clinton-trial-2020-01-18/>, (19.09.2021).

SIEGEL, Benjamin - FAULDERS, Katherine - PECORIN, Allison, “House Judiciary Committee passes articles of impeachment against President Trump”, **ABC News**, 13 December 2019, <https://abcnews.go.com/Politics/house-judiciary-committee-set-vote-trump-impeachment-articles/story?id=67706093>, (18.09.2021).

WOFFORD, Benjamin, “The Impeachment Loophole No One’s Talking About: Trump’s impeachment doesn’t require 20 Republicans, says Laurence Tribe. It could happen with zero”, **Washingtonian**, 10 October 2019, <https://www.washingtonian.com/2019/10/10/the-impeachment-loophole-no-ones-talking-about/>, (12.05.2021).

WOLFE, Jan, “Explainer: With no self-pardon in hand, private citizen Trump faces uncertain legal future”, **Reuters**, 21 January 2021, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-pardons-legal-explainer-idUSKBN29Q1BP>, (20.09.2021).

ZURCHER, Anthony, “Liz Cheney: Republican ousted from leadership for challenging Trump election claims” **BBC News**, 13 May 2020, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-57090202>, (20.09.2021).

ZURCHER, Anthony, “Trump impeachment trial: What acquittal means for 2020 election”, **BBC News**, 5 February 2020, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-51331363>, (19.09.2021).

IV. İnternet Kaynakları

“1972 Electoral College Results” National Archives, <https://www.archives.gov/electoral-college/1972>, (27.07.2021).

- “1976 Electoral College Results”, National Archives, <https://www.archives.gov/electoral-college/1976>, (06.08.2021).
- “2016 Presidential Election”, 270 to Win, https://www.270towin.com/2016_Election/, (16.09.2021).
- “2020 Presidential Election”, 270toWin, https://www.270towin.com/2020_Election, (19.09.2021).
- “28 U.S. Code § 1365 - Senate Actions” Cornell Law School - Legal Information Institute, <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/1365>, (07.03.2021).
- “40th Congress (1867-1869)”, Congress Profiles - United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Congressional-Overview/Profiles/40th/>, (14.07.2021).
- “A Sitting President’s Amenability to Indictment and Criminal Prosecution”, United States Department of Justice, 16 October 2000, https://www.justice.gov/sites/default/files/olc/opinions/2000/10/31/op-olc-v024-p0222_0.pdf, (20.09.2021).
- “About Impeachment”, The United States Senate, <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/impeachment.htm>, (16.05.2021).
- “Biography: Clinton, Hillary Rodham”, United States House of Representatives, <https://history.house.gov/People/detail/11751>, (01.09.2021).
- “Bill Clinton: Key Events”, University of Virginia Miller Center’, <https://millercenter.org/president/bill-clinton/key-events>, (09.08.2021).
- “Brief History of the Case, The Impeachment of Andrew Johnson (1868) President of the United States”, United States Senate, https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Impeachment_Johnson.htm#3, (14.07.2021).
- “Congress Overrides Johnson’s Veto and Passes the Tenure of Office Act”, Richmond University History Engine, <https://historyengine.richmond.edu/episodes/view/6604>, (23.07.2021).
- “Dixon, James”, Senators of the United States: A chronological list of senators since the First Congress in 1789, <https://bioguide.congress.gov/search/bio/D000369>, (21.07.2021).
- “Doolittle, James Rood”, Senators of the United States: A chronological list of senators since the First Congress in 1789, <https://bioguide.congress.gov/search/bio/D000428>, (21.07.2021).
- “Electoral College Fast Facts”, United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Institution/Electoral-College/Electoral-College/>, (16.09.2021).
- “Federal Elections 2000: Election Results for the U.S. President, the U.S. Senate and the U.S. House of Representatives”, Federal Election Commission, June 2000, <https://www.fec.gov/resources/cms-content/documents/federaelections00.pdf>, (03.09.2021).

- “Freedmen’s Bureau Acts of 1865 and 1866”, United States Senate, <https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/generic/FreedmensBureau.htm>, (14.07.2021).
- “Gerald R. Ford Timeline”, Gerald Ford Presidential Foundation, <https://geraldrfordfoundation.org/gerald-r-ford-timeline/>, (04.08.2021).
- “H.Res.611 - Impeaching William Jefferson Clinton, President of the United States, for high crimes and misdemeanors”, U.S. Congress, <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-resolution/611>, (20.08.2021).
- “Impeachable Offenses: Effort to Impeach Richard Nixon”, Constitution Annotated - United States Congress, https://constitution.congress.gov/browse/essay/artII-S4-2-3-5/ALDE_00000695/#essay-4, (28.07.2021).
- “Impeached but Not Removed, March to May 1868”, History, Art & Archives - United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Exhibitions-and-Publications/Johnson-Impeachment/Impeached-but-Not-Removed/>, (21.07.2021).
- “Impeaching William Jefferson Clinton, President of the United States, for high crimes and misdemeanors”, U.S. Congress, <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-resolution/611/all-actions?overview=closed&q=%7B%22roll-call-vote%22%3A%22all%22%7D>, (21.08.2021).
- “Impeachment (UK Parliament, 2015)”, <https://www.parliament.uk/site-information/foi/foi-and-eir/commons-foi-disclosures/other-house-matters/impeachment-2015/>, (19.05.2021).
- “Impeachment, Origins & Development: From the Constitution to the Modern House’ (United States House of Representatives”, <https://history.house.gov/Institution/Origins-Development/Impeachment/#:~:text=The%20Constitution%20gives%20the%20House,disqualified%20from%20holding%20future%20office.>, (18.05.2021).
- “Investigations & Oversight”, United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Institution/Origins-Development/Investigations-Oversight/#:~:text=The%20Constitution%20says%20nothing%20about,when%20crafting%20or%20reviewing%20legislation>, (07.03.2021).
- “Judiciary Approves Three Articles of Impeachment”, CNN All Politics, 11 December 1998, <https://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/stories/1998/12/11/impeachment.01/>, (20.08.2021).
- “Landmark Legislation: The Seventeenth Amendment to the Constitution”, United States Senate, <https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/generic/SeventeenthAmendment.htm>, (14.07.2021).

- “List of Individuals Impeached by the House of Representatives, U.S. House of Representatives, <https://history.house.gov/Institution/Impeachment/Impeachment-List/>, (23.04.2021).
- “May 1649: An Act Declaring and Constituting the People of England to be a Commonwealth and Free-State” British History Online, <https://www.british-history.ac.uk/no-series/acts-ordinances-interregnum/p122>, (19.05.2021).
- “Norton, Daniel Sheldon”, Senators of the United States: A chronological list of senators since the First Congress in 1789, <https://bioguide.congress.gov/search/bio/N000145>, (21.07.2021).
- “Party Division” United States Senate, <https://www.senate.gov/history/partydiv.htm>, (14.07.2021).
- “Party Divisions of the House of Representatives, 1789 to Present”, United States House of Representatives, <https://history.house.gov/Institution/Party-Divisions/Party-Divisions/>, (14.07.2021).
- “Patterson, David Trotter”, Biographical Directory of the United States Congress, <https://bioguide.congress.gov/search/bio/P000110>, (21.07.2021).
- “President Nixon, Richard Nixon Presidential Library and Museum - National Archives, <https://www.nixonlibrary.gov/president-nixon>, (27.07.2021).
- “Referral from Independent Counsel Kenneth W. Starr in Conformity with the Requirements of Title 28’, United States Code, Section 595(C)”, Communication from Kenneth W. Starr, Independent Counsel, Authenticated U.S. Government Information, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CDOC-105hdoc310/pdf/CDOC-105hdoc310.pdf>, (20.08.2021).
- “Resolution: Impeaching Donald John Trump, President of the United States, for high crimes and misdemeanors: H. Res. 24”, Authenticated U.S. Government Information, <https://www.congress.gov/117/bills/hres24/BILLS-117hres24rds.pdf>, (20.09.2021).
- “Reuniting the Union: A Chronology”, Digital History, https://www.digitalhistory.uh.edu/disp_textbook.cfm?smtID=2&psid=3096, (14.07.2021).
- “Richard M. Nixon”, The White House, <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/richard-m-nixon/>, (27.07.2021).
- “Saturday Night Massacre”, Political Dictionary, <https://politicaldictionary.com/words/saturday-night-massacre/>, (28.07.2021).
- “Timeline: The long road to Trump’s impeachment and trial”, Reuters, 5 February 2020, <https://www.reuters.com/article/uk-usa-trump-impeachment-timeline-idUKKBN1ZZ2EM>, (18.09.2021).
- “Trump impeachment: The short, medium and long story”, BBC News, 5 February 2020 <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-49800181>, (18.09.2021).

“U.S. Constitution”, Cornell Law School Legal Information Institute, <https://www.law.cornell.edu/constitution/index.html>, (22.07.2021).

“Votes: The Impeachment of Andrew Johnson (1868) President of the United States”, United States Senate, https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Impeachment_Johnson.htm#3, (14.07.2021).

“William J. Clinton - Federal Impeachment”, Library of Congress, <https://guides.loc.gov/federal-impeachment/bill-clinton>, (15.08.2021).

V. Amerikan Yüksek Mahkemesi Kararları

Bush v. Gore, 531 U.S. 98 (2000), (JUSTIA), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/531/98/#tab-opinion-1960861>, Erişim Tarihi: 05.09.2021.

Clinton v. City of New York, 524 U.S. 417 (1998), (JUSTIA), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/524/417/#tab-opinion-1960375>, Erişim Tarihi: 09.08.2021.

Clinton v. Jones, 520 U.S. 681, 705-706 (1997), (JUSTIA), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/520/681/#tab-opinion-1960129>, Erişim Tarihi: 15.08.2021.

Morrison v. Olson, 487 U.S. 654 (1988), (JUSTIA), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/487/654/#tab-opinion-1957637>, Erişim Tarihi: 15.08.2021.

Myers v. United States, 272 U.S. 52 (1926), (JUSTIA), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/272/52/#tab-opinion-1931571>, Erişim Tarihi: 22.07.2021.

Nixon v. Fitzgerald, 457 U.S. 731 (1982), (JUSTIA), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/457/731/#tab-opinion-1954625>, Erişim Tarihi: 20.09.2021.

United States v. Nixon, 418 US 706-716 (1974), (JUSTIA), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/418/683/#tab-opinion-1950929>, Erişim Tarihi: 27.07.2021.

VII. Suçlandırma Maddeleri

“Articles of Impeachment, The Impeachment of Andrew Johnson (1868) President of the United States”, (United States Senate) https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Impeachment_Johnson.htm#7, (20.07.2021).

“Articles of Impeachment and Judiciary Committee Roll Call Votes: Clinton Accused” The Washington Post, 19 December 1998, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/clinton/stories/impeachvote121198.htm>, (21.08.2021).

“Articles of Impeachment”, Watergate: The Scandal that Brought Down Richard Nixon, <https://watergate.info/impeachment/articles-of-impeachment>, (02.08.2021).

“Articles of Impeachment Against Donald John Trump”, House Resolution 755, One Hundred Sixteenth Congress, First Session, 18 December 2019, <https://www.congress.gov/116/bills/hres755/BILLS-116hres755enr.pdf>, (19.09.2021).